

La sexualitat i les tècniques anticonceptives en el punt de mira.

Opinions i percepcions de la població jove a Vilallonga, La Safor.

Presentat per:

Silvia Roselló Ribes

Tutora:

Emma Gómez Nicolau

Paraules claus: *Joventut, sexualitat, contracepció, igualtat, sexisme*

Màster Universitari en Igualtat i Gènere en l'Àmbit Públic i Privat (Pla 2013)

[Interuniversitari / A distància]

14ª Edició

Curs acadèmic 2020/21

Primera convocatòria – Data d'entrega 12/09/2021

ÍNDIX

RESUM.....	4
I. INTRODUCCIÓ	5
II. FONAMENTACIÓ TEÒRICA	7
2.1. Joves en l'agenda dels drets sexuals i reproductius	7
2.2. Violència contra les dones i drets sexuals i reproductius	10
2.3. És el patriarcat un bon marc explicatiu per atendre la vulneració dels drets sexuals i reproductius?.....	15
2.4. Joves i sexualitat: entre l'estigma de puta i el doble estàndard.....	18
2.5. Canvis i continuïtats en la percepció de la sexualitat entre els i les joves	22
III. ESTAT DE LA QÜESTIÓ	26
IV. DELIMITACIÓ DE L'OBJECTE D'ESTUDI	32
4.1. L'objecte de la recerca	32
4.2. Objectius	32
4.3. Hipòtesis	32
4.4. Metodologia.....	33
4.5. Mostra: participants i criteris de selecció	35
V. ANÀLISI DE DADES I INTERPRETACIÓ DELS RESULTATS.....	38
5.1. Educació sexual i reproductiva: valoracions, demandes i crítiques als i a les agents de socialització	38
5.2. Focalització en les relacions intrínseques i socials del jovent com a base en el desenvolupament d'una sexualitat i contracepció saludable.....	50
5.2.1. Detecció i gestió de normes genèriques, rols i estereotips	50
5.2.2. Sobre el procés de formació de la identitat	53
5.2.3. Pautes interioritzades per a la sociabilitat i valoracions dels vincles socials	56
5.3. Creences dels i les joves en l'establiment de relacions afectives-sexuals: tòpics, models relacionals alternatius, paràmetres d'atracció sexual i modes de conquesta afectiva-sexual	57

5.4. Crítiques a la invisibilització i el rebuig social de determinades pràctiques i diversitats afectives-sexuals, en el marc de les opinions de les i dels joves i dels seus hàbits comunicatius	64
5.5. Costums i consideracions de la gent jove sobre les relacions sexuals, la contracepció i l'atenció a la salut sexual i percepcions respecte al benestar	74
5.5.1. Subjectivitats derivades de la vivència de relacions sexuals	75
5.5.2. Maneres d'entendre i experimentar l'anticoncepció.....	79
5.5.3. Valoracions i demandes respecte l'atenció a la salut sexual i reproductiva	83
5.5.4. Percepcions respecte al benestar	86
VI. CONCLUSIONS, REFLEXIONS FINALS I FUTURES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ .	88
VII. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	93
ANNEX – INFORMACIÓ DE LA RECERCA PER A PARTICIPANTS	99

Índex de taules

Taula 1. Perfils participants en la recerca	36
Taula 2. Demandes principals en relació a l'educació sexual.....	49
Taula 3. Demandes principals sobre educació reproductiva	49
Taula 4. Posicions discursives derivades de les relacions afectives-sexuals que entren en tensió o es vinculen a diferents perspectives	63
Taula 5. Experiències a considerar per salvaguardar el benestar de la gent jove, durant el desenvolupament de la seua sexualitat i anticoncepció	87

Índex d'esquemes

Esquema 1. Principals hàbits comunicatius del jovent	69
Esquema 2. Principals temàtiques que el jovent detecta d'invisibilitzades socialment	71
Esquema 3. Principals fenòmens que el jovent detecta d'estigmatitzats socialment ...	74

RESUM

En un sistema social marcat històricament per una aliança capitalista-patriarcal nombrosos mecanismes s'activen en la quotidianitat per perpetuar relacions de poder del masculí sota el femení i de la cisheteronormativitat sobre altres identitats de gènere i orientacions afectives-sexuals. La socialització diferencial per raó de gènere, els estereotips i rols, la doble moral aplicada als comportaments sexuals de les i dels joves i la pressió social exercida pels imaginaris i els models de vida generitzats s'estenen fins als entorns més íntims i afectius. Així, els drets sexuals i contraceptius de la gent jove s'exposen contínuament a condicionants que posen en risc el seu compliment efectiu i el lliure desenvolupament del jovent.

Per tal d'obtenir coneixement sobre com experimenta actualment la sexualitat i la contracepció la joventut, aquesta recerca proposa una anàlisi de les percepcions i opinions que els i les joves de Vilallonga (La Safor) comparteixen respecte a les seues trajectòries, per captar les seues necessitats i demandes en aquests camps i endinsar-se a la detecció d'aquelles dimensions culturals que generen desigualtats.

L'aproximació a les subjectivitats expressades pel jovent s'ha realitzat en una línia d'investigació qualitativa, a través d'entrevistes semiestructurades de tall biogràfic que promogueren la màxima horitzontalitat possible durant la recepció dels discursos de les i dels joves, per crear un clima proper i de confiança, repte especialment rellevant per tractar de superar la possible existència de reticències per abordar les temàtiques a estudiar d'una manera normalitzada. S'han realitzat 7 entrevistes a joves d'entre 18 i 20 anys, amb perfils diversos pel que fa al gènere, orientació sexual, situació sexe-afectiva i context educatiu, per assegurar la major diversitat discursiva.

Els principals resultats de la recerca denotaren com la gent jove experimenta una sexualitat diferenciada segons la seua posició dins del sistema sexe-gènere occidental, realitat que està marcada tant per la identitat sexual i de gènere com per l'orientació afectiva-sexual, generant-se aprenentatges, oportunitats, tractaments, expectatives i judicis distints en funció de la posició social representada. Aquest paradigma perpetua l'existència de certs privilegis, desigualtats i discriminacions en relació a les vivències sexuals i contraceptives de la joventut. Tot i això, obrint les portes a noves maneres de relacionar-se i viure la sexualitat i l'anticoncepció, la gent jove, fent patent la seua capacitat d'agència, fa autocrítica en determinades ocasions i s'embarca en nous reptes i estratègies que s'allunyen dels paràmetres tradicionals i possibiliten la construcció de relacions afectives-sexuals més igualitàries, assertives i corresponsables.

I. INTRODUCCIÓ

La finalitat del present treball és aprofundir en la comprensió de com la gent jove entén i viu la sexualitat i l'anticoncepció d'acord amb les seues experiències, i la seua corresponent argumentació sobre aquesta realitat des del punt de vista de les persones joves. Es pretén recollir coneixement sobre com s'estableixen les relacions sexuals i el control de la reproducció en l'actualitat, gestades en un sistema androcèntric, per tal d'entendre la seua percepció sobre les desigualtats de gènere i les discriminacions per raó de sexe, gènere i d'orientació sexual.

Així doncs, la detecció de possibles situacions desigualitàries i/o diferencials entre les i els joves pel que fa a la vivència de la sexualitat i als usos dels anticonceptius, cobren especial interès en aquesta recerca en interrelacionar-les amb les diverses representacions simbòliques travessades per la ideologia patriarcal, que fonamentalment prenen com a base el sistema sexe-gènere occidental hegemònic, de dualisme sexual i heteronormativitat dominant.

En aquest sentit, mitjançant l'obtenció de coneixement a través de l'anàlisi de les pràctiques socials configurades entorn a la sexualitat i els anticonceptius entre la població jove, la present investigació busca comprendre com el gènere condiciona les relacions, els costums actuals i les formes d'expressió de la sexualitat de les xiques i dels xics, engendrant una construcció ideològica diferenciada entorn a la sexualitat i la contracepció per a les unes i per als altres i una efectivitat distinta en l'exercici dels drets sexuals i reproductius del conjunt dels i de les subjectes socials.

En un sistema d'organització social patriarcal, històricament androcèntric i articulat a través de relacions de poder asimètriques, on de manera transversal la dona es subordina als interessos masculins, en ser considerat l'home el subjecte central per excel·lència, les desigualtats de gènere també s'estenen fins als entorns més quotidians, privats i afectius, delimitant normes inclús sobre el propi cos.

Prenent açò en consideració i tenint en compte a més a més com la covid19 ha obligat a la joventut a posar en marxa noves estratègies per exercir la seua sexualitat compartida de manera activa, cal una anàlisi i reformulació dels diferents àmbits en què s'articula la vida humana, sent necessari així l'estudi de la sexualitat i del control de la reproducció en el procés de lluita social i política per un sistema més igualitari, donat que, entre altres, la hiperbiologització de les dones continua sent un dels arguments principals emprats per controlar els seus cossos i moviments.

Així doncs, aquesta investigació tractarà d'aportar coneixement nou als estudis feministes i de gènere, per tal d'obtindre informació innovadora en el camp de la

sexualitat i la contracepció en la gent jove, tot tractant d'identificar les identitats i subjectivitats emergents sobre les pràctiques sexuals i les representacions ideològiques entorn de les tècniques de control de reproducció. Informació que, a l'analitzar-la, permetrà identificar la situació actual de les xiques i dels xics en el sistema d'organització social i discernir les principals tensions generitzades, així com les permanències i els canvis respecte la vivència de la sexualitat i l'anticoncepció.

Tot i no formar part de l'objecte d'estudi de la present investigació, s'espera que els resultats puguin contribuir a dissenyar plans d'orientació per a la joventut sobre la sexualitat i el control de la reproducció, que contribuïsqen a transformar les relacions de gènere de manera estructural.

II. FONAMENTACIÓ TEÒRICA

2.1. Joves en l'agenda dels drets sexuals i reproductius

Per tal d'aventurar-se a analitzar les vinculacions de les joves i dels joves amb la sexualitat i els seus discursos en relació als mètodes anticonceptius, cal atendre alguns dels condicionants que provoquen que el gènere siga central en l'establiment de diferències, que esdevenen discriminacions en determinades ocasions, entre les dones i els homes en aquest camp.

La vulneració dels drets sexuals i reproductius de les dones constitueix un tipus de violència patriarcal. D'aquesta manera, la violència exercida cap al cos de les dones i els seus drets sexuals i reproductius ha sigut una denuncia recurrent per part del Moviment Feminista. Reivindicació que, a més a més, s'ha realitzat en determinades ocasions des d'una perspectiva interseccional, des de la qual s'ha demanat el reconeixement a les diferents opressions experimentades històricament entre les dones blanques i les dones no pertinents a Occident o als anomenats com països del centre (Estats amb major poder i capital a l'apoderar-se de recursos externs).

En relació als drets sexuals i reproductius de la joventut, les autores María Silvana Gygli i Diana Pierina Juárez (2017) feien referència de manera específica a diferents modalitats de violència contra les dones relacionades amb el lliure i autònom exercici de la sexualitat i a la seua llibertat reproductiva. Entenen els drets sexuals com part dels drets humans bàsics que compondrien el control independent i responsable sobre la pròpia sexualitat sense cap tipus de coacció, violència, dolència o discriminació, sense prejudicis ni discriminació en l'exercici de la seua sexualitat, de manera que tant dones com homes prenguen decisions lliures sobre els seus cossos, pel que respecta a la sexualitat i a la maternitat/paternitat.

Mesa et al. (2007) afirmen que els drets sexuals i reproductius han estat construïts en les últimes dècades del segle XX, sent que realitats com la imposició sexual, els embarassos no desitjats, la repressió sexual de les i dels adolescents, la discriminació a diferents orientacions i preferències sexuals i a persones amb VIH o malalties de transmissió sexual donaren lloc a la seua reivindicació.

El reconeixement dels drets sexuals i reproductius implica, necessàriament, la separació de la funció reproductiva de la sexualitat, és a dir, reconèixer el dret a una vida sexual satisfactòria i responsable, dins o fora de la parella.

Alguns punts clau en el camí del reconeixement dels drets sexuals i reproductius, d'acord amb Mesa et al. (2007), són els següents:

-*Conferència Internacional de Població i Desenvolupament (CIPD)*, El Cairo 1994: Introdueix per primera vegada el concepte de salut reproductiva des d'una postura que reivindica la salut sexual i reproductiva (Prevenició en adolescència i equitat de gènere) i no des d'una visió merament demogràfica.

-*Quarta Conferència Mundial Sobre la Dona*, Beijing 1995: S'utilitza l'expressió drets sexuals per primera vegada, reconeixent el dret de les dones a tindre el control de la seua sexualitat, inclosa la salut sexual i la reproductiva, i a decidir lliurement sense coacció, així com l'abordatge del respecte i el consentiment recíproc per a l'acte sexual i la voluntat d'assumir conjuntament la responsabilitat de les conseqüències dels comportaments sexuals.

Pérez Declercq (2016) considera també aquestes dues Conferències com els actes clau a partir dels quals els drets sexuals i reproductius foren part essencial dels drets humans. Norma que ampliarà el seu contingut amb la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona (*CEDAW*) i la convenció pels Drets de Xiquets i Adolescents. Aquests impulsos a nivell internacional obriren el camí perquè a nivell nacional es legislara al respecte i s'avançara en matèries com l'elecció de la lliure maternitat-paternitat, l'autonomia per exercir un control de la reproducció i una salut sexual i planificació familiar adequada. Segons l'autora, els drets sexuals i reproductius fan referència "Al derecho de la persona a controlar su cuerpo, su sexualidad y su reproducción" (Pérez Declercq, 2016: 26).

Mesa et al. (2007: 186) sintetitzen els drets sexuals i reproductius exposats en els diferents instruments legislatius internacionals en 10:

1. *el derecho a la libertad de conciencia y religión,*
2. *a la igualdad y la no discriminación sexual,*
3. *a una vida sexual sin violencia,*
4. *a la libertad de opinión y expresión sexual,*
5. *a la información sobre sexualidad,*
6. *a la vida privada,*
7. *a la educación sexual,*
8. *a la salud sexual y reproductiva,*
9. *a una vida digna, y*
10. *a beneficiarse del progreso científico... "*

A l'estat espanyol la Llei Orgànica 2/2010, de 3 de març, de Salut sexual i Reproductiva i de la Interrupció voluntària de l'embaràs, indica que "el desenvolupament de la sexualitat i la capacitat de procreació estan directament vinculats a la dignitat de la persona...". Concretament aquesta Llei Orgànica (LO) defineix la salut sexual al seu 2n article com a "l'estat de benestar físic, psicològic i sociocultural relacionat amb la sexualitat, que requereix un entorn lliure de coerció, discriminació i violència" i també la salut reproductiva com "la condició de benestar físic, psicològic i sociocultural en els aspectes relatius a la capacitat reproductiva de la persona, que implica que es pugui tindre una vida sexual segura, la llibertat de tindre fills i de decidir quan tindre'ls".

Així doncs, la LO 2/2010, de 3 de març, regula la posada en marxa d'una estratègia nacional de salut sexual i reproductiva, aprovada en 2011. Actualment està en vigor l'estratègia de salut sexual i reproductiva (Estratègia Nacional de Salut Sexual i Reproductiva del SNS) del pla operatiu 2019-2020. A aquesta estratègia es defineix la salut sexual integral com "el major grau possible de plaer d'una sexualitat saludable, plaentera i igualitària que fomenti la corresponsabilitat i la igualtat en les relacions afectives i sexuals, el benestar emocional i l'ús dels mètodes anticonceptius i de prevenció [...] déu contemplar de forma transversal els determinants socials, culturals, econòmics i de gènere, així com els diferents contextos de vulnerabilitat i diversitat en els distints grups poblacionals (Grups etaris, diversitat funcional, diversitat sexual i de gènere, ètnia, violència sexual i persones amb malalties cròniques, incloses les persones amb VIH)".

En aquesta línia, Chávez, Guerrero, Espinoza i Ayzanoa(2007) consideren els i les adolescents especialment vulnerables pel que fa a la plena realització dels seus drets sexuals i reproductius, ja que s'enfronten a una realitat en la qual altres institucions tractaran de decidir per elles i ells en moltes ocasions. Institucions com la família, l'escola, l'estat, la religió, la medicina o els mitjans de comunicació, entre altres, tractaran de definir el que és o no positiu per a l'adolescència, truncant la seua autonomia personal en aquests àmbits. Gulia Tamayo (2001, Cit. en Chávez, Guerrero, Espinoza i Ayzanoa 2007) parla de drets tan bàsics com contraure matrimoni amb qui es vulga, decidir quan tindre descendència, establir relacions sexuals voluntàriament, el dret al plaer i a no ser jutjada ni jutjat pels actes sexuals.

Amb tot, els drets sexuals i reproductius de la gent jove s'han de garantir en igual mesura que per les persones adultes, sobretot al considerar que la joventut i l'adolescència constitueixen una etapa del cicle vital especialment vulnerable. A més a més, Arcos et al. (1999) argumentaven com la salut reproductiva de les dones està

estretament lligada al tipus de relació de parella que mantenen. Dit d'altra forma, el seu benestar sexual i reproductiu empitjora amb l'existència d'una relació afectiva-sentimental jeràrquica, realitat que cal considerar.

Al respecte, González Jiménez i Pérez Molina (2010) remarquen la importància de tractar d'evitar conductes irresponsables o inclús violentes o coercitives entorn del sexe, educant en què la sexualitat hauria de respectar i englobar el conjunt de drets sexuals com el dret a la llibertat sexual, a l'autonomia, integritat i seguretat sexual del cos, a la privacitat sexual, al plaer sexual, a l'expressió sexual emocional, a la lliure associació sexual, a la presa de decisions reproductives, lliures i responsables, a la informació basada en el coneixement científic, a l'educació sexual integral i a l'atenció de la salut sexual. És, precisament, la situació diferenciada d'homes i de dones en l'exercici d'aquests drets allò que exemplifica la discriminació cap a les dones en aquest àmbit, perquè en existir objectivament una "situació ideal", entesa aquesta com el gaudiment ple dels drets anteriors, tot fa pensar que les desigualtats en els modes de viure i representar la sexualitat persisteixen, tot relacionant aquestes diferències amb l'ordre social establert, per delimitar l'existència d'una forma de violència contra les dones en aquests sectors.

2.2. Violència contra les dones i drets sexuals i reproductius

L'Assemblea General 48/104, de l'ONU, va definir en 1994 la violència contra les dones com "tot aquell acte de violència basada en el gènere que té com a resultat possible o real un sofriment físic, sexual o psicològic, incloses les amenaces, la coerció o la privació arbitrària de la llibertat, ja siga que ocorrisca en la vida pública o en la vida privada" (Bosch i Ferrer, 2020: 02). Específicament, l'Organització de Nacions Unides en la IV Conferència Mundial de 1995 va reconèixer que la violència contra les dones és "tota aquella que impossibilita l'assoliment de la igualtat i trunque l'exercici ple dels drets de les dones i les seues llibertats fonamentals, a través de les relacions de poder desiguals entre dones i homes". En la mateixa línia la LO 1/2004, de 28 de Desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la violència de gènere exposa que "S'entén la violència com la manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones".

Morfín Olivares (2019) aborda la violència en la sexualitat i manifesta que, segons l'Organització Mundial de la Salut, la sexualitat humana és: "un aspecto central del ser humano, presente a lo largo de la vida. Abarca el sexo, las identidades y los papeles de género, el erotismo, el placer, la intimidad, la reproducción y la orientación sexual.

Se vivencia y se expresa a través de pensamientos, fantasías, deseos, creencias, actitudes, valores, conductas, prácticas, papeles y relaciones interpersonales” (Morfín Olivares 2019: 25). La sexualitat és, per tant, biològica, afectiva, cultural i social, un procés evolutiu de l'ésser humà. Però, també, la sexualitat és un espai de vulneració de drets, un exemple n'és la violència sexual en les seues múltiples formes (des de la negació del plaer a la violació, dins i fora del marc de la parella).

En la recerca de Martínez Sanz (2015) es conclou com la violència en la parella té conseqüències psicològiques greus, però també sexuals, afectant a la seua funcionalitat i assertivitat sexual. Segons l'estudi aquelles dones que manifestaven haver sofert violència sexual en la relació de parella, mantien relacions afectives de més curta durada que aquelles que no n'havien sofert. L'embaràs no desitjat és considerat com un tipus de violència sexual, ja que s'adjudica aquest fet a la dificultat de posar-se d'acord amb la parella per escollir un mètode anticonceptiu o altre (que, a més a més, haurien d'emprar elles). També, en aquesta recerca, es posa de manifest que, en les relacions on hi ha violència, mentre que la violència física pot ser esporàdica, la violència psicològica i sexual estan contínuament presents. Violències que es manifesten a través d'estratègies com ara el xantatge emocional, l'abús i/o la violència física. La majoria de les dones que havien experimentat violència admeteren haver-se vist forçades a realitzar actes sexuals que no desitjaven de diferent naturalesa, com tocaments, penetració vaginal, sexe oral o masturbació, entre altres.

Martínez Sanz remarca la perillositat d'invisibilitzar-la violència sexual dins les relacions afectives-sexuals, donat que encara continua responsabilitzant-se a les dones de satisfer sexualment la seua parella i, sota aquesta idea, es normalitza aquest tipus de violència. Una violència que pot anar des de formes més invisibles com les insinuacions verbals fins a altres més agressives com les proposicions de caràcter sexual i les agressions físiques, a través de la coerció i l'engany, la força o la intimidació, entre altres (López, 1995, Cit. en Sueiro, Diéguez i López 2003).

Dins la violència contra les dones també ocupa un espai important la violència obstètrica. Arguedas (2014) exposa com, d'acord amb Federici, en el pas des del feudalisme al capitalisme les dones foren desterrades del destí del seu cos, pel que fa tant a la sexualitat com a la reproducció. El cos de les dones apareix com un bé a conquerir i explotar, tot passant a formar part de la cadena de reproducció i acumulació de capital. L'autora defineix la violència obstètrica com “aquella que ejerce el personal de salud sobre el cuerpo y los procesos reproductivos de las mujeres, expresada en un trato deshumanizado, un abuso de medicalización y patologización de los procesos naturales” (Arguedas, 2014: 169).

Així doncs, la maternitat, el part, el postpart i la sexualitat es tornen centrals en la història de les dones (Federici 2010: 29-30, Cit. en Arguedas 2014). L'autora parla de "l'úter colonitzat" concepte que pren d'Ehrenreich, per fer èmfasis en el fet que els poders mèdics i jurídics, dins de l'àmbit d'atenció a la salut reproductiva, s'exerceixen sobre els cossos de les dones, però també a través d'ells. Una posició enfocada, segons l'autora, a l'atenció a la malaltia, la qual es busca combatre estudiant el cos femení detalladament, per poder controlar-lo.

Atenent a la dimensió de la medicina i el paper del saber científic i tècnic en l'exercici de la violència sexual i reproductiva, hi ha nombroses recerques que exploren com la biomedicina reordena el gènere.

Pérez Declercq (2016) al seu estudi realitzat a Argentina sobre l'ús, les percepcions i els discursos d'experiències de les tècniques anticonceptives, tant de dones com d'homes, apunta com es continua responsabilitzant socialment a les dones de la capacitat reproductiva i, en especial, del seu control. Aquesta responsabilització és una de les formes d'exercir control social sobre les dones ja que, en el moment en què el cos de la dona es percep com clau per al desenvolupament i se li adjudiquen unes necessitats sanitàries i educatives concretes, s'objectualitza (Harcourt, 2011: 47, Cit. en Pérez Declercq 2016). Doncs, com que les accions d'assistència, prevenció i promoció de la salut reproductiva se centren en les dones, és solament la vida d'aquestes la que s'està regulant. En les seues paraules "una ciudanía que presupone que la mujer es un sujeto libre, pero cuya libertad se coloca al servicio de la voluntad colectiva. Limitando su fecundidad a un número "adecuado" de hijos o a tener que llevar adelante una gestación producto de fallas o accidentes en la anticoncepción [...] en tanto se promueve que las mujeres se responsabilicen de su capacidad reproductiva" (Pérez Declercq, 2016: 29).

D'una manera semblant, Yago Simón (2016) remarca com el gènere, com a construcció cultural, exerceix una forta influència en els comportaments sexuals i les pràctiques anticonceptives. Així doncs, destaca la relació d'episodis d'embarassos no desitjats, interrupcions de l'embaràs i infeccions de transmissió sexual amb un major risc per sofrir violència de gènere. Segons el seu estudi, els embarassos no desitjats es vincularien en major mesura a relacions de parella on el xic exerceix el rol dominant i la xica es mostra passiva i encarna rols vinculats a la maternitat com per exemple la cura i l'atenció plena de la seua parella, deixant-se portar. Nomena, també, el virus del papil·loma humà (VPH) com la infecció de transmissió sexual més freqüent.

La recerca realitzada per Ortega, Ortega Rivera, i Sánchez (2008) exposa com els xics tenen major incidència com a agressors dels seus iguals (*bullying*) i en les relacions de parella. L'autoria apunta a com aquesta violència seria transmesa per un esquema de domini-submissió que s'expandeix a través de les interaccions socials dels i les adolescents. Aquest esquema es manifesta, segons la recerca, a través de comportaments violents de caràcter sexual lligats a relacions, més o menys estables, en joves i adolescents, tant en els grups d'iguals com en les relacions de parella. O'Donohe, Dowa i Yeater (1998, Cit. en Ortega, Ortega Rivera, i Sánchez 2008) indiquen com aquesta violència s'expressa en diferents formes, des d'insults a mirades obscenes, des de comentaris d'índole sexual a l'abús sexual, enviament de material digital de contingut sexual, exclusió per l'orientació sexual i forçar a realitzar o mantindre activitats sexuals, entre altres. Segons la investigació els mites patriarcals de l'amor romàntic, s'utilitzen en ocasions per justificar conductes inapropiades, de manera que poden dificultar la seua conceptualització i identificació.

D'altra banda, Lozano Estivalis (2002) investiga les construccions simbòliques entorn de la maternitat a Occident i com aquestes afecten les noves tecnologies de la reproducció. Afirmar que la maternitat ha estat construïda responant a interessos patriarcals. Tot i això, aquest concepte, gestat culturalment, evoluciona amb la societat i, d'aquesta manera, a la seua vegada genera canvis en les tecnologies de control de la reproducció. Exposa que la construcció identitària d'homes i de dones amb la reproducció és diferent perquè la socialització que reben és distinta, per tant, prenen diferents postures entorn a la reproducció i a la criança, segons els seus desitjos de transcendència, on la dona tindrà més inquietuds per formar una família, ja que la socialització li ha repetit des de la infantesa que aquest és el seu paper principal, mentre que l'home es mostra més despreocupat en aquest sentit i encamina els seus esforços al triomf laboral com a projecte central en la seua vida.

El cos de la dona s'ha utilitzat tradicionalment com un mitjà a través del qual oprimir i subordinar-la a l'home (Maffia, 2011: 211, Cit. en Cobo 2015), tant per a la reproducció com per a la disponibilitat sexual. Tot un entramat de normes i dispositius s'activen en aquest sentit: els cànons de bellesa, les noves tecnologies reproductives, els anticonceptius, les normes socials de conquesta, els principis de l'amor romàntic, entre altres. Per tot açò, Cobo (2015) destaca com des del feminisme s'ha catalogat a alguns anticonceptius (DIU, pastilles, injecció, anell vaginal, entre altres) com a causants, en determinades circumstàncies, de violència patriarcal, degut a la pressió normativa que s'exerceix sobre els cossos femenins, que no sobre els masculins, que són objecte de l'activitat pública per extraure mercaderia d'ells i per introduir-ne.

Al respecte, Pérez Declercq (2016) en el marc de la seua recerca exposa la desigual responsabilització de la contracepció a través de la diversitat de mètodes que homes i dones nomenen: mentre que les dones fan referència a la injecció mensual o trimestral, el DIU, les pastilles hormonals i la lligadura de trompes, en canvi, els homes nomenen principalment el preservatiu. Pocs participants parlen de la vasectomia i continua existint una cultura de la por cap a aquesta pràctica, alimentada per la masculinitat patriarcal. Un temor a què durant la intervenció hi haja alguna incidència i puguen perdre la seua “virilitat” de manera definitiva. Aquesta desconfiança demostra de nou com la societat valora més el respecte i la cura al cos de l’home que al de la dona, qui no té més remei que sotmetre’s a les tècniques anticonceptives que hi haja, generen o no efectes secundaris en la seua salut. De fet, la majoria de dones manifesten obertament sofrir les seues conseqüències: fisiològiques, emocionals i sexuals, entre altres.

Pel que respecta als homes, l’autora indica com en la pràctica continuen sent estranys en els departaments de salut sexual i no s’aborda de manera específica la seua atenció sexual. A més a més, la tendència dels homes respecte a la sexualitat es vincula a la despreocupació respecte al control de natalitat i a la no formació sobre sexualitat en general. També, alguns subjectes mostren l’exercici de diferents tipus de violència per controlar el mètode que ha d’utilitzar la seua parella (en el marc de relacions heterosexuales) de forma imposada o amb la seua autorització, de manera directa o indirecta. Tot i la realitat del control de la reproducció en parella, Pérez Declercq (2016) indica com aquests processos de negociació entre dones i homes sobre la reproducció són invisibilitzats en les polítiques de salut sexual i reproductiva.

Lillo Muñoz (2017) reivindica també com la menstruació continua sent un tabú social en Occident, donat que aquesta sempre ha estat condemnada socialment des dels discursos de poder que estableixen com s’ha de regir la sexualitat i el cos de les dones, que s’ha de presentar segons el desig masculí per a la seua satisfacció. Una il·lusió que en moltes ocasions poc té a veure amb els cossos reals femenins i la seua fisiologia.

Els estereotips de gènere lligats a la ideologia patriarcal i l’adjudicació de rols socials per raó de gènere, tradicionalment vigents en les societats androcèntriques com per exemple la delicadesa, la privacitat sexual, la submissió per a les dones i la seua vinculació amb l’esfera privada de cura i reproducció o, en contra, l’exposició de poder, l’activisme sexual i el lligam de la fecunditat masculina amb un símbol de major virilitat, d’entre altres, influïren a que, segons l’exposat per Cobo (2015), l’anomenada revolució sexual dels anys 70 a Occident no fora igual per a les dones que per als

homes. També fou conseqüència dels mites i les normes culturals, construccions socials del cos de la dona a partir del desig promulgat pel sistema sexe-gènere hegemònic, mites entorn de la menstruació o pressió social per responsabilitzar les dones del control de la reproducció, per exemple. Aquesta revolució sexual és entesa com els processos de canvi englobats cap a la vivència de la sexualitat de manera més lliure i a la ruptura amb les regles i els codis sexuals preestablerts que limiten les persones (Cobo 2015: 7-19). Fets com la hipersexualització (objecte sexual) i hiperbiologització (objecte reproductiu) de les dones foren criticats pel feminisme radical de l'època, posicions que d'una manera o d'altra romanen fins a avui.

2.3. És el patriarcat un bon marc explicatiu per atendre la vulneració dels drets sexuals i reproductius?

Per poder analitzar la discriminació entorn de la sexualitat i la contracepció de les i dels joves cal tindre present, donat que és una realitat clau, que els fenòmens introduïts anteriorment no es desenvolupen en un context neutre, sinó en una societat fonamentada sota relacions jeràrquiques de poder segons el gènere, on es prima tot allò associat al masculí i als homes, dit d'altra manera, en un entorn patriarcal.

Cobo (2008) remarca com la base de l'opressió de les dones naix d'una macroestructura que actua com sistema hegemònic i s'encarrega d'establir relacions desiguals de poder basades en el gènere, que en combinació a altres eixos d'opressió com el de l'ètnia, l'orientació sexual o la identitat sexual entre altres, subordinen la dona a l'home i mantenen l'equilibri sexista que perpetua certs privilegis per al gènere masculí. El patriarcat seria entés com una estructura de gran riquesa adaptativa, en poder constituir-se, centralment i universal, a tot arreu sense distinció de classe, ètnia, colonialisme, tradició, etc. Entramat que, no s'ha d'oblidar, és mutable, social i es filtra a pesar de les peculiaritats de cada cultura. Per tant, si es pot canviar també es pot erradicar. Al seu torn, Postigo Asenjo (2001) indica com el patriarcat condiciona les formes de vida i la pròpia visió de la humanitat, estenent un determinat ordre i tipificant-lo mitjançant rols, estereotips sexuals i representacions ideològiques que configuren la posició social de les dones i dels homes en la comunitat.

Enfront d'açò, segons Beechey (1981), el moviment feminista tracta d'analitzar les diferents formes particulars que el patriarcat adopta, donat que aquest penetra en totes les experiències de les dones. Millett (1969, Cit. en Beechey 1981) considera el patriarcat com les forces de poder mitjançant les quals els homes dominaven les dones, mentre que altres teòrics com Boaventura de Sousa Santos (Cit. en Andueza

2018) entrecreuaven més específicament aquesta subordinació amb el capitalisme i el colonialisme, remarcant la interseccionalitat de les opressions que patien les dones.

Respecte una de les formes d'expansió d'aquest sistema ideològic, Cobo (2008) indica com la socialització del gènere juga un paper central en la reproducció del sistema de dominació masculina. Al respecte, Mitchell (1974, Cit. en Beechey 1981) argumenta com el nounat, amb una disposició bisexual, era iniciat o iniciada a la cultura humana apropiant-se de les especificitats de la feminitat o de la masculinitat, a través de la qual es transmet la jerarquia en què l'home assumirà el poder simbòlic sobre la dona. Per tant, des del moment en què els éssers humans neixen estaran influenciats per l'entorn i la socialització els educarà, tant a través d'institucions formals (l'escola) com informals (la família), per tal que responguen a allò que s'espera segons el sistema sexe-gènere hegemònic o occidental.

En relació a l'anterior, Manu Andueza (2018) afirmava com la societat occidental i les seues organitzacions educatives s'articulaven des d'una ideologia patriarcal, la qual transmet i perpetua una determinada imatge de les dones i dels homes, situant-les i situant-los en posicions socials concretes a través de la seua instrumentació en estereotips diferenciats en relació al sexe, l'afectivitat, el tracte, la identitat sexual, el treball remunerat, l'ocupació domèstica i de cura, entre altres. Com deia Cobo (2008) la història de les dones i d'altres grups no hegemònics segons el sistema sexe-gènere occidental, blanc, de dualisme sexual i heteronormativitat dominant, ha estat marcada per l'exclusió de l'esfera pública, que les aboca a la pobresa i a la dependència, assegurant la continuïtat del patriarcat com una mena de cercle sense fi.

Esdeveniments històrics com per exemple la Declaració dels drets de l'home i del ciutadà de 1789, on les dones van quedar excloses, exemplifiquen de manera pública i oficial l'interés de la tradició de mantindre un estament androcèntric. Un estat on les dones estiguen destinades a l'esfera privada (domesticitat i cura de descendents i ascendents) mentre que els homes tenen el seu espai a la vida pública, on hi ha el treball remunerat que atorga poder econòmic i social. L'aliança capitalista-patriarcal esdevingué així inseparable, requerint la subordinació de la dona per tal que el món públic, on l'home és el subjecte humà per excel·lència, funcione i es mantinga.

En aquest sentit, Beechey (1981) indica com l'opressió de la dona en relació a la reproducció i a la sexualitat és central dins d'aquest sistema i com a través d'aquest control es lliga íntimament la dona amb la domesticitat, la maternitat i la reproducció, convertint-se aquests aspectes en centrals en la seua identitat. Engels (1968: 455, Cit. en Beechey 1981) considera que allò més important en última instància és la

producció i la reproducció de la vida immediata i que no solament s'ha de valorar els mitjans per a la subsistència, sinó també la producció dels mateixos éssers humans. Açò, havia de ser reconegut en l'àmbit públic, calia reivindicar la cura i la interdependència humana com un dret i responsabilitat de tothom.

Gimenez, Marzocco, Pozzolo i Farano (2016) apunten com amb el pas del temps i les múltiples reivindicacions feministes, entre altres, les dones comencen a ser titulars de drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals en la segona mitat del segle XX. Aquest endarreriment dels drets oficials, que no reals, de les dones, en comparació als dels homes, provocà que la societat d'aleshores es gestara sota fonaments patriarcals que, mitjançant els aparells al seu servici (per exemple, un determinat model econòmic o tecnològic per mantindre un ordre social androcèntric), dificultaven el compliment dels drets a nivell empíric de les dones o almenys del seu desenvolupament de la mateixa manera que els dels homes. En aquest aspecte la biotecnologia, junt a la ginecologia i la salut sexual, cobrarien un paper essencial amb el progrés de la societat segons l'autor i les autores, donat que aquesta ciència hauria contribuït a mostrar la maternitat com a una elecció i no com a una obligació biològica, argument al que tradicionalment recorria l'androcentrisme per sotmetre la dona a través de diferents dualismes sota els quals s'estableix una cultura (públic-privat, producció-reproducció, cultura-natura, raó-emocions, entre altres).

Pel que fa a la igualtat de gènere i la violència contra les dones en la sexualitat i el control de la reproducció, MacInnes i Pérez Díaz (2008) exposen com per tal d'atacar els ciments sota els quals se sustenta el patriarcat, fent front a la divisió sexual de l'esfera pública i privada, es requereix no solament revolucions econòmiques i polítiques a les diferents societats, sinó també cal una revolta reproductiva. Una revolució que canvie el concepte de família i de fecunditat, que repartisca equitativament les tasques productives-reproductives de manera cultural, fent front a la biologia com argumentació a través de la qual sobrematernitzar les dones.

Igualment, Blanco (2009) destaca la importància de no aturar l'anàlisi de la violència contra les dones en el marc simbòlic i cultural, dins de macrosistemes patriarcals i capitalistes, sinó de considerar també allò més concret i pròxim a cada ú/una, aquella violència que sosté la producció i la reproducció i que està més invisibilitzada per ser més quotidiana, aquella que es transmet a través del llenguatge, la representació de la identitat i els cossos sexuats. Dit d'altra forma, una violència institucional exercida cap a la sexualitat de les dones i la seua capacitat reproductiva.

Martínez Sanz (2016) argumenta com la violència sexual, en els seus diferents graus de manifestació, des de la coerció més subtil perquè siga ella qui utilitze mètode anticonceptiu i no ell, fins a la més extrema i dolent agressió o abús sexual, és una de les violències més invisibles en les relacions afectives-sexuals, donat que continua vigent la idea que les dones han de complaure sexualment les seues parelles com a una responsabilitat en relacions heterosexuales, creença que solament es podrà combatre a través d'eines per a la sensibilització, la prevenció i la formació en igualtat de gènere i educació sexual, incloent-hi la necessària assertivitat sexual.

En conjunt, es tracta d'una violència innata al mateix sistema que promou una tipologia determinada de model sexual: un model masculista, heterosexual, reproductiu i basat en la doble moral.

2.4. Joves i sexualitat: entre l'estigma de puta i el doble estàndard

Des dels estudis feministes i de gènere s'ha posat nom, perquè allò que no s'anomena no existeix ni es visibilitza, a algunes discriminacions que han de patir les xiques per raó de gènere i que trunquen el desenvolupament d'una sexualitat plena.

Ringrose i Renold (2012) han estudiat en profunditat el fenomen de l'*slutshaming*, açò és, la pràctica d'avergonyir i humiliar les xiques catalogant-les públicament com a putes. Les autores analitzen com les adolescents estaven reaccionant als judicis i les penalitzacions socials que han de patir al mostrar aspectes de la seua vida sexual. Aquestes es troben en una espècie d'encreuament on es debaten entre ser jutjades per no encarnar els estereotips de gènere sexuals patriarcals (passiva, íntima, privada o reservada, entre altres) alhora que posen en marxa estratègies "des-sexualitzants" per autoprotegir la seua reputació i no ser catalogades de "putes" (terme que, lluny d'aturar-se a analitzar la seua significació real, s'utilitza de manera despectiva entre part de la joventut).

Contra les pràctiques d'*slutshaming* que, a més a més, intensifiquen l'estigma de la prostitució, Ringrose i Renold analitzen el moviment d'*SlutWalk*. La Marxa de les Putes, replicada a hores d'ara a nombroses ciutats d'arreu del món, naix arran d'unes declaracions masculistes d'un oficial de policia canadenc en 2011, on culpabilitzava les dones de vestir de manera provocativa, al qual li atribuïa la causa dels abusos sexuals. La responsabilització de les dones de la violència sexual practicada contra elles ha estat denunciada intensament pels feminismes, que han assenyalat la cultura de la violació com a marc en el qual té lloc la violència sexual. La Marxa de les Putes promou superar els remordiments i la vergonya que els discursos masculistes generen

en les dones, per passar a la celebració del gaudi sexual en el cas de xiques que han protagonitzat actes sexuals per pròpia voluntat, mentre que per a aquelles que intolerablement han resultat víctimes d'agressions sexuals es tracta d'eliminar la culpa que puguen sentir, apartar la mirada de la víctima i de la seua vestimenta o els seus actes i centrar-la en la crítica a la legitimació de la conducta de l'agressor. Aquest moviment també vindria a reforçar el feminisme interseccional, una major germanor entre dones que trencara amb la rivalitat sexual femenina que el sistema patriarcal promulga i que, de vegades, també vindria a dificultar l'establiment de relacions sexuals sanes afectivament entre les adolescents.

Al llarg de l'estudi, les autores Ringrose i Renold (2012) exposen que van tenir l'oportunitat de desenvolupar una jornada a un centre educatiu on tractaren temàtiques relacionades amb l'educació sexual, la violència domèstica i els límits del consentiment, entre altres, a un grup d'alumnes. Al grup de xiques s'observa al torn de preguntes lliures que les assistents participen activament per opinar sobre àmbits com l'abús sexual o l'assetjament, aspectes negatius de la sexualitat, mentre que mostren silenci i major discreció quan se'ls pregunta pels desitjos sexuals femenins. En canvi, al grup de xics, tot i que s'inicia amb la intenció de tractar temàtiques relacionades amb l'educació sexual, com l'anterior, aquest espai acabà per constituir-se com un grup que tractava l'abús de les drogues o de conductes agressives, donat que consideraven la seguretat sexual com una temàtica que pertanyia a les xiques, adjudicant-li la responsabilitat de posar atenció en les conductes sexuals "problemàtiques", no mostrant interès en elles, ja que es desvinculaven d'aquesta realitat com si fora aliena a la seua existència.

Els resultats d'aquesta investigació resulten de gran interès atès que remarquen les diferents cosmovisions sobre la sexualitat i la responsabilitat en funció del gènere. També, emfatitzen com, encara actualment, la cultura està impregnada de masclisme i les dones són portadores de la moralitat, que es jutja en els actes del cos femení (McClintock 1995, Cit. en Ringrose i Renold 2012). En canvi, la societat no responsabilitza els homes de les seues accions, ja que es percep que tenen una sexualitat incontrolable. És per açò que Ringrose i Renold reivindiquen la necessitat de lluitar per la dignitat sexual de les adolescents, entesa aquesta com la llibertat de realitzar aquells actes que desitgen voluntàriament i no ser penalitzades socialment per fer-ho. Meta que s'ha de lliurar des d'una postura que revindique els drets de les dones a la salut i al plaer sexual (Lerum i Dworkin 2009, Cit. en Ringrose i Renold 2012) i no des d'una visió centrada en la defensa de la seua innocència i virginitat.

Íntimament relacionat amb el concepte de *slut-shaming*, Ringrose, Harvey, Gill i Livingstone (2013) han abordat la realitat del doble estàndard a una recerca sobre les experiències d'adolescents en l'enviament digital de material fotogràfic de contingut sexual. Les autores sostenen l'existència d'un doble estàndard sexual, terme que fa referència a una moralitat sexual diferenciada segons el gènere, la qual versaria sobre les normes que hi ha estipulades per a l'aplicació de la conducta sexual per a un i l'altre gènere. Doncs, segons les investigadores, les conductes sexuals que desenvolupen les xiques i els xics, així com la seua posterior repercussió social, es regeixen a partir de les normes de desitjabilitat femenina i masculina, per exemple sobre com les xiques obtenen benestar al mostrar-se atractives i que se'ls hi demane una fotografia de caire eròtica, mentre que pels xics és positiu aconseguir fotografies per tal de poder compartir-les després amb els seus iguals (també xics).

Amb la doble moralitat o doble estàndard es remarca el fet que, tot i que les pautes culturals promouen en elles l'autoexposició eròtica, per fer-ho la seua reputació sexual és criticada i són penalitzades socialment, desenvolupant com a conseqüència sentiments de culpa. En altres paraules, a elles se li atribueix la responsabilitat moral de l'acte i se li adjudica un comportament inapropiat per al que s'espera d'elles, assignant-les algunes i alguns subjectes etiquetes com "falta de respecte a elles mateixes", "falta d'intel·ligència" o "una xica amb qui no tindria una relació afectiva, solament sexual", que són manifestament desqualificacions. En canvi, els xics utilitzen l'exposició sexual de les xiques com un triomf, augmentant la seua popularitat.

Sueiro, Diéguez i López (2003) es refereixen a aquest concepte per visibilitzar com allò que és considerat com bo o correcte per als xics, es transforma en dolent o incorrecte per a les xiques (Font, 1990, Cit. en Sueiro, Diéguez, i López 2003). D'aquesta manera, al seu estudi trobaren relacions estadísticament significatives entre el doble estàndard i la violència sexual. Aquells condicionants que més afectarien a jutjar d'una manera o d'altra un episodi de violència sexual serien el perfil de l'agressor/a, la duració de l'acte imposat i la relació de la persona agressora amb la víctima. Malauradament aquests resultats posen de manifest l'existència d'aquesta doble moralitat per focalitzar la mirada de nou en els actes de la víctima i no penalitzar d'entrada l'agressor, sinó que segons el cas es tractarà de dotar d'importància a altres característiques i no a l'acte violent en si mateixa.

En aquesta línia, Ubillos, Goiburu, Puente i Pizarro (2016) realitzaren un estudi amb un qüestionari sobre l'escala de doble estàndard adaptat a la llengua basca i l'aplicaren a una mostra de 2.919 adolescents basques i bascs. A l'estudi es confirmà la relació positiva entre el doble estàndard, el sexisme benevolent i les creences sexistes. La

investigació remarcà que els joves de menys edat mostraren major ús de la doble moral, mentre que les joves de menys edat modulaven la seua conducta segons la desitjabilitat social, veient-se influenciades pels judicis.

Tot açò empena a una major opressió sexual per a les xiques, donat que han de desenvolupar la seua sexualitat tot gestionant l'equilibri contradictori que suposa el fet de voler dur a terme els seus desitjos o apetits sexuals d'una banda, mentre lluiten amb el temor a ser jutjades i catalogades a la part baixa de la jerarquia de desitjabilitat social en fer-ho. S'observa una jerarquia de moralitat de gènere on les xiques que amaguen la seua sexualitat serien les més respectables i aquelles qui l'admeten i la mostren ocuparien la part menys desitjable pels seus iguals, segons els rols sexuals. Hi ha inscrita, per tant, una moralitat de gènere en els cossos de les joves, a partir d'uns significants que aporten valor sexual, com per exemple l'aspecte corporal, la catalogació de la roba, l'actitud mostrada, la predisposició a mantindre relacions sexuals, entre altres, que es jutjaran segons els estereotips de gènere dominants en el sistema sexe-gènere occidental, de categories majoritàriament binòmiques (home-dona, activisme-passivitat, expressió-insinuació, entre altres).

També Leanna et al. (2015) realitzen una investigació entorn del doble estàndard, concepte designat per il·lustrar el fet que les dones siguen jutjades amb més duresa per la seua activitat sexual que els homes. Concretament el seu estudi apunta com les xiques eren catalogades amb una connotació negativa per realitzar accions de caire sexual o eròtic, interpretables de forma subjectiva, d'una forma molt més greu que els xics. Per exemple, elles eren etiquetades solament per ballar o vestir "sexy", accions per les quals els xics no eren jutjats de la mateixa manera, mentre que ells ho eren per tindre sexe amb múltiples parelles.

Igualment, Willem, Araüna i Tortajada (2018) manifesten al seu estudi realitzat amb grups de joves d'entre 16 i 20 anys, com la catalogació de "xoni" havia passat a encarnar el fracàs femení de les classes baixes. Dit d'altra manera, les xiques tenien clar que volien evitar ser etiquetades amb la imatge de xoni sexualitzada i vulgar (segons els seus discursos), en comparació a la "pija", que és considerada en l'escala jeràrquica de sociabilitat com més elegant i desitjable. Així doncs, aquesta recerca posa de manifest com els judicis que li eren aplicats de manera dolenta o penalitzadora a aquelles joves qui els seus iguals consideraven com xonis, no eren aplicats de la mateixa manera a les pijes, donat que es creia que aquestes últimes sí que complien amb certa moralitat, mentre que les primeres no. Per tant, aquesta investigació exposa com el gènere és un element central per constituir la naturalesa

del doble estàndard sexual, on també entren en joc altres categories com la classe, l'ètnia o l'orientació sexual.

2.5. Canvis i continuïtats en la percepció de la sexualitat entre els i les joves

La popularització del feminisme i l'emergència d'un moviment LGTBIQ+ en la darrera dècada obliga a repassar la sexualitat i les relacions afectives dels i les joves des de les tensions existents entre continuïtats i canvis, sense oblidar com les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC's) han reconfigurat els modes de relacionar-se afectivament, així com han fet emergir nous canals de control. A aquest epígraf se situarà la sexualitat juvenil en aquestes coordenades de reproducció i canvi.

Guasch Andreu (1993), afirma que "las conductas sexuales son conductas sociales, y como tales deben ser analizadas", per indicar que el model de normalitat sexual definit en el paradigma religiós i mèdic occidental al llarg del segle XIX, fou un model heterosexual (relacions home-dona), reproductiu (perquè la reproducció és la finalitat de l'acte sexual) i moral (en utilitzar arguments presumptament científics per a atacar les dissidències sexuals, dit d'altra forma, aquelles no heterosexuals). El sociòleg fa referència al fet que la societat anterior a la Revolució Francesa havia legitimat una normalitat sexual basada en l'activitat sexual reproductiva, penalitzant aleshores aquelles relacions no establertes entre dones i homes. Part d'aquesta herència cultural perdura encara en l'actualitat i incideix en la naturalesa i composició de les conductes sexuals desenvolupades, tot i que, tal com indicava l'autor, des d'una manera més subtil. Doncs, actualment perden pes les prohibicions i a través d'una socialització més informal s'estableixen pautes i regles a través d'imaginariis col·lectius, que continuen perpetuant en certa manera l'ideal sexual dels avantpassats: una sexualitat heterosexual, en parella i coitcentrista.

Pérez Declercq (2016) manifesta també com a partir de la medicina s'han generat en ocasions valors morals i culturals que s'introdueixen en la norma social, fet que provoca, d'entre altres, la reproducció d'un model de sexualitat heteronormatiu.

Segons Fraser (2000) "l'heterosexisme implica la institucionalització de normes sexuals i interpretacions que neguen la participació igualitària a gais i lesbianes". Al seu torn, l'autor Welzer-Lang parla sobre l'existència d'una educació homofòbica a les relacions entre homes, donat que es promouen la virilitat i l'agressivitat com aspectes centrals de la masculinitat. En altres paraules, aquells homes qui no complisquen els cànons de la masculinitat normativa seran tractats de manera inferior.

Tal com indica Colina (2009), l'heterosexisme vigent a la cultura occidental, promou un ordre patriarcal i heterocentrista i imposa un tipus de masculinitat com a normativa, una masculinitat que interrelaciona la misogínia i l'homofòbia, convertint-se les dones i les persones qui s'identifiquen en una orientació sexual no heterosexual (gais, lesbianes, bisexuals, asexuals, entre altres) com "l'altredat". L'heterosexisme vindria a reforçar el sistema sexe-gènere tradicional en què l'home (associat a la masculinitat) i la dona (associada a la feminitat) es complementen entre si i, amb l'atribució de rols per raó de gènere, fonamenten la base de la societat capitalista.

Per la seua banda, Suarez-Errekalde, Silvestre Cabrera i Royo Prieto (2018) defensen com la sexualitat moderna occidental està basada en un model de comportament heterosexual, procreatiu, monògam i amb una superposició del masculí sobre el femení (Weeks, [1986] 1998, Cit. en Suarez-Errekalde, Silvestre Cabrera i Royo Prieto 2018). Com a resultat, hi ha una sexualitat basada en el 'coit' com a central, dicotòmica, jeràrquica i complementària, sustentada amb els rols sexuals tradicionals que s'associen a la feminitat (Dona) i a la masculinitat (Home). Certament, les autores indiquen que les diverses formes de dominació en què es manifesta el poder masculí s'associen d'alguna manera a l'acceptació forçada de l'heterosexualitat, estructura que assegura la dominació patriarcal al llarg de la història.

No obstant això, estudis com el de Suarez-Errekalde, Silvestre Cabrera i Royo Prieto (2018), qui realitzen una recerca qualitativa respecte a les opinions d'activistes feministes, LGTBIQ+ i d'homes a favor de la igualtat en *Hego Euskal Herria* sobre les relacions sexuals, posen de manifest l'existència de noves pràctiques i identitats sexuals alternatives a l'ideal tradicional patriarcal. Per exemple, gran part de les subjectes d'estudi critiquen obertament la sexualitat coitocèntrica i genitalitzada, valoren de simplista i reduccionista el coit de penetració vaginal, donat que deixa en un segon lloc o invisibilitza altres pràctiques sexuals igual o més vàlides pel plaer sexual i per a altres orientacions sexuals. També consideren una convenció limitar les necessitats sexe-afectives a una única persona, basada en una relació entre la monogàmia i els mites de l'amor romàntic.

Pel que fa a la manifestació de les diferents formes d'expressió de discriminacions en la vivència i la percepció de la sexualitat per al col·lectiu de gent jove, cal considerar primerament allò que exposa Sanjurjo Rodríguez (2017) sobre com, tot i que tant les joves com els joves condemnen fermament la violència de gènere, tant les unes com els altres tenen dificultats per reconèixer-la perquè l'associen principalment a un maltractament físic o, en cas d'associar-la a algunes conductes (control de formes de vestir, vigilar el telèfon mòbil, entre altres) les vinculen a accions molt concretes,

apreses a jornades educatives. També l'associen a l'alteritat, a allò extern al seu entorn i, en cas de percebre alguna conducta similar en el seu context, aquesta se sol justificar. Amb açò, es conclou que la joventut tindria dificultats, generalment, per identificar maltractament o assetjament de diferents tipus dins de relacions pròpies, especialment pel que fa al maltractament psicològic o sexual, com per exemple a la imposició de conductes relacionades amb la sexualitat o el control de la reproducció.

Amb tot, per situar-se en les especificitats que hi ha al cicle de la joventut a l'analitzar les temàtiques anteriorment exposades, cal considerar el que Sanjurjo Rodríguez (2017) remarca sobre com l'adolescència i la joventut es vinculen en determinades ocasions amb etapes de crisis existencials, donada la gran influència del context en el seu estat d'ànim, així com per trobar-se en un continu context de canvi per construir la seua identitat. Tal com exposa l'autora, hom està a tot hora en fase de formació continuada, però especialment la joventut es caracteritza per ser una etapa altament vulnerable a condicionants tant interns (canvis corporals o intel·lectuals) com externs (canvis socials), ja que tal com indicava Lameiras (2013: 297, Cit. en Sanjurjo Rodríguez 2017) la jove o el jove senten que deuen posicionar-se contínuament respecte a la seua identitat i a la societat que els/les envolta.

Sobre els condicionants externs que provoquen canvis en la manera de viure la sexualitat per part de la gent jove, cal considerar especialment allò que indica Herrera Quintana (2016) sobre com les tecnologies i, particularment, els mòbils s'han tornat centrals en la mediació de les relacions humanes, sent per tant un condicionant a tindre en compte per analitzar com s'han transformat les relacions íntimes, afectives i de gènere. Lasén Díaz i Casado (2014 Cit. en Herrera Quintana 2016) aborden l'ús de les TIC's des d'un procés dual, és a dir, analitzen com les tecnologies condicionen la conducta humana, però com aquesta també dirigeix les tecnologies segons els seus desitjos. D'una banda, destaquen els beneficis del mòbil per augmentar les possibilitats de comunicació íntima, tot i la distància o la falta de conciliació horària, però destaquen també que s'augmenten les possibilitats de control. Doncs, Lasén (Cit. en Herrera Quintana 2016) indica com aquest control havia mutat cap a un sentit positiu, acceptant algunes parelles aquesta vigilància com a una preocupació per no saber de l'altre/a. També, Casado (2014 Cit. en Herrera Quintana 2016) destaca la sobrecàrrega comunicativa com un element característic de les relacions socials actuals, fet que exerceix pressió en les relacions afectives, en valorar-se positivament la resposta immediata permanent.

De la mateixa manera, González Jiménez i Pérez Molina (2010) indiquen com la sexualitat es viu diferent en cada etapa del cicle vital, sent la joventut el període on es

desperta aquesta activament i s'encamina la persona cap a la seua maduresa sexual, entenent-se aquesta com l'espai temporal on tindran lloc les primeres relacions sexuals i s'instauraran actituds i hàbits de conducta. Al respecte, Barragán (1995, Cit. en González Jiménez i Pérez Molina 2010) explica com el coneixement sexual permetria a la joventut el seu desenvolupament personal a través de fonamentalment tres aspectes: l'autoconeixement (coneixement corporal, autoestima i identitat), el coneixement de les persones (orientacions sexuals, cicle de resposta sexual i anticoncepció) i les relacions interpersonals (relacions sexuals, de parella, de poder, vincles afectius o d'amistat), entre altres. A més a més, cal tindre en compte que aquests aspectes anteriors estan immersos dins d'un context social que estableix normes i valors culturals i que influeix, per tant, al coneixement sexual de la joventut. La comparativa, així doncs, de la situació de les dones i dels homes, respecte als tres aspectes anteriors, permet aproximar-se a analitzar les diverses configuracions generitzades de la sexualitat en els diferents àmbits. Doncs, tal com apunten Archer i Yamashita (2003 Cit. en Ringrose, Harvey, Gill i Livingstone 2013) tot parteix d'una expressió ideal, culturalment específica de la masculinitat i de la feminitat, una sèrie de normes que construeixen l'ideal dels cossos a través del gènere i del sexe.

Amb tot, és indubtable que els estereotips de gènere i la socialització diferencial representen un paper essencial en les relacions sexuals dels i de les joves. Concretament, Cobo (2008) argumenta com la socialització de gènere marca els límits de la sexualitat per a les xiques i per als xics, de manera que elles acaben per amagar el seu interès sexual i desig (Tolman, 2002, 2012, Cit. En Ringrose, Harvey, Gill i Livingstone 2013), mentre que l'interès sexual d'ells es tornarà inclús agressiu o assetjador, regla que es normalitza com a part de la masculinitat exitosa o dominant.

En síntesis, les subjectivitats que contribueixen a configurar la vivència de la sexualitat i el control de la reproducció han estat influenciades pel pensament patriarcal, que ocupa un important espai en l'imaginari col·lectiu d'hom, fet que no pot deixar lloc a dubte: també és un tipus de violència contra les dones que cal combatre, per assegurar la vivència dels drets sexuals i reproductius de les dones i dels homes en les mateixes oportunitats i condicions.

III. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

El paradigma introduït ens situaria en un context androcèntric, de relacions asimètriques entre les dones i els homes en tots els àmbits de manera transversal, degut al qual les dones queden invisibilitzades en l'esfera social i abocades a l'espai privat. Així doncs, la sexualitat i capacitat reproductiva es tornen centrals en la identitat d'aquestes últimes, situant-les com un objecte de desig sexual masculí i responsabilitzant-les a elles de l'embaràs, la criança i la cura de les persones dependents.

Tenint en compte açò, a continuació es presenten alguns estudis respecte la sexualitat, les pràctiques anticonceptives i els costums derivats d'aquestes tecnologies entre la població jove, que aporten rica informació empírica entorn dels modes de relacionar-se del jovent en aquests àmbits.

En primer lloc, pel que fa a l'estudi de la sexualitat, Sanjurjo Rodríguez (2017) realitza una investigació que apunta directament a la biologia com a un recurs fonamental per part de la joventut per desenvolupar actituds sexistes. Per exemple, defensen una sexualitat descontrolada en els homes, que justificaria conductes sexuals inapropiades per la seua banda, per associar els homes a una major activitat i a les dones a una major passivitat i per defensar el sentiment maternal de les dones, que les faria més aptes per a la cura que als homes. Tot açò seria inqüestionable, en considerar-se com a natural. A més a més, la recerca mostra com les xiques i els xics viuen de diferent manera la sexualitat, especialment la femenina esdevé un major tabú que la masculina i està més invisibilitzada. Alguns dels estereotips que continuen vigents segons l'estudi són el posicionament de les dones com a objecte de desig sexual, havent d'amargar el seu propi desig i esperar la conquesta i acció masculina. Aquesta realitat és un fet que, malauradament, s'enfronta a l'alliberament de la sexualitat femenina que proclama el Moviment Feminista des de dècades enrere. També, l'autora indica com la dona continua sent educada per trobar el vertader amor, que sols podrà aconseguir a través de la seducció. D'aquesta manera, haurà de mostrar-se bonica, pacient, atenta als desitjos masculins i de la satisfacció al plaer sexual de l'home, expropiant-la del destí del seu propi cos.

En aquest sentit, la darrera autora destaca com la socialització diferenciada influeix especialment en la producció de distincions entorn a la concepció de la sexualitat que tenien les i els joves. Particularment elles es consideren molt més responsables en l'acte sexual que ells, atribuint-se el poder per controlar el seu desig sexual més que els xics, fet que es demostra mitjançant la preservació de la virginitat, que té una

importància cultural major per a les xiques. En canvi, els xics mostrarien una major immaduresa, donat que es desvinculen en més mesura de les possibles conseqüències del sexe i responsabilitzen de l'embaràs quasi completament a les xiques. Així doncs, segons apunta l'autora, si bé les joves tenen clar que han de trencar la submissió que el sistema patriarcal li ha imposat, la realitat es troba molt lluny i els estereotips de gènere, així com els mites de l'amor romàntic, continuen sent centrals per determinar les seues vivències en la sexualitat.

Per la seua banda, l'enquesta de l'informe de joventut en España publicat al 2020 (INJUVE 2020), desenvolupada per Simón et al. (2020) mostrà com la majoria de persones enquestades, en relació a la seua identitat sexual, s'autoperceben en les categories dicotòmiques de xic-masculinitat i xica-feminitat, mentre que aproximadament un 25% de les i dels joves no s'identificava totalment en aquestes categories. Aquestes dades obririen la possibilitat a la consideració de redefinir el concepte que s'entén per allò masculí i allò femení.

D'una manera semblant, Ferreiro Díaz (2017) analitza l'impacte de l'educació patriarcal i de la socialització diferencial en els estereotips de gènere sexistes tradicionals que promulguen l'autolimitació i l'autoexclusió de les dones en la societat. Específicament aborda la repressió sexual, que es tradueix en una repressió del plaer, així com a la subordinació del mateix al model heterosexual, que garanteix la subsistència del capitalisme-patriarcat, tot reduint la diversitat afectiva i sexual al coit. Des de la infància les xiques adquireixen unes pautes emocionals que limiten el seu creixement personal a través de la prevalença d'emocions com ara la culpa, la manca d'autoestima i la falta de confiança, fet que dificulta l'establiment de vincles afectius saludables i reproduïxen les dinàmiques de dominació també dins les relacions afectives-sexuals.

Més detalladament, García Polanco (2014) remarca com l'estudi realitzat a través de l'enquesta de l'INJUVE, sobre actituds enfront de la diversitat afectiva-sexual entre els i les adolescents de 15 a 19 anys, mostra que vora a 3 terços dels joves enquestats i de les joves enquestades aprovava el matrimoni entre persones del mateix sexe, però tot i això la realitat fou que a la mateixa enquesta s'obtingueren mostres evidents d'homofòbia i discriminació, que es manifesta als entorns juvenils en forma d'hostilitat, insults i burles.

Així doncs, en relació a la diversitat afectiva-sexual, a l'enquesta INJUVE 2020, Simón et al. (2020) preguntaren a joves respecte la seua orientació sexual, sent que un 16% dels joves enquestats i de les joves enquestades s'autoidentificà com homosexual o bisexual, el 77,5% com heterosexual i menys del 0,5% sense atracció cap a ningú.

sexe, mentre que un 5,6% no va saber o no va voler respondre la pregunta. Desglossant les dades per gènere, aquestes mostraren que els xics tendien a autoidentificar-se com heterossexuals i homossexuals més freqüentment que les xiques, mentre que elles s'autoidentificaven com a bisexuals més a sovint que ells.

D'altra banda, respecte a les activitats sexuals més protagonitzades, García Polanco (2014) destaca com el coitcentrisme caracteritza les relacions sexuals dels i de les adolescents espanyoles. De fet, la sanitària indica com amb una major edat i més formació o experiència en el camp sexual entren en joc altres components a més a més del coit. En canvi, durant l'adolescència es tendeix més a aquest tipus de relació, entre altres pels simbolismes transmesos pel seu entorn mediàtic (ex. l'associació del '*falo*' amb la virilitat i el poder).

En la mateixa línia, Fernández Liporace (2004) realitza un estudi en relació als comportaments sexuals de joves, on les principals conclusions mostren com les dones es descriuen més fidels sexualment a les seues parelles que els homes. Generalment els xics es vinculen amb adjectius lligats a l'adulteri, la llibertat sexual o la immoralitat, entre altres, mentre que les xiques es relacionen més amb actituds innocents, sensuals, insinuants i monògames. En altres paraules, les dones busquen majorment ser conquistades per homes que siguen el seu amor vertader, mentre que els homes busquen conquistar a través d'una actitud activa i dominant, encarnant-se, de nou, els tòpics de l'amor romàntic.

Igualment, García Polanco (2014) al seu estudi indica que normalment són els joves qui inicien primer les pràctiques sexuals, però que tant les xiques com els xics confirmen haver compartit relacions sexuals abans dels 16 anys. També, mentre ells afirmen haver iniciat la seua vida sexual amb una parella estable, ocasional o desconeguda, més o menys en igual mesura, la majoria d'elles comuniquen haver-ho fet amb la seua parella estable. Així, són els xics qui tenen més parelles i mantenen més relacions esporàdiques, mentre que són les xiques qui comparteixen relacions sexuals de manera més freqüent.

Al respecte, l'enquesta INJUVE 2020, tal com indiquen Simón et al. (2020), conclouia que els i les adolescents de més edat retardaven més la seua primera trobada sexual a diferència dels i les joves de menys edat, qui l'havien iniciada més prompte i que, a més a més, al comparar per gèneres, les xiques solien tindre relacions sexuals de manera més tardana que els xics. Es destaca, també, que les orientacions sexuals no heterossexuals avançaven les primeres experiències sexuals respecte la resta.

D'altra banda, respecte als usos dels mètodes anticonceptius per part de les i dels joves, Casique (2011) exposa la importància d'atendre a les diferències de gènere, on certes subjectivitats prenen rellevància a l'hora d'escollir mètode anticonceptiu o d'utilitzar-lo o no. Concretament, segons el seu estudi, per a elles la duració de la relació afectiva és un factor clau per a decidir, mentre que per a ells la llibertat d'escollir com i quan tindre sexe, l'actitud enfront dels rols de gènere i la presència de possible violència emocional o física en la relació són factors centrals, per tal de decidir emprar o no preservatiu. A més a més, les joves mostren tenir major coneixement dels anticonceptius, entre altres factors explicatius perquè se les continua responsabilitzant a elles de prevenir un possible embaràs, així com perquè solen desitjar estar en relacions sentimentals més duradores, fet que les porta a interessar-se per diferents mètodes anticonceptius. Açò confirma, de nou, com els rols de gènere són determinants en les experiències sexuals de les i dels joves, exposant a condicionants externs el cos de la dona en major grau que el de l'home.

Al seu torn, García Polanco (2014) destaca al seu article com la sexualitat de la joventut espanyola es caracteritza per una iniciació sexual més prematura, un major nombre de parelles sexuals, l'ús inconstant del preservatiu i la no utilització d'altres mètodes anticonceptius, així com per un important dèficit d'informació sobre la sexualitat. Concretament, la sanitària exposa com l'ús d'anticonceptius i preservatius és limitat entre la gent jove. Segons l'Enquesta de Salut Sexual del 2009 (Cit. en García Polanco 2014) el preservatiu masculí és el mètode més utilitzat en la primera relació sexual, mentre que el preservatiu femení està quasi inutilitzat i una part destacable de xiques consumeix la píndola. Específicament l'autora remarca com l'estabilitat de les relacions i l'ús i el coneixement d'altres tecnologies de control de reproducció provoca que els xics de major edat utilitzen cada vegada menys el preservatiu, sent la píndola un dels anticonceptius més emprats entre les xiques.

Segons Simón et al. (2020) a l'INJUVE 2020 preguntaren als i a les joves sobre usos d'anticonceptius per previndre les ETS en l'última relació sexual que compartiren amb penetració, sent que un 74% va declarar que sí utilitzà mètode anticonceptiu, la majoria el preservatiu masculí, en segon lloc la píndola anticonceptiva i per últim altres tècniques que mantenen gran distància encara en relació als usos de l'anterior. La recerca mostrava que el preservatiu masculí era el mètode més emprat pels i les joves de menys edat, mentre que a mesura que tenien més anys la píndola anava augmentant com opció i, una dada destacable, era el jovent de més edat qui feia ús del *coitus interruptus*, popularment anomenada marxa arrere. De fet, l'autoria remarca que la joventut de menys edat mostrava estar més conscienciada amb els usos dels

anticonceptius al començament d'experimentar la seua sexualitat que la joventut amb més edat i amb parelles estables. També, segons l'estudi les orientacions sexuals no heterosexuales eren propenses a no emprar mètodes anticonceptius.

De manera més específica, Badenas, Chávez, Orozco Chamorro i Merchán Galvis (2014) feien referència també a com la joventut continua tenint greus carències informatives en relació a un coneixement que garantisca un bon ús dels mètodes anticonceptius. En la seua recerca diversos i diverses joves que inicien les seues relacions sexuals en l'època universitària afirmen no utilitzar cap mètode anticonceptiu i altres que sí ho fan tenen limitacions per utilitzar-los correctament, per exemple no s'ho administren adequadament, no mantenen un ús permanent ni continu del mètode o no tenen la informació necessària per comprendre l'ús complet de l'aplicatiu.

En relació a les desigualtats sexuals entre les dones i els homes, algunes de les quals estan catalogades, o deuriem estar-ho, com a accions que fonamenten una violència contra les dones, Ferreiro Díaz (2017) considera la coeducació afectiva-emocional i sexual com una de les vies possibles a través de la qual acabar amb les discriminacions entre les dones i els homes entorn de la sexualitat. De la mateixa manera, Soler (2005) reivindica la necessitat d'informar sobre la planificació familiar natural, incloent-hi la familiarització amb la fertilitat, així com el coneixement dels anticonceptius naturals des de la infància. En contra, aquestes realitats continuen essent altament desconegudes hui en dia. Particularment, Pérez Declercq (2016) exposa com una de les parelles que va entrevistar per realitzar la seua investigació feia ús del calendari menstrual per saber quins dies podien tindre relacions sexuals i hi havia menys possibilitats de provocar un embaràs. Per a aquesta pràctica i fent al·lusió concretament a la recerca anterior, s'involucraren tant ella com ell, la coneixien, la planificaven i la complien amb respecte i corresponsabilitat.

Per acabar, cal remarcar de nou com degut als rols de gènere es continua responsabilitzant les dones del control de la reproducció i la seua sexualitat (Plaer sexual, relacions sexuals, afectivitat, etc.) queda en un segon pla. Doncs, tal com argumenta Sanjurjo Rodríguez (2017), les actituds masclistes protagonitzades pels i les joves continuen afectant la vivència de la seua sexualitat i de les relacions amb les tecnologies anticonceptives, tot i l'evolució de la societat i els distints intents de progrés cap a la igualtat entre dones i homes. Un masclisme que es posa en pràctica en el col·lectiu de gent jove especialment a través d'estratègies com el neomasclisme o el masclisme benevolent, però que no deixa de ser violència, una violència permeable i difícilment detectable per la seua normalització. Tot i això, com un raig d'esperança futura, l'autora apunta com una part de joves de la seua investigació sent

que la societat canvia i comença a qüestionar certes masculinitats i feminitats que el sistema patriarcal imposa en la seua identitat, implicant-se també en aquest procés de canvi respecte a la sexualitat i el control de la natalitat. Igualment, García Polanco (2014) conclouïa com s'observa un encaminament cap al canvi dels estereotips de gènere més tradicionals que assignen a l'home l'activitat en el sexe, sense afectivitat, i a elles la passivitat lligada al món afectiu, si bé a nivell real continuen mantenint-se en gran mesura les desigualtats de gènere en la sexualitat i control de la reproducció.

IV. DELIMITACIÓ DE L'OBJECTE D'ESTUDI

4.1. L'objecte de la recerca

L'objecte de la recerca és analitzar les percepcions i opinions dels i les joves de Vilallonga (La Safor) a través de les seues experiències afectives-sexuals i de control de la reproducció. És per això que es planteja un abordatge qualitatiu que, a través d'entrevistes en profunditat, permeta reconstruir les seues vivències, per captar les seues idees i pensaments sobre la sexualitat i la contracepció del jovent.

4.2.Objectius

L'objectiu general del present estudi és analitzar les percepcions, opinions i accions generitzades entre la població jove del municipi de Vilallonga (La Safor), pel que fa a la sexualitat i als usos i valoracions que manifesten respecte a les tecnologies anticonceptives, per tal de detectar aquells simbolismes i dimensions culturals a través de les quals es transmeten relacions de poder desigualitàries en la societat.

L'aproximació a l'obtenció del coneixement necessari per dur a terme l'objectiu central es desenvoluparà a través de diversos objectius específics:

- Identificar els universos simbòlics que operen en la població jove respecte la sexualitat i el control de la procreació.
- Analitzar els discursos sobre la conducta de les xiques i dels xics en el procés sexual, en relació a les representacions socials del gènere.
- Conèixer les opinions i argumentacions de la gent jove sobre les tecnologies, instruments o tècniques anticonceptives, així com les experiències subjectives derivades dels seus usos, i respecte l'atenció a la seua salut sexual.
- Identificar les fonts d'informació sobre educació sexual i reproductiva, tant per via formal com informal, que empra la joventut i recollir les seues aportacions al respecte.

4.3.Hipòtesis

1. La població jove experimenta una sexualitat diferenciada segons la seua posició dins del sistema sexe-gènere.
2. Les tècniques de control de reproducció estan feminitzades, tant pel que fa al seu coneixement per part dels i les joves, com als seus usos.

3. Les i els joves amb una orientació sexual no heterosexual senten infrarepresentada la diversitat afectiva-sexual, especialment pel tipus de model d'educació sexual que es promulga des de les institucions formals acadèmiques.
4. Les adolescents se senten més jutjades en l'escala de desitjabilitat social que els adolescents alhora de desenvolupar activitats d'índole sexual.

4.4. Metodologia

Quant a la metodologia emprada per poder dur a terme el present estudi, la recerca es desenvolupà en una línia d'investigació qualitativa. Concretament la ferramenta a utilitzar per extraure informació durant el treball de camp fou l'entrevista semiestructurada de tall biogràfic.

En aquest cas, l'entrevista es considerarà com la tècnica més adequada per aproximar-se a la producció de discursos fonamentats en l'experiència i vivència de la gent jove.

L'entrevista semiestructurada permet detectar aquelles subjectivitats que amaguen les opinions i els discursos utilitzats pel jovent. L'entrevista semiestructurada, com a pràctica oberta d'investigació social, ha de generar un clima de confiança i màxima horitzontalitat amb la finalitat de no oprimir a les persones participants, generant un àmbit col·loquial que facilita la comunicació (Díaz Martínez, 2004, Cit. en Ozonas i Pérez 2004: 196-202). A més a més, aquesta tècnica possibilitaria fer emergir les subjectivitats diverses de les persones participants a l'estudi, tot cercant la màxima diversitat de rols i experiències per al disseny de la mostra. Amb aquesta ferramenta es pretén l'obtenció d'una informació rica, fiable i rigorosa.

Més detalladament, l'entrevista semiestructurada permetria recollir la informació objecte d'estudi a partir del propi llenguatge dels i de les subjectes d'estudi, des del seu propi relat i les seues subjectivitats. En aquest sentit, l'autoria de la recerca reivindica l'ús d'aquesta tècnica qualitativa com un instrument a través del qual obtindre coneixement científic rigorós. Un saber que fa front a la falsa neutralitat de la persona investigadora i una aproximació que possibilitaria conèixer de primera mà la realitat expressada per la gent jove, tenint en compte els possibles condicionants que incideixen en la narració de les seues experiències, és a dir, admetent les subjectivitats de les vides humanes.

Tenint en compte la temàtica a tractar a les entrevistes, la sexualitat i la contracepció, l'entrevista apareix com la tècnica idònia, ja que permet l'establiment d'una conversa fonamentada en la confiança i un ambient que pugui semblar-se a una "confessió". La

confiança es genera a través de diverses estratègies: la confidencialitat, propiciar la màxima horitzontalitat (malgrat la palera relació de poder que existeix a l'entrevista), l'escolta activa, el respecte i el no judici de les persones entrevistades.

Per aplicar sobre el terreny aquesta tècnica d'investigació es va prendre contacte amb les persones participants de l'estudi a través d'informants clau, que formaven part del col·lectiu objecte d'estudi. Aquesta opció es va prioritzar al considerar-se la més idònia per mantindre una dinàmica relacional el més horitzontal possible amb el jovent. S'inicià la petició de col·laboració explicant-li de manera detallada a dos iguals del grup destinatari de la recerca (dues joves de 19 i 20 anys, respectivament) en què consistia l'estudi i el seu contingut. Tot seguit, aquestes explicaren de primera mà la recerca als seus i a les seues iguals, promovent que aquelles persones qui estigueren interessades en participar inicien el contacte amb la investigadora. En aquest moment, la investigadora de la recerca es presentà i donà a conèixer l'objecte d'estudi a través del seu propi discurs, tot tractant d'establir una relació social el menys jeràrquica possible des de l'inici.

Per a la presentació de la recerca fou clau la consigna elaborada prèviament, que figura a l'annex "Annex – Informació de la recerca per a participants". Mitjançant aquesta primera aproximació a l'estudi la investigadora i les persones participants establiren contacte, formalitzaren la participació i acordaren la jornada, l'hora i el lloc en què es realitzaria l'entrevista. Durant els primers contactes, es va tractar de transmetre a la persona participant una sensació de seguretat, confiança i comoditat i, sobretot, se li va remarcar la confidencialitat de la seua identitat. També se li presentà d'una manera més pròxima la investigació, amb un llenguatge clar i accessible. Més detalladament, se li donaren indicacions sobre el procés d'entrevista, el guió temàtic a tractar i el possible contingut d'aquest. Amb açò es buscà proporcionar una sensació de proximitat, on la participant i/o el participant se sentiren còmodes per involucrar-se i, igualment, amb la intenció de possibilitar una conversa natural de cara a l'entrevista.

Pel que fa al guió de possibles temàtiques a abordar al llarg de les entrevistes, s'establiren les següents categories: cos i sexualitat, educació sexual i reproductiva, joves i amor romàntic, orientacions afectives-sexuals i identitats alternatives, trajectòria sexe-afectiva, mètodes i pràctiques anticonceptives, desigualtats de gènere en la sexualitat i el control de la reproducció, atenció a la salut sexual i reproductiva i drets sexuals i reproductius, entre altres.

En síntesi, les anteriors consideracions pretenien l'aconsegüiment d'un coneixement ric i adequat a l'objecte d'estudi. Doncs, entre altres, l'elecció d'una entrevista

semiestructurada buscava trencar tant com es poguera amb la relació jeràrquica establida entre la investigadora i les i els subjectes d'estudi, generant reciprocitat durant l'entrevista i atorgant l'oportunitat d'expressar els seus interessos per elles i ells mateixa, amb la major llibertat possible (Mies 1999:71-77).

4.5. Mostra: participants i criteris de selecció

La població objecte d'estudi és la gent jove, concretament aquells i aquelles d'edat compresa entre els 18 i els 20 anys, ambdós inclosos, de la localitat de Vilallonga (La Safor). La delimitació d'aquest rang d'edat respon a diferents motius, entre altres la consideració que en aquesta edat les persones joves aprenen, integren subjectivitats i estableixen les seues pròpies normes en relació a la sexualitat i al control de la reproducció. També, la creença que a aquesta edat gran part de la gent jove ja ha desenvolupat les seues primeres experiències sexuals i respecte als anticonceptius o, no menys rellevant, l'interés de la investigadora d'acotar l'edat i la localització de la població a estudiar, per tal de recollir informació el més completa i significativa possible sobre una part de la població, tot admetent la gran complexitat d'analitzar els quefers de la vida humana.

Pel que fa a la selecció de la mostra es feu ús d'un mostreig significatiu, propi de la perspectiva qualitativa, no probabilístic. Dit d'altra manera, els i les subjectes d'estudi foren seleccionades a través d'un procediment intencional, per tal que les dades recollides resulten el màxim representatives possibles de la població objecte d'estudi (que no del conjunt de la població). Aquest triatge es desenvolupà amb la col·laboració d'informants claus, membres del col·lectiu objecte d'estudi, qui posaren en contacte a la gent que complia el perfil d'interés amb la investigadora de la present recerca, podent aquests i aquestes ser o no seleccionats i seleccionades per participar. Per tant, la determinació de les i els subjectes d'estudi a entrevistar vingué donada, entre altres, per la tipicitat de la mostra, la conveniència segons el seu perfil, l'oportunitat, la disponibilitat i l'accessibilitat per a la recollida d'informació.

És convenient afegir que durant l'elecció de la mostra es tractà de tenir en compte sobre el terreny aquelles peculiaritats del municipi que afectaren l'estil de vida del veïnat, per intentar immerngir-se en el context dels i de les subjectes d'estudi de la manera més profunda i neutra que es puga aconseguir. Així doncs, es tractà de seleccionar una mostra d'estudi el més variada possible, per tal que permetera recollir tant com es poguera el ventall discursiu existent al conjunt de la població estudiada.

Les variables que s'han tingut en compte per dissenyar la mostra de la investigació i que han buscat obtenir la màxima variabilitat discursiva foren les següents:

- Gènere - Tal i com s'ha establert al marc teòric, homes i dones, xics i xiques, experimenten de manera diversa la sexualitat i la qüestió de la contracepció.
- L'ètnia o procedència - Calia atendre a l'origen dels i de les joves per analitzar la incidència en les maneres d'actuar i d'entendre la sexualitat i el control de la procreació d'aquesta categoria.
- Orientació sexual - L'orientació sexual de les i dels joves podria comportar una perspectiva diferenciada respecte la sexualitat hegemònica: occidental, coitcentrista, heterosexual, entre altres.
- Institució educativa - Haver cursat l'educació primària i secundària en un centre educatiu de titularitat pública o en altre de titularitat concertada de naturalesa religiosa podria haver generat una transmissió d'informació diversa respecte la sexualitat i la contracepció, fet que podria incidir en la quantitat i la qualitat (Seguretat, comoditat i confiança) d'experiències vitals de la gent jove.

Tenint en compte les variables citades, i amb la finalitat que la present recerca comptara amb la participació de subjectes d'estudi el màxim representatius i representatives de la diversitat existent a la zona geogràfica estudiada, se seleccionaren en un primer mostreig intencional 7 perfils diferents:

Taula 1. Perfils participants en la recerca

Persona entrevistada	Gènere	Ètnia o procedència	Orientació sexual	Institució educativa	Estat afectiu-sexual
1	Dona	Espanya	Heterosexual	Concertada-religiosa	Relació afectiva-sexual de llarga durada
2	No binari	Espanya	Pansexual	Pública	Cap relació afectiva-sexual en l'actualitat
3	Home	Espanya	Heterosexual	Pública	Relació afectiva-sexual esporàdica
4	Dona	Espanya	Bisexual	Pública	Relació afectiva-sexual estable i oberta sexualment a altres
5	Dona	Espanya	Bisexual	Pública	Cap relació afectiva-sexual en l'actualitat
6	Dona	Estrangera	Bisexual	Pública	Cap relació afectiva-sexual en l'actualitat
7	Home	Espanya	Heterosexual	Pública	Cap relació afectiva-sexual en l'actualitat

Font: Elaboració pròpia.

Subjecte 1 - Dona d'entre 18 i 20 anys, de procedència espanyola, que defineix la seua orientació sexual com heterosexual, estudiant de centres educatius privats o concertats de naturalesa religiosa al llarg de la seua infantesa, preadolescència i adolescència. Manté una relació de parella afectiva-sexual de llarga durada.

Subjecte 2 – Persona no binària d'entre 18 i 20 anys, de procedència espanyola, que autodefineix la seua orientació sexual com queer, identificable pels seus discursos com a pansexual, estudiant de centres educatius de naturalesa pública al llarg de la seua infantesa, preadolescència i adolescència. No manté actualment cap relació afectiva-sexual amb altra persona.

Subjecte 3 - Home d'entre 18 i 20 anys, de procedència espanyola, que defineix la seua orientació sexual com heterosexual, estudiant de centres educatius de naturalesa pública al llarg de la seua infantesa, preadolescència i adolescència. Manté actualment una relació afectiva-sexual esporàdica.

Subjecte 4 - Dona d'entre 18 i 20 anys, de procedència espanyola, que defineix la seua orientació sexual com bisexual, estudiant de centres educatius de naturalesa pública al llarg de la seua infantesa, preadolescència i adolescència. Manté actualment una relació afectiva-sexual estable i no concep les relacions sexuals com monògames.

Subjecte 5 - Dona d'entre 18 i 20 anys, de procedència espanyola, que defineix la seua orientació sexual com bisexual, estudiant de centres educatius de naturalesa pública al llarg de la seua infantesa, preadolescència i adolescència. No manté en l'actualitat cap tipus de relació afectiva-sexual.

Subjecte 6 - Dona d'entre 18 i 20 anys, de procedència estrangera, que defineix la seua orientació sexual com bisexual, estudiant de centres educatius de naturalesa pública al llarg de la seua infantesa, preadolescència i adolescència. No manté actualment cap relació afectiva-sexual.

Subjecte 7 - Home d'entre 18 i 20 anys, de procedència espanyola, que defineix la seua orientació sexual com heterosexual, estudiant de centres educatius de naturalesa pública al llarg de la seua infantesa, preadolescència i adolescència. No manté actualment cap relació afectiva-sexual.

V. ANÀLISI DE DADES I INTERPRETACIÓ DELS RESULTATS

En aquest apartat s'analitzarà la informació obtinguda a partir de les entrevistes, a través de cinc epígrafs que es presenten a continuació. Però, abans de començar amb l'anàlisi, cal fer èmfasi en com les entrevistes, que foren enregistrades mitjançant un dispositiu de gravació de veu previ consentiment de les persones participants, han estat transcrits i posteriorment revisades per poder ser analitzades. L'exercici de la transcripció literal constitueix un moment fonamental en la recerca per diverses raons: en primer lloc, perquè tornar a escoltar l'entrevista realitzada per a la seua transcripció obri les primeres conjetures preanalítiques (Conde, 2009 Cit. en Requena, Gómez Nicolau i Muñoz-Rodríguez, 2018) que ajuden al procés d'anàlisi dels discursos. En segon lloc, la transcripció, dintre de la lògica de la naturalesa artesanal de la investigació qualitativa permet retornar en el temps en forma d'escolta a les persones entrevistades (Requena 2014, Cit. en Requena, Gómez Nicolau i Muñoz-Rodríguez, 2018), incorporant el procés de producció de les dades en la tasca analítica.

Per dur a terme l'anàlisi, s'ha tractat de posar el focus en les diverses posicions discursives atenent a les posicions socioestructurals dels subjectes (Conde 2009, Cit. en Requena, Gómez Nicolau i Muñoz-Rodríguez, 2018). Doncs, les posicions discursives sintetitzen les 'parles' sobre un tema existents a un espai social concret i permeten comprendre les diferents maneres d'entendre i de posicionar-se sobre una temàtica i els conseqüents arguments que s'esgrimeixen. Ara bé, també s'ha tractat de treure rendiment a la dimensió més informativa del discurs, a partir del qual es poden identificar les principals preocupacions i posicionaments del jovent davant el tema objecte d'estudi: la sexualitat i la contracepció.

Per fer més operatiu el procés d'anàlisi s'ha emprat el programa de suport a l'anàlisi qualitatiu de dades Atlas.ti9 versió web. El corpus transcrit s'ha codificat tot tractant d'identificar les unitats mínimes de significat (cites) que remetien a conceptes clau de la fonamentació teòrica i l'estat de la qüestió.

5.1. Educació sexual i reproductiva: valoracions, demandes i crítiques als i a les agents de socialització

Des que les persones neixen van integrant de manera progressiva allò que observen al seu entorn, instruint-se en determinats models i conductes afectives-sexuals, tot condicionant la seua manera d'entendre i experimentar la sexualitat i el control de la

reproducció. Les persones canvien i evolucionen des de la infantesa, encaminant-se cap al procés de formació de la pròpia identitat.

Durant l'etapa de l'adolescència aquestes i aquests són especialment influenciables (Lameiras, Sanjurjo Rodríguez 2017), tot i que també despleguen la seua agència. És a dir, durant l'adolescència, com en la resta d'etapes vitals, els subjectes estan subjectats: a l'estructura social i als condicionants culturals i, alhora, són capaços de desplegar estratègies autònomes i innovadores que, si més no, ajuden o permeten el canvi social. Així, és interessant contemplar aquesta doble perspectiva que incorpora el concepte d'agència (Giddens, 1995; Alcoff, 1988). Doncs, la sexualitat és biològica, però també és en gran mesura cultural i social (Izquierdo, 2003), de manera que els agents de socialització representen una influència fonamental en el seu desenvolupament i en les maneres en què la gent jove es relaciona amb l'anticoncepció i desplega les seues pròpies estratègies, en el marc del sentit social vinculat al grup d'iguals.

A aquest epígraf es presenten les principals crítiques, demandes i percepcions del jovent en relació a les maneres en què els i les agents de socialització (de l'esfera formal i informal) han tractat la sexualitat i el control de la reproducció amb elles i ells. Doncs, les i els joves resulten especialment vulnerables pel que fa a la vivència plena i satisfactòria de la seua sexualitat i control de la natalitat, donat que altres institucions tractaran de decidir per elles i ells en diferents ocasions (Chávez, Guerrero, Espinoza i Ayzanoa 2007), orientant-les i orientant-los cap a allò que el sistema sexe-gènere hegemònic o occidental promulga (Mitchell 1974, Cit. en Beechey 1981) .

Per començar, cal apuntar que els discursos analitzats de les i dels joves es mostren crítics amb l'educació sexual i reproductiva rebuda per part de les institucions educatives i de la família pròxima. Doncs, la manca d'informació i d'adquisició de coneixements previs impedeix que tant xiques com xics prenguen decisions lliures sobre els seus cossos pel que respecta a la sexualitat i al control de la reproducció (María Silvina Gygli i Diana Pierina Juárez 2017), tot truncant l'exercici efectiu de drets sexuals i reproductius com el dret a la informació sobre sexualitat, a l'educació sexual i a beneficiar-se del progrés científic (Mesa et al. 2007: 186), per desconeixement.

Pel que fa específicament a l'educació sexual, el jovent apunta com a causa central dels seus dèficits la falta de normalització de la vivència de la sexualitat de la gent jove. Ja des de temps enrere venia exposant-se la necessitat de superar la repressió sexual de les i dels adolescents (Mesa et al. 2007). Així, responsabilitzen directament a aquest fet de dificultar que els i les agents socialitzadores promulguen els

coneixements necessaris durant el cicle vital per fomentar l'experimentació d'una sexualitat i evolució corporal sana. D'aquesta manera, demanen un canvi en la pràctica de l'educació sexual, que incloga en la via formal referències a la sexualitat des de la infantesa, mentre que en l'àmbit informal normalitze la comunicació sobre aquesta temàtica dins la llar.

Generalment, la gent jove considera que la falta d'informació els ha conduït a viure experiències que no sempre valoren com a positives i inclús amb el pas del temps identifiquen com masculistes. Així doncs, l'experiència es torna la primera font d'aprenentatge, el qual afectaria perjudicialment la vivència de la seua sexualitat en determinades ocasions.

És que no es dona ningun coneixement, o siga et diuen lo del preservatiu, lo de l'anell i tal, però no... Ningú t'explica res, vull dir. (E1)

[...], jo pense que fa falta molta més formació per a eixos temes, perquè tu et plantes en 18 anys, a lo millor vas a tindre la teua primera relació i no tens ni idea de res. I et sents mal amb tu mateixa per no... Saps? Que hi ha gent que ho passa realment mal la primera vegada que dius... "Xè, no tenia ni idea d'açò", o a lo millor em sent culpable perquè jo no ho he sabut fer, perquè no m'han ensenyat... (E6)

També, reivindiquen la necessitat de què des de la infantesa es donen a conèixer les diferents possibilitats pel que fa a les identitats sexe-gènere i a les orientacions afectives-sexuals existents. Doncs, la socialització del gènere representa un paper central en la reproducció de les relacions de poder de la masculinitat i l'heterosexualitat sobre altres dissidents (Cobo, 2008). Més detalladament, Mitchell (1974, Cit. en Beechey 1981) argumentava com les persones naixen bisexuals i la cultura humana anava modulant-les cap a una figura femenina o masculina, que perpetue el binarisme relacional tradicional. Aleshores, cataloguen aquesta demanda com necessària per promulgar un creixement saludable, lliure de prejudicis i de discriminacions per raó d'identitat sexe-gènere i orientació afectiva-sexual.

[...], jo de menuda, vestia igual que vist ara i... molt... he patit bullying i molts dels insults eren de... "Lesbiana!", no sé què... I... jo: "no tinc ni puta idea de què soc, i m'ho estàs dient tu?" I dius... no, no puc ser-ho, perquè és l'insult que em fan. I si és un insult serà què és algo roïn. Clar, és com... crisis existencials per als xiquets. Després arriba el moment en què hem de dir... hem d'acceptar-se, hem de conèixer-se i... és molt més complicat quan han estat matxacante per ser qui eres sense que tu si quiera ho sapieres. Perquè a mi la primera vegada que em van dir "Lesbiana!" jo ni tant sols sabia què era... Era un concepte que no existia per a mi. [...] Si la gent... Que si des de bebés et digueren de... "Si tu et sents aixina, ja està, no passa res", però... no et diuen que tens la possibilitat de sentir-te aixina. (E2)

En relació a les institucions educatives acadèmiques, la gent jove identifica la sexualitat com una temàtica tabú dins d'aquest àmbit. Així doncs, considera que per erradicar els seus prejudicis és necessari incloure des de l'educació primària coneixements progressius sobre sexualitat, atorgant-li la rellevància que mereix dins del procés de creixement humà.

Clavar, ja des de primària, pense jo, quan ja estàs en 5t o en 6t que ja comences aa... A tindre més cabet, saps? Clavar ja... Assignatures o xerrades més... anuals, més de mes en mes, sobre la sexualitat i donar-li la importància real, que té realment, perquè una xerrada que et fan en 10 anys que estàs entre primària i secundària, una xerrada d'una hora, és que no et dóna ni per a començar a entendre el que és el món de la sexualitat i... (E6)

En la pràctica educacional, la gent jove valora negativament les xerrades formatives rebudes als centres acadèmics i considera que els coneixements transmesos són insuficients o directament inexistents, catalogant-les de tardanes i incompletes.

[...] en aquell moment... (Riu) no és que es tractara per a res en primària ni menys en infantil educació sexual ni educació de gènere ni... de res. E... perquè... són xiquets, hi ha que protegir-los d'eixes coses (riu i fa uns gestos com indicant ironia). E... en l'ESO sí que he tingut un parell de xerrades sobre... e... [...], i... bueno... bastants deficients (riu). Però, però bueno, realment, l'educació sexual d'ideologia de gènere i tot això, mmm... que he rebut, ha sigut perquè m'he informat jo per altres mitjans. (E2)

També, consideren la sexualitat humana com un fenomen complex, pel qual atribueixen una sobrecàrrega d'informació superficial en les xerrades dels centres educatius, al no haver rebut formació prèvia i considerar que no se li dedica a aquestes un temps adequat per fomentar una comprensió completa. A més a més, perceben que en aquestes formacions no es promou la participació activa del jovent, sinó que són més bé informatives i unidireccionals.

[...] crec que era una xerrada de dues hores i mos explicava que si... tot de tema menstrual, anticonceptius, moltes coses, moltes (Realitza un gest a les mans que indica multitud o sobrecàrrega). (E3)

[...] m'enrecorde que era com una sala gran i estàvem allí tots els de les dos classes i... [...] és que allí la gent sobre eixes edats no van a preguntar aixina res com... serio. Perquè és com que... tenen cosa de preguntar i... simplement s'ho agafen a risa un poc i ja. (E5)

Tanmateix, denuncien la falta de transmissió de coneixements entorn a relacions que transgredeixen les normes adscrites a les relacions heterosexuales tradicionals (ex. no monògames o esporàdiques) i sobre el col·lectiu LGTBIQ+ en les xerrades educatives formals. Aquesta percepció ha estat denunciada constantment als estudis feministes i

de gènere, emfatitzant en què tant la història de les dones com la d'altres minories no hegemòniques segons el sistema sexe-gènere occidental, blanc, de dualisme sexual i heteronormativitat dominant, ha estat marcada per l'exclusió (Cobo 2008).

Jo crec que tot el que he pogut vore i informar-me sobre la comunitat LGTBI ha sigut fora, en xarrades que jo he anat i... poc més. Osiga, dins de la zona formal, mai ho contemplen, o almenys quan jo anava a l'ESO i això que és quan més xarrades el tenen que fer. (E4)

Igualment, les i els joves es mostren en desacord amb l'edat en que es transmeten coneixements sobre sexualitat i critiquen que no s'emfasitza suficientment amb la seua seriositat. En aquest sentit, tot i que no assenyalen una mateixa edat com la ideal per rebre la formació, sí que exposen de manera general la necessitat de rebre formació prèvia a l'adolescència, per tal que arribat el moment el jovent li atorgue l'atenció necessària que mereix i no valoren les formacions com superficials i sobrecarregades d'informació aïllada. Així, com s'ha vist, consideren que rebre educació sexual des de la infantesa és clau per tractar d'evitar experiències negatives durant l'inici de la sexualitat degut a una falta d'informació.

[...] les persones que ens fan la xarrada tampoc posen l'ordre de dir "Agafeu-se enserio, perquè és una cosa seria" És un... és un clima en plan de... de risses, de jajas, d'agafar-se-ho de brometa, tal... No és la importància que se li ha de donar. (E6)

[...] crec que no vaig aprendre res nou, la veritat. Perquè si te la fan en 15-16 anys i a dia de hui pense que la sexualitat anem explorant-la des dels 13 anys i... cada vegada més prompte. Jo crec que per a la majoria va ser una xarrada inservible. (E4)

Respecte les temàtiques vinculades amb la sexualitat humana que el jovent referència, en primer lloc critiquen la invisibilització de la menstruació en els centres escolars (primària) i consideren poc preparat enfront d'aquesta realitat tant al personal educatiu com als espais físics de les institucions. Açò deixa entreveure que la menstruació continua sent un tabú social, en estar condemnada socialment pels discursos de poder que dicten com s'ha de regir la desitjabilitat sexual femenina i els seus cossos (Lillo Muñoz 2017), perfil del qual aparentment s'ha exclòs aquest fenomen. Atribueixen a aquest fet el foment de prejudicis entorn a la menstruació, el qual dificulta a les alumnes l'experimentació dels canvis corporals d'una manera positiva i sana.

[...], més d'una de dir... cadira tacada de sang i passar-ho mal, passar vergonya... També el professorat poc preparat enfront d'aquestes situacions, el banys poc preparats, perquè per exemple al centre que jo anava no hi havia basures als banys de xiques, en ningú, només hi havia una externa que jo per exemple passava molta

vergonya i més d'una vegada em posava tampó més compresa per assegurar de no tacar per a res. Però no, mai s'ha parlat. Passaves vergonya al final. (E4)

En aquest fragment de text es fa evident l'estigma de la menstruació que marca, de manera tribal, les persones que menstruen i on les pràctiques higièniques que es proposen per a 'gestionar' el flux menstrual confirmen la repugnància a la sang. Així, la taca menstrual denota una taca en la feminitat de manera que, per amagar-la, es gestiona el cos per tractar de fer desaparèixer el rastre de la menstruació i esquivar l'estigma (Gómez Nicolau i Marco Arocas, 2020).

Igualment es mostren disconformes amb la falta d'un tractament normalitzat de la masturbació i la recerca del plaer sexual des dels centres acadèmics. D'aquesta manera, el jovent demanda la separació de la funció reproductiva de la sexualitat, és a dir, el reconeixement del dret a una vida sexual satisfactòria, tal com es vindicà al reconeixement dels drets sexuals i reproductius (Mesa et al. 2007). Responsabilitzen a aquesta realitat d'obstaculitzar la despenalització de la recerca del plaer i demanden més formació en aquests aspectes.

[...] de plaer no... perquè això igual.. és massa per explicar-ho en un institut públic (Riu irònicament). Eh, això... es posen les mans al cap parlar de plaer. (E2)

Després, el jovent reconeix que sí s'ha tractat amb elles i ells la importància del consentiment alhora de compartir experiències sexuals, si bé denuncien que aquestes formacions s'han realitzat des d'una visió merament heterosexual i masclista, que focalitza en la víctima i la seua cura i no en l'agressor i la responsabilització de les seues accions. Doncs, el gènere, com a estructura social que posiciona, ordena i jerarquitzava, implica interpretacions i decodificacions diferents en funció del lloc que s'ocupe a l'estructura social. En eixe sentit, la interpretació generitzada dels comportaments sexuals (Yago Simón 2016), segueix responsabilitzant les dones de la violència sexual exercida contra elles i posa de manifest com actualment continua sense qüestionar-se la conducta de l'agressor. Açò també exemplifica com les organitzacions educatives segueixen desplegant la ideologia patriarcal sobre la responsabilitat, situant dones i homes en posicions socials diferenciades pel que fa a la sexualitat (Manu Andueza 2018). Amb tot, la gent jove entrevistada reivindica la necessitat de formació en feminisme i relacions afectives-sexuals sanes, per tal de desenvolupar habilitats per reconèixer el més prompte possible comportaments masclistes, tòxics i inadequats en el transcurs d'una relació, heterosexual o no.

*[...] de consentiment sí, i també vam tindre moltes xarrades de violència de gènere i... de maltractament i... tot això, però era més bé de... "Aneu en cuidao" (Riu amb ironia).
[...] coses més... menudetes que també poden afectar-te, com lo de... hui no*

m'apetix... Això, tampoc entrava massa en profunditat. [...] Estava prou dirigit a... a relacions heterosexuales de persones cis e... i, sobretot a la xica que és la que té que estar... com a responsabilitzar-se del...del tindre cuidao d'ella. Que... com a que l'home no té perquè... tindre...(E2)

[...] crec que es tindria que parlar més del feminisme, des de molt prompte, perquè jo per exemple el feminisme l'he conegut ja quan vaig passar a un grau mitjà i vaig trobar a persones, més majors que jo, que ja van saber explicar-me i clavar-me en el món del feminisme. [...] Però abans ningú m'havia parlat d'això... [...] crec que seria un punt molt important per tindre una relació sana, el explicar que una relació ha de ser sana, que és en confiança. [...] I explicar també les altres tipus de relacions, que hi ha relacions obertes, hi ha relacions de molts tipus. (E4)

Seguidament, en relació a la família més pròxima, quasi en la seua totalitat la gent jove entrevistada reconeix una mancança de transmissió de coneixements sobre sexualitat per la seua banda. Consideren responsable d'aquest fet la no acceptació de la vivència de la sexualitat de la joventut per part de les seues i dels seus ascendents. És destacable també que identifiquen la figura materna com la referent alhora de tractar aspectes vinculats amb la sexualitat.

[...], no és una cosa que amague jo, però per exemple ma mare si no ix el tema... [...] És més, ma mare ho té com un poquet de... rebuig i de dir... "Mamà, eres conscient de què ja tinc 19 anys?" (Riu) "Aixina que no fa falta ni que t'ho diga" (Riu). [...] Ma mare no és... tan abierta que digamos. (E7)

Enfront d'açò, reivindiquen la importància de rebre educació sexual per part de les i dels ascendents, ja que la consideren prioritària per sobre de l'àmbit acadèmic formal.

[...] veig molt més necessari que eixa informació més que vinga per part d'un professional o algo, que vinga per part d'un pare o una mare i que t'ajude a... a portar tot el tema d'això. [...] Per la meua banda no, però jo sé que hi ha persones que els vindria molt millor que... una mare li ho explique, li ho deixe tot clar. Abans que una persona externa. (E3)

En última posició en referència a la sexualitat, davant la mancança d'informació rebuda per part dels centres acadèmics i la família pròxima, el jovent reconeix positivament els col·lectius ciutadans de la via informal per rebre formació feminista i LGTBIQ+, ja que, tal com s'ha referenciat, consideren que aquestes realitats no es contempen des dels anteriors espais. També reconeixen al grup d'iguals com rellevant en aquest procés de transmissió d'informació i aprenentatge.

[...] sincerament, m'enrecorde molt d'una xarrada en Potries, que vaig anar i hi havia una dona trans. I jo ahí vaig descobrir un món, osiga perquè no sabia moltes de les coses que... i ahí vaig dir "Ostras, açò existeix, açò es deveres i hi ha persones que

ho estan patint i ho estan passant mal, saps?" I... va ser sobretot en eixa xarrada i a partir d'ahí vaig anar a altres xarrades...(E4)

D'altra banda, en relació a l'educació reproductiva, el jovent opina que els i les agents de socialització no li atorguen suficient importància al control de la reproducció de la gent jove. Consideren que, consegüentment, la pròpia joventut no n'és totalment conscient de la rellevància d'utilitzar tècniques anticonceptives.

Quant al paper de l'educació formal respecte al coneixement de l'anticoncepció, majoritàriament la gent jove critica la falta d'inclusió de l'educació reproductiva dins l'educació formal i valora com ineficaces les poques xerrades formatives que se'ls ha realitzat. Així, creuen que aquestes no han aconseguit conscienciar suficientment sobre la importància d'emprar mètodes de protecció al compartir relacions sexuals.

En primària no t'ensenyen res bàsicament... [...] I en l'ESO, sí que és deveres, però en quatre anys, que soles una vegada s'ha fet una xarrà d'1 hora, que... Osea, la meua opinió és que eixe tema s'hauria de tractar molt més perquè després arribes i et trobes una cosa que no tens ni idea, i són coses que no s'han de tindre tant tabú. I, sobretot a la gent jove, per a mentalitzar-les, per a... tindre en compte els riscos que té, les enfermetats i tot això, i pues això, que ens van fer en l'ESO, crec que en 3r d'ESO, 2n o 3r d'ESO una xarrada d'una horeta, que venia a parlar-nos de preservatius, anticonceptius i tal... Però, poca cosa, no... No aprofundixen. (E6)

[...] l'únic que vam fer era prende-mos-ho a conya, perquè eren dos hores que no teníem classe i dies... "De puta mare no tinc classe". I... ningú estava preocupat per... inquietuds i...això... almenys jo. (E7)

Tot i això, la gent jove identifica les tècniques anticonceptives com la temàtica central compartida en relació a l'educació reproductiva dins les institucions acadèmiques. És rellevant que, tot i considerar els anticonceptius el tema més tractat, els continuen catalogant com una temàtica tabú, valoren aquests coneixements de superficials i incomplets i destaquen especialment una manca d'informació pel que fa als seus efectes secundaris. Açò últim és especialment rellevant per a elles, donat que des del feminisme s'ha catalogat a alguns anticonceptius com a causants de violència patriarcal degut a les conseqüències perjudicials que operen sobre els cossos de les dones (Cobo 2015). Respecte les ETS, el jovent entra en conflicte, mentre d'una banda destaquen una carència formativa sobre aquesta matèria, altres discursos perceben que les ETS són un dels punts que més es tracta també des dels àmbits educatius formals.

[...] t'ho parlen tot molt generalment, coses que tu a lo millor pots veure en una pel·lícula o el que siga, però no aprofunditzen per a ensenyar-te realment el que és això. [...]sobretot del tema de... de preservatius, les enfermetats, tot això no es dona

tant de bombo conforme es podria donar. És té més en ment el quedar-se prenyà o no, que les enfermetats que des del meu punt de vista són molt més perilloses que... que qualsevol altra cosa. (E6)

Ee... sí que t'explicaven molt les enfermetats de transmissió sexual, però... ja està. És que no... o siga també va ser super breu, degue ser 1 hora de xarrada per voler abarcar un tema que és molt més ampli. (E4)

Més detalladament sobre la desinformació que el jovent reconeix pel que fa a les tècniques anticonceptives, responsabilitzen directament a aquest fet de què la gent jove no utilitzi la protecció adequada al mantindre relacions sexuals en tots els casos, bé per falta de conscienciació sobre la seua rellevància, bé per desconeixement de com accedir als mètodes i com s'utilitzen correctament. En relacions heterosexuales, les i els joves consideren determinats aspectes per escollir si utilitzar o no mètode, com per exemple per a elles la duració de la relació afectiva és un factor clau per a l'elecció i per a ells la llibertat de tindre sexe en qualsevol moment, lluny de centrar-se amb les possibles conseqüències negatives de no emprar-ne o no fer-ho adequadament (Casique, 2011). Al respecte, cal destacar que la sexualitat de la joventut espanyola es caracteritza generalment per un ús inconstant del preservatiu i la no utilització d'altres mètodes anticonceptius, degut entre altres a un dèficit d'informació (Garcia Polanco, 2014).

Informant- Jo en l'etapa d'ESO a batxillerat he tingut quatre companys de classe que han tingut fills.

Entrevistadora- I a què trobes que es degut?

Informant- [...] no saben que han de tindre cuidao.

Entrevistadora- Val i... després de passar-vos açò en una mateixa classe [...] ?

Informant- [...] sí que es deia algo de "Bueno ja sabreu que estan... embarassà i tal", però... tampoc es parlava en profunditat... [...] No va ser en pla de "Mireu les conseqüències". (E2)

Seguidament, respecte l'avortament, el jovent considera que les institucions, tant les formals com les informals, l'aborden des d'una perspectiva superficial, el que provoca que en la pràctica desconegen el procés dins del sistema públic sanitari i no sàpiguen on acudir si necessiten informació al respecte.

Que s'avorta, això és l'únic que sabia. (E3)

Tanmateix, de manera general desconeixen els espais públics d'atenció d'urgències en matèria d'incidències relacionades amb el control de la reproducció. D'aquesta

manera, junt a la figura materna, consideren la xarxa electrònica l'espai de referència on acudir per rebre informació.

Entrevistadora- [...], tu sabries on acudir si tingueres alguna urgència de sexualitat?

Informant- Sincerament, no. Jo parlaria amb ma mare, perquè clar... A mi això... És el que t'he dit antes, no t'ensenyen tant com... [...] Si no parle amb ma mare, pues ho buscaria per internet i al final pues... Ja trobaria la vida, però... No tinc eixa informació que a lo millor sí que seria necessari tindre-la. [...]. Ho pose en google e... tal qual i... ja vaig llegint. (E6)

Igualment com amb l'educació sobre sexualitat, també mostren diferents opinions respecte l'edat en què creuen que s'haurien d'impartir aquestes xerrades formatives sobre control de la reproducció. Per un costat, consideren que es comparteix informació sobre anticoncepció massa tard, mentre que d'altre hi ha qui opina que durant l'ESO és difícil que el jovent es prenga en serio aquestes temàtiques i que seria de més utilitat fer-les a una edat més tardana. Com a resultat al desconeixement que s'experimenta, els usos dels anticonceptius i preservatius és limitat entre la gent jove (García Polanco, 2014).

Jo crec que van arribar un poc tard e... però perquè ara comencen molt prompte i en 3r i 4rt ja... O veig inclús tard per a la majoria de persones. (E5)

[...] la van fer en un moment que... no, pel moment, per l'edat, més que res.[...] Vull dir, a lo millor si ens ho hagueren fet ara, pues a lo millor m'ho haguera pres un poc més en serio. (E7)

Aquests posicionaments ambivalents posen de manifest que el procés d'interés en la sexualitat és diferent i que, per tant, s'hauria de contemplar al llarg de la vida educativa per poder donar resposta a les inquietuds de la infantesa i l'adolescència, atenent la diversitat de les experiències del jovent.

Tanmateix, detecten un tracte desigualitari en els temps dedicat als tipus de mètodes anticonceptius, reconeixent el preservatiu masculí com el més referenciat. Sobre açò, l'Enquesta de Salut Sexual del 2009 ja mostrava com el preservatiu masculí era el mètode més emprat per a la primera relació sexual, mentre que el femení estava pràcticament inutilitzat (García Polanco, 2014). Al seu torn, l'INJUVE 2020 mostrava també el preservatiu masculí com el mètode més habitual, seguit de la píndola anticonceptiva (Simón et al. 2020). Aquests usos influeixen en l'abordatge educacional de les tècniques, de manera que enfront d'açò, les i els joves comparteixen la necessitat de què s'aborden el conjunt de tècniques anticonceptives detalladament, orientant-se a desmuntar falses creences i prejudicis sobre les mateixes.

Però mateixa, hi ha altres tipus de preservatius que tampoc ens ho expliquen de “És que és molt específic...” Bueno és que també és necessari. (E2)

[...] jo crec que tindrien que haver comentat un poc més tot eixe tema perquè... no sé, [...] jo tinc moltes amigues, moltes, que... els vindria bé posar-se el DIU, [...], perquè no solen utilitzar preservatiu, i per si a cas, però clar, sempre tenen això de què el DIU és molt car, no sé que no sé cuantos, i no tenen ni idea de què el DIU entra per la Seguritat Social. (E5)

Com a últim punt, pel que fa a l'educació sobre contracepció rebuda per part de la família més pròxima, la majoria del jovent entrevistat identifica, igualment com amb l'educació sobre sexualitat, que les seues i els seus ascendents no tenen normalitzada la necessitat de la seua contracepció. Degut a açò la joventut continua tenint greus carències informatives per garantir un bon ús dels mètodes anticonceptius (Badenas, Chávez, Orozco Chamorro i Merchán Galvis, 2014). A més a més, reconeixen també la figura materna com referent principal a la qual dirigir-se en cas de necessitar orientació i defensen igualment la transmissió de coneixements sobre anticoncepció per part de la família com a molt més important que per part dels centres acadèmics. De fet, aquelles i aquells qui sí reconeixen poder parlar obertament amb la seua mare sobre contracepció consideren aquest fet una fortalesa per al seu benestar.

[...] parlar d'eixos temes en ta mare és un poc estrany, [...], com a que no es va clavar ahí ahí molt... Simplement em va anomenar que hi ha que utilitzar preservatiu i ja. (E5)

Jo tinc la sort de tindre uns pares que... [...] jo sempre que he tingut problemes o algo jo he anat a ma mare. [...] i ma mare m'ha donat sempre la seua opinió, m'ha ajudat en tot, m'ha ensenyat a tot i tal... (E6)

Amb tot, de manera general, la gent jove es mostra crítica amb l'educació sexual i reproductiva rebuda per part dels centres educatius i la família pròxima i reclama un canvi en el paradigma educatiu. Concretament, a través dels seus discursos deixen entreveure diferents vivències i articulen de manera sintetitzada les següents demandes:

Taula 2. Demandes principals en relació a l'educació sexual

EDUCACIÓ SEXUAL

Desenvolupament d'un canvi en el paradigma en què es porta a la pràctica l'educació sexual, una variació que impliqui formació constant des de la infància i que normalitzi la sexualitat del jovent.

Institucions educatives:

-Aportació de coneixements sobre sexualitat des de la infantesa: identitats sexe-gènere i orientacions afectives-sexuals alternatives a la cisheteronormativitat i abordatge del procés evolutiu de la sexualitat (canvis corporals, relacions amb la pròpia sexualitat, experiències sexuals compartides i plaer sexual).

-Formació en feminisme, relacions afectives-sexuals sanes i relacions afectives-sexuals alternatives i dissidents a la norma hegemònica (ex. no monògames, esporàdiques i diversitats no heteronormatives, entre altres).

Família pròxima:

-Acceptació i normalització de la sexualitat del jovent i les seues diversitats per poder comunicar-se amb naturalitat sobre aquesta temàtica.

Font: Elaboració pròpia.

Taula 3. Demandes principals sobre educació reproductiva

EDUCACIÓ REPRODUCTIVA

Transformar els modes en què les institucions acadèmiques i la família més pròxima tracta el control de la reproducció de la gent jove. Demanen la transmissió de més coneixements sobre el conjunt de tècniques anticonceptives, els seus usos, funcionaments i efectes, de manera que el jovent pugui escollir lliurement amb tota la informació. També sobre el procés d'avortament i els serveis oferits al sistema públic sanitari relacionats amb la contracepció.

Institucions educatives:

-Formació en anticoncepció de manera progressiva, constant, detallada i completa, adaptada a cada etapa del cicle vital, evitant així produir una sobrecàrrega d'informació que es transmet de manera aïllada, superficial i puntual.

-Abordatge de les ETS i èmfasis en la importància d'emprar protecció correctament.

Família pròxima:

-Reclam d'acceptació i normalització de la necessitat del control de la reproducció del jovent per part de la família pròxima, per poder abordar aquesta temàtica de manera natural.

Font: Elaboració pròpia.

5.2. Focalització en les relacions intrínseques i socials del jovent com a base en el desenvolupament d'una sexualitat i contracepció saludable

Per tractar de conèixer i comprendre els pensaments de la gent jove entrevistada respecte la sexualitat i anticoncepció, és necessari atendre abans a una sèrie de determinants.

Primerament, la relació amb una o u mateixa, és a dir, el procés d'identificació i construcció de la identitat sexe-gènere i de l'orientació afectiva-sexual, així com l'autoestima que el jovent té sobre ella o ell mateixa, són claus, considerant que l'orientació sexual o la identitat sexual són també eixos d'opressió que es tractaran de dirigir amb l'objectiu de continuar perpetuant certs privilegis (Cobo, 2008), fet que afecta a l'enteniment i l'exercici de la sexualitat i la contracepció.

Seguidament, de manera conjunta a l'atenció d'aquest procés de desenvolupament personal, és interessant focalitzar també en les valoracions que la gent jove realitza sobre les relacions socials, donat que, com éssers sociables, aquestes condicionen també la vivència de la sexualitat i l'anticoncepció, a través de dos aspectes fonamentalment: d'una banda la socialització (i en especial la socialització diferencial per raó de gènere) educa d'una manera o altra (Mitchell, 1974, Cit. en Beechey, 1981), mentre que d'altra banda la sexualitat també s'exerceix de manera compartida amb altres persones, de múltiples formes i cadascuna d'elles amb un significat distint.

En aquest entramat en què la complexitat de la vida humana es fa patent, s'ha de considerar a més a més com en el marc social el patriarcat condiona les formes de vida de dones i homes, tipificant-les mitjançant rols, estereotips sexuals i representacions ideològiques (Postigo Asenjo, 2001).

Prenent en compte aquestes consideracions, es presenten a continuació aquelles normes culturals i simbòliques de les quals el jovent mostra consciència o la influència de les quals es pot detectar a través dels seus discursos.

5.2.1. Detecció i gestió de normes genèriques, rols i estereotips

Les normes i regles simbòliques que opera el sistema cultural dins del qual té lloc la vida humana impregnen també els entorns més íntims i quotidians (Blanco, 2009).

Un exemple a través del qual les joves entrevistades identifiquen que el sistema social on viuen és sexista és la feminització de les tècniques anticonceptives. Consideren aquest fet causa a partir de la qual les joves es veuen abocades a patir tots els efectes secundaris dels seus usos. Igualment, detecten una aplicació de judicis diferenciats pel

que fa a la responsabilització social de les xiques respecte l'embaràs que dels xics. Aquests discursos confirmen com el rol maternal i reproductiu continua associant-se principalment a les dones, marcant innegablement la seua contracepció (Federici 2010: 29-30, Cit. en Arguedas 2014).

[...] ee... és que moltes voltes els xics busquen més el plaer i com a què no els importa tant això. Però després... clar, nosaltres tenim ahí el run-run el run-run perquè al final el marró ens el mengem nosaltres. (E5)

També, en relacions heterosexuales, algunes xiques reconeixen una priorització en ocasions a la satisfacció sexual masculina sobre la femenina (Sanjurjo Rodríguez, 2017) i critiquen haver viscut relacions afectives-sexuals masclistes.

[...] la meua primera relació va ser una relació mm... masclista i fatal i horrible. [...] En canvi, si algú m'havera explicat el que estava passant i que no era jo la... tonta... [...] Pues... segurament havera pogut eixir abans de 3 anys, saps? (E4)

Com ja s'ha vist a l'anterior epígraf, altre factor que consideren inherent a un sistema social sexista és la creença de què els discursos educacionals es realitzen des d'una perspectiva cisheteronormativa i masclista. En aquest sentit, algunes joves critiquen que al tractar possibles abusos el focus se situe en la jove i en els seus actes i no en la persona assetjadora (Sueiro, Diéguez i López, 2003).

Pues, tot això, que... que anàrem molt espai i que intentàrem evitar-ho. (E2)

Tanmateix, el jovent critica com aquesta perspectiva cisheteronormativa es vincula directament amb una sèrie d'estereotips generitzats que conformen les representacions simbòliques de la masculinitat i la feminitat hegemòniques, idees i imatges que, a més a més, reforcen indirectament postures heterosexistes (Colina, 2009). Així, la gent jove subjecte d'estudi es mostra disconforme amb aquestes etiquetes, perquè consideren que augmenten la discriminació cap a les identitats sexe-gènere que no encarnen els estereotips socialment esperables, i cap a les conductes homosexuals i lèsbiques (Pérez Declercq, 2016), herència cultural que encara està vigent i influeix en la naturalesa de les conductes sexuals (Guasch Andreu, 1993).

[...] alguna amiga tinc bisexual, perquè vulgues o no les xiques això no ho tenen... en els xics eixe tema encara queda un poc com a... "Joder, eixe és bisexual" i queda un poc... "Cuidao" [...] vulgues o no és aixina, quan un xic és, hasta és raro dir que un xic és bisexual, [...], és que la gent el taxaria de bisexual i començarien els xistes homòfobos i totes eixes històries. (E7)

[...] tots la veien com marimaxo. La xica que tenia el monyo curt, que no... no es vestia en falda, no es maquillava mai... Era la que destacava que sempre se n'anava amb els frikis (Fa el col·loquial gest de cometes alçant i doblant els dits de la mà)

apartats. [...] això s'ha de canviar i que em pareix vergonyós que... [...] Que la gent parle d'una persona sense conèixer-la simplement pel que veu i no... I no arribar a conèixer-la conforme és, [...]. (E6)

Respecte les maneres en què els interessos patriarcals es perpetuen, a través de les converses mantingudes amb el jovent es pot identificar la pervivència de rols de gènere que, a més a més, operen sobre paràmetres tradicionals. Açò conduiria a pensar que a dia de hui aquests continuen tenint un paper de referència en la construcció de la identitat i, inseparablement, en l'establiment d'una sexualitat i anticoncepció determinada.

Primerament, sobre l'expressió dels sentiments entre la joventut, tant elles com ells confessen percebre una major comprensió o interès d'escolta per part de les seues amigues que dels seus amics alhora de requerir consell sobre relacions afectives-sexuals. A més a més, és té la concepció de què els xics no aborden aquestes temàtiques amb la mateixa rellevància que les xiques i alguns discursos masculins reconeixen que quan de veritat els preocupa alguna cosa no la comparteixen. Açò denota com els dualismes producció-reproducció, cultura-natura i raó-emocions (Gimenez, Marzocco, Pozzolo i Farano, 2016), associats els primers als xics i els segons a les xiques, segueixen vinculant les dones amb l'afectivitat, la comunicació i la cura i el model de masculinitat hegemònica continua generant majors complicacions per a l'expressió i l'obertura emocional en cas dels xics.

[...], a elles, si vaig a preguntar-li de dones la que va a entendre... si vaig a fer-li cas al garrulo del meu amic sé que vaig a cagar-la, està preescrito. (Riu fent broma). (E7)

No sé, li dic "Natalia (Substitueix al nom), m'han rompio el coraçao" i també és un tema que intente sempre prende-m'ho en conya. Quan de veritat és serio, o que de veritat m'afecta no solc parlar-ho. (E7)

Sobre l'inici de relacions afectives-sexuals, les joves consideren que es jutja socialment amb major mesura quan elles prenen la iniciativa en relacions heterosexuales que quan ho fan ells. En aquest sentit, la gent jove detecta actituds diferenciades en aquesta acció, segons les quals creuen que les xiques s'ho pensen més per declarar-se, mentre que els xics ho fan de manera més directa. Es pot pensar que aquests costums i judicis es desprenen dels modes en què s'articula l'amor romàntic patriarcal, segons els quals els xics prendrien una posició activa (subjecte) i les xiques una més passiva (objecte de conquesta) (Tolman, 2002, 2012, Cit. en Ringrose, Harvey, Gill i Livingstone 2013), el *slutshaming* (Ringrose i Renold, 2012) i la doble moral (Ringrose, Harvey, Gill i Livingstone, 2013).

Tot i això, precisament arran d'aquests discursos crítics, es pot observar com les joves mostren resistència a aquests rols i reivindiquen la seua llibertat per expressar els desitjos sexuals sense por a ser jutjades socialment. Elles consideren que els xics també tenen temor a ser jutjats al prendre la iniciativa, però pensen que tracten de mantindre una imatge d'indiferència i fortalesa, d'acord amb els estereotips de la masculinitat dominant.

Finalment, algunes opinions critiquen la interpretació que algunes i alguns joves realitzen sobre la sexualitat, ja que creuen que elles se centren principalment en mostrar-se atractives (objecte de desig) i ells tracten de demostrar en tot moment la seua disposició sexual, ja que socialment la virilitat i l'exercici d'una sexualitat masculina activa es traduiria amb poder i triomf, segons els rols promulgats pel sistema sexe-gènere occidental i la masculinitat normativa (Welzer-Lang, Cit. en Fraser, 2000). Aquestes apreciacions posen de manifest el rebuig a determinats papers generitzats tradicionalment.

5.2.2. Sobre el procés de formació de la identitat

Durant l'etapa de l'adolescència el jovent sent que ha de posicionar-se constantment pel que fa a la seua identitat i el seu paper dins la societat (Lameiras, 2013:297, Cit. en Sanjurjo Rodriguez, 2017). En aquesta línia, es presenten a continuació les principals aportacions de la gent jove entrevistada sobre aquest procés de construcció.

El jovent participant de la recerca opina que les diversitats sexuals i de gènere alternatives al dualisme tradicional (home-masculinitat i dona-feminitat), que empentaria a l'acceptació forçosa de l'heterosexualitat per resultar aquestes identitats dicotòmiques, jerarquitzades i complementàries (Suarez-Errekalde, Silvestre Cabrera i Royo Prieto, 2018), no estan normalitzades. És per això que reconeixen dificultats i limitacions respecte el lliure desenvolupament de la identitat sexe-gènere i l'orientació afectiva-sexual dissidents a la norma. De fet, la majoria de persones entrevistades critiquen la manca de referents, invisibilització que creuen que dificulta el seu desenvolupament com a persones.

[...] en el moment en què jo em vaig començar a plantejar de... ee.. què igual a mi, açò no em va... vaig tindre una crisi existencial enorme perquè... no sabia a què aferrar-me. De... en la tele no hi ha res que m'identifique. I... en la meua vida quotidiana tampoc... Entonces... era xungo. (E2)

Específicament, sobre la lliure configuració de la identitat sexe-gènere, algunes joves reconeixen identificar-se amb el par tradicional de dona-feminitat i sentir-se còmodes

amb el seu cos i gènere assignat. Altres, en canvi, defensen la consideració de què el gènere és més que un constructe vinculat essencialment als estereotips de la masculinitat o la feminitat, associats a la seua vegada als homes o a les dones, respectivament. Aquests discursos alternatius defenen el seu dret a identificar-se lliurement fora del par binòmic cis. Però, tot i aquestes opinions transformadores, la majoria de joves percep que es generen comportaments discriminatoris cap a les persones que no encarnen els estereotips de gènere assignats al seu sexe, jutjant-se principalment la seua orientació sexual quan açò ocorre. Açò posa de manifest com la identitat continua partint d'una expressió cultural idealitzada sobre la masculinitat i la feminitat associades a un sexe concret (Archer i Yamashita, 2003 Cit. en Ringrose, Harvey, Gill i Livingstone, 2013), tot i que s'obri pas a nous discursos que transgredeixen aquestes normes.

[...] amb gent que sí que té més coneixement solc dir que... anem a dir genderqueer o whatever (Riu). Perquè realment... és algo que m'he plantejat moltes vegades i... no m'identifique amb un home. Però la meua expressió de gènere tampoc és femenina. Entonces, sí que em sent dona, perquè a banda de què he nascut aixina i tal... Em sent a gust sent dona, però no acaba de ser tot... per tant, jo crec que Queer, és el... adjectiu adequat. (E2)

Quant a la introducció de nous canvis en el procés de construcció de la identitat sexe-gènere i l'orientació afectiva sexual, algunes joves entrevistades identifiquen també que el terme 'trans' ha guanyat més visibilització en els últims temps, si bé creuen que prevalen falses creences sobre el concepte de transsexual i transgènere, degut a la desinformació principalment. Aquest desconeixement és un factor que dificulta la inclusió d'aquesta diversitat com a normativa. Igualment, com ja s'ha destacat, cataloguen d'invisibilitzades en conjunt les orientacions sexuals alternatives a l'heterosexualitat.

Entrevistadora- *A lo millor gai, lesbiana i...?*

Informant- Sí... com a molt bisexual perquè ahí sí que s'ha visibilitzat un poc més... [...] Però... també trans... bueno va un poc entrant. Però... hi ha un muntó de... la gent no sap què és la pansexualitat o... La diferència entre transsexual i transgènere... són coses que per a mi són molt bàsiques i molt essencials i que hi ha gent que no... no té ni idea de... "Això està ahí, pots". (E2)

Respecte els elements que creuen que condicionen la lliure expressió d'identitats sexe-gènere i orientacions afectives-sexuals dissidents a l'hegemonia, la gent jove entrevistada assenyala com causa principal la mirada cisheteronormativa de les institucions socialitzadores, tal com s'ha introduït a l'epígraf 5.1. Subjectivament opinen

que, tot i que generalment aquestes diversitats solen acceptar-se, encara hi ha qui les rebutja i que, de fet, es consideren 'alternatives' a la normalitat. Perceben l'homosexualitat masculina com la diversitat més habitual, si bé és destacable que a pesar de catalogar-la així, la consideren menys acceptada que les relacions lèsbiques, donat que creuen que aquestes s'hipersexualitzen a l'imaginari col·lectiu per al plaer i el morbo masculí. Açò mostra com l'heterosexisme vigent en la cultura occidental empra la misogínia i l'homofòbia per impulsar un tipus de masculinitat com normativa, de manera que les dones i les persones qui s'identifiquen amb una orientació sexual no heterosexual seran catalogades com l'altredat (Colina, 2009). L'asexualitat, el terme *queer* o la pansexualitat es consideren com les més desconegudes o incompreses.

[...] estan molt invisibilitzades... Estan ahí, estan presents, la gent sap que estan, però és com que estan de fons... Com la música que tens ahí però que no l'estàs escoltant. [...] hi ha gent que no sap el que és una persona asexual o... el terme queer és... inexistent per a molta gent. (E2)

Arran de l'anterior, algunes i alguns joves identifiquen actituds d'homofòbia, lesbofòbia i bifòbia, exercides tant per part del seu grup d'amistats pròxim com per la seua família nuclear, causa que trunca directament el desenvolupament normatiu de la seua sexualitat. Són conscients d'aquestes agressions, tant per haver-les patit directament com per percebre-les dins l'entorn d'iguals. La majoria del jovent les rebutja, si bé hi ha qui li resta importància i les justifica a través d'acudits presumptament innocents i recíprocs entre la persona emissora i la receptora.

[...] la primera vegada que li ho vaig contar a les meues amigues, que algunes d'elles ja ni són amigues, ee... M'enrecorde de la resposta d'una d'elles que va ser "I si t'enamores de mi?" I jo em vaig quedar en cara de "Tu eres tonta! Osea, perdona?" (Fa broma). (E4)

[...] tipicos de maxo de... "A mi m'agraden les ties i ja està". I "Jo no em veig fent res en un xaval" o res de res. O això que esteu de caseta i... pues, juguem al Yo nunca i... "Dóna-li un pico a tal" i... "Ai no... per favor". [...] I les xiques pues enseguida, no tenim cap problema. (E6)

Específicament sobre l'auto reconeixement de l'orientació afectiva-sexual, la consideren en tots els casos fruit de la cultura i educació rebuda.

En aquesta línia el jovent entrevistat es defineix com heterosexual, heterosexual obert a mantenir altres tipus de relacions en un futur, bisexual o *queer*. És destacable que algunes de les persones que s'identifiquen com heterosexuals obertes a altres tipus de relacions, tot i identificar-se com heterosexuals, mantenen que totes les persones són bisexuals fins que determinen els seus gustos a través de la pràctica. Dintre d'aquesta

diversitat, hi ha qui considera que el sexe biològic (aparell genital) de l'altra persona és rellevant per decidir si iniciar o no una relació afectiva-sexual, mentre que en canvi altres consideren que no és un factor clau.

[...] va ser el conèixer a una persona que m'agradava i no meu vaig ni plantejar el fet de dir... Vull dir, pues no, no em vaig tirar enrere, no em vaig amagar a mi mateixa. [...] Jo vaig dir, m'agrada esta persona, pues vaig a intentar tindre una relació amb ella i ja està. (E4)

En aquesta línia, pel que fa al paper que juga el cos sexual dins de l'atracció i l'autovaloració corporal, una gran part de les veus recollides mostra la seua inconformitat amb la imposició cultural d'ideals corporals de bellesa vinculats a la feminitat i la masculinitat tradicional. En el cas de les dones la majoria d'aquests estereotips venen a reforçar la seua hipersexualització (objecte sexual) i hiperbiologització (objecte reproductiu) (Cobo, 2015).

[...] Tu al veure, a l'anar-te'n a comprar-te roba en una amiga, encara que siga amiga de confiança i veure la talla que gasta ella i t'ho poses tu i que a tu no et càpiga o algo... Pues això et fa sentir de... "Tio, per què? [...]" I pues ho passes mal, però suponc que la societat és el que t'inculca tot... tot eixe malestar. Al final és... els xics que es fixen en si són més flaques, si tenen més cul, si tenen més mamelles, tal, pues això és el que el fa pensar. [...] la xica més guapa, tin-ho per comptat, que sempre ha de ser la més en tot i tota la gent va darrere d'ella [...]. (E6)

La gent jove entrevistada creu que aquests prototips, afegits a la desinformació que mantenen que existeix en la preadolescència i l'adolescència sobre els canvis corporals, promulguen la comparació entre la joventut, aspecte que pot minvar el seu benestar, generar inseguretats alhora de valorar la seua atracció i percepcions negatives sobre el propi cos.

5.2.3. Pautes interioritzades per a la sociabilitat i valoracions dels vincles socials

Les relacions socials juguen un paper fonamental en el benestar humà. En el marc del pensament monògam, s'estableix una jerarquia de les relacions i els vincles en què la parella seria vista jeràrquicament sobre les amistats (Brigitte Vasallo, 2019). A les entrevistes sorgiren discursos interessants respecte l'afectivitat i l'establiment de relacions socials.

De manera general, la gent jove entrevistada identifica qualitats i/o valors distints a partir dels quals catalogar una relació d'amistat o detectar si hi ha un interès afectiu-sexual. Consideren, en conjunt, la confiança, el respecte i poder riures amb l'altra persona, com aspectes centrals per a ambdós tipus de relacions.

Quant a les relacions d'amistat, les defineixen com l'acceptació plena de la persona sense jutjar, sent un suport mutu quan faça falta, encara que no hi haja contacte diari. A més a més de respectar-se, han de tindre comportaments compatibles, per no entrar en conflicte constant, tot i les seues diferències. De manera concreta, destaquen la sinceritat, la lleialtat i la comunicació com importants per mantenir una relació d'amistat sana. A través dels discursos es denota una major exigència cap a les relacions d'amistat amb xiques, ja que s'espera d'elles que aporten més consells i realitzen una escolta activa més profunda que la que en principi se li demana a ells. Com s'ha vist, aquest fet demostra com els rols de gènere continuen modulant les relacions humanes i les expectatives que d'elles es projecten.

Entrevistat- [...] el que jo voria que fa un vertader amic és... que et done suport, si tu estàs mal, parlar amb ell i ell que t'apoie de veritat.

Entrevistadora- I... de les teues amigues xiques, què és el que esperaries d'elles?

Entrevistat- [...]... Inclús més... perquè jo... quant a xiques sí que si em passa algo oestic ratllat per algo sí que pregunte més a una xica que a un xic. [...] No sé... com a què sent que... una xica m'escolta més i és més comprensiva. (E3)

Finalment, sobre les relacions afectives-sexuals, en vincles esporàdics amb interessos sexuals demanarien que hi haguera sinceritat, respecte a la intimitat, maduresa i, sobretot, atracció sexual, mentre que en relacions afectives-sexuals de més llarga durada sí que destaquen la necessitat de què hi haja diversió, ser actives o actius socialment en parella, que hi haja una estima demostrada a través d'actes afectius, una comunicació profunda i confiança per poder parlar obertament.

Entrevistadora- [...] I per a mantindre una relació més llarga? Alguna qualitat que sí o sí voldries que tinguera eixa persona o...?

Informant- Que tinga trellat... (Riu). Que es pugua conversar en eixa persona (Riu).

Entrevistadora- [...], i tal vegada això no ho buscaries d'una persona en una relació esporàdica?

Informant- Mmm... no. Igual també concidix però... (E2)

5.3. Creences dels i les joves en l'establiment de relacions afectives-sexuals: tòpics, models relacionals alternatius, paràmetres d'atracció sexual i modes de conquesta afectiva-sexual

En el procés d'anàlisi de les vivències, percepcions i estratègies emprades per relacionar-se afectiva i sexualment, el jovent ha mostrat posicionar-se en espais

diferenciats, obtenint-se discursos més pròxims als ideals tradicionals de l'amor romàntic a un extrem i, en la part oposada, a l'orientació cap a visions alternatives a les relacions afectives-sexuals tradicionals.

Primerament, alguns discursos deixen entreveure l'adhesió a normes inherents a les relacions afectives-sexuals tradicionals, com per exemple la defensa de la monogàmia sexual com prova d'estima vertadera. Aquests posicionaments denoten com la socialització actual continua promovent una sexualitat en parella, que està configurada amb certs requisits en l'imaginari col·lectiu per ser apta (Guasch Andreu, 1993).

Jo... personalment valore molt la lealtat. Per a mi els cuernos seria algo que... per molt que m'agrades lo siento però se acabó. (E7)

També parlen sobre l'experimentació de cels en relacions de parella i, si bé identifiquen la gelosia com a negativa per al benestar individual i de la parella, consideren que és una emoció que continua present. Més detalladament, la vinculen a l'ús de les TIC's que podrien utilitzar-se per augmentar les possibilitats de control (Lasén Díaz i Casado 2014 Cit. en Herrera Quintana, 2016), sent que l'ideal d'amor romàntic s'empra en ocasions per tractar de justificar conductes inadequades (O'Donohe, Dowa i Yeater 1998, Cit. en Ortega, Ortega Rivera, i Sánchez 2008).

L'únic que la toxicitat sempre està ahí quant a cels i tot això... [...] no sé és com... cels de sí, parla amb una xica o qualsevol cosa. Però, ella sap que està mal. I s'enfada, però sap que està mal. Aixina que és un poquet estrany. Però sí, és més per les xiques, que si una foto, que si ha parlat amb no sé qui... (E3)

Arran d'aquestes regles morals vinculades tradicionalment a les relacions i l'amor, joves que, de manera contrària, sí es mostren disponibles per compartir relacions sexuals amb altres més enllà de la seua parella afectiva-sexual estable, se senten jutjades socialment per transgredir aquestes pautes. Aquest fet comporta una major opressió sexual, especialment per a les xiques, ja que, degut a la doble moral que la sexualitat té imposada (Ringrose, Harvey, Gill i Livingstone, 2013), han de valorar les conseqüències negatives en l'escala de desitjabilitat social que comportaria dur a terme els seus desitjos sexuals (Ubillós, Goiburú, Puente i Pizarro, 2016). A pesar d'això, noves formes d'entendre les relacions es gesten, per fer front a la convicció de limitar les necessitats sexe-afectives a una sola persona, alimentada pels mites de l'amor romàntic (Suarez-Errekalde, Silvestre Cabrera i Royo Prieto, 2018).

Perquè jo, en les relacions sóc una persona que no crec molt en açò dels cuernos, ni de... No. Osea a mi per exemple no m'importaria que la meua parella ee... pues jo que sé, trobara algú més amb qui compartir algun moment puntual o alguna cosa. [...] També tinc que dir-te que no sol passar en el meu nucli d'amistats que, és

completament al revés, en el sentit de “No, si joestic amb tuestic amb tu”. (Riu). [...] i tenen molt mal vist la majoria açò dels cuernos. [...] però, tant malvist que a lo millor et critiquen a tu quan tu li poses els cuernos, entre cometes, a la teua parella. (E4)

En segona posició, algunes veus valoren les relacions sexuals esporàdiques com a més normalitzades i les prenen, per tant, com a una opció més habitual. En relació a aquesta realitat García Polanco (2014) indicava que els xics solien tindre més relacions esporàdiques que les xiques, tot i que a l'analitzar l'exercici d'aquestes relacions per gèneres, és un fet força rellevant que algunes i alguns joves reconeixen un augment de la pràctica de relacions sexuals esporàdiques en les xiques. Aquesta afirmació convida a reflexionar respecte el paper que representen les relacions afectives-sexuals per a elles i per a ells, al ser educades i educats en estereotips diferenciats en relació al sexe, l'afectivitat i el tracte, entre altres (Manu Andueza, 2018), així com sobre com són jutjades aquestes relacions des de l'exterior.

[...] ara fem les coses al revés, en més de conéixer a una persona i després passar a la part sexual, ara som més sexuals en un principi i després ja coneixes a la persona (E4)

En contra de l'anterior, hi ha joves que no consideren les relacions sexuals esporàdiques com una possibilitat per a ells o elles mateixes. Els discursos més rígids d'aquesta vessant arriben a penalitzar socialment qui tenint una relació afectiva-sexual estable decideix compartir relacions sexuals esporàdiques amb altra persona externa a la relació i consideren complicada la gestió d'aquests encontres per a les relacions. La necessitat de desenvolupar un vincle afectiu profund per compartir experiències sexuals és un aspecte clau per rebutjar l'exercici de relacions sexuals esporàdiques. Igualment, en les relacions afectives-sexuals obertes sexualment a altres persones, determinades preocupacions de cara a la pèrdua d'exposició de poder i virilitat, que combinades condueixen a pensar directament en l'expressió de potència sexual, lligades a la figura de la masculinitat hegemònica (Welzer-Lang, Cit. en Fraser 2000), podrien ser també aspectes centrals en la defensa de la complexitat de mantindre relacions de parella obertes sexualment a altres persones i la consideració de què aquestes tenen una major possibilitat de fracassar.

[...], és que jo no sé que dir-te en les relacions esporàdiques perquè no és algo que em plantege. (Riu). No... crec que és un tipus de relació que no... no sóc capaç de gestionar. (E2)

[...] tu pots pensar que és factible, però aplega el moment de què veus... De què desgraciadament has pillat a la teua parella amb un altre, encara que ho tinguereu acordat digueres... “Òstia, me molesta”. Entonces tu pots dir una cosa però fins que no estigues ahí no pots... (E7)

Respecte els modes de funcionament, distingeixen una menor voluntat d'inversió de temps per a les relacions afectives-sexuals esporàdiques que per a les estables o de més llarga durada i, tot i que sí reconeixen un interès d'aquest encontre sexual en satisfer sexualment l'altra persona, consideren que açò no sempre és prioritari en les relacions esporàdiques.

Informant- Les que és una relació llarga és com... tot més lent. I l'esporàdica és directament ja a lo que van i ja està.

Entrevistadora- Val, creus que al ser directament a lo que van, això fa que no s'interessen a lo millor pels seus gustos sexuals, [...] o creus que sí que s'escolten també per a l'acte?

Informant- Sí, jo crec que sí que és té en compte, però que tampoc, tampoc és un interès ahí... atope, saps? (E1)

En tercera posició, diverses declaracions deixen entreveure com la Covid19 ha dificultat iniciar noves relacions sexe-afectives a la gent jove i ha comportat una sèrie de canvis en les pràctiques relacionals del jovent, pel qual han desenvolupat noves formes de relacionar-se. Per a aquest objectiu, els locals d'oci festiu continuen sent catalogats pel jovent com als espais de socialització prioritaris per iniciar relacions amb interessos afectius-sexuals. Destaquen també els centres educatius com llocs de trobada claus on relacionar-se amb les seues i els seus iguals i establir noves relacions. No obstant això, amb la nova normalitat post-epidèmica el jovent opina que les xarxes socials han guanyat força, com espais a través dels quals mostrar interès afectiu-sexual cap a altra persona, fent ús de *Tinder* en aquest cas, o per mostrar-se atractiva i atractiu de cara a la resta, considerant l'espai telemàtic per excel·lència per a aquesta finalitat l'*Instagram*. D'aquesta manera, les noves tecnologies es tornen centrals en la transformació de les relacions íntimes i afectives (Herrera Quintana, 2016).

A veure en temps de pandèmia jo crec que la majoria de persones s'han fet les típiques reds com Tinder i tal, "Ay, estoy por tinder para conocer gente nueva", però... realment... No sé. En temps de pandèmia ja tots hem deixat de lligar (Riu). [...] és més difícil, ja no ixes de festa, que en la festa és quan coneixes a la gent o... passa el que tinga que passar. [...] S'han format més en les xarxes socials tipo de l'Instagram ara és una bomba de piropos, de tal... Simplement per a tirar la canya. (E6)

En aquest sentit, és destacable com en el procés de configuració de nous espais i ritus per a la conquesta, hi ha qui cataloga la xarxa social de *Tinder* com una aplicació web destinada a les trobades sexuals, pel qual es critica l'ús d'aquesta per part de xiques que, en última instància, decideixen compartir únicament una amistat amb la persona

qui li mostre un interès afectiu-sexual. Aquesta reacció podria relacionar-se i interpretar-se des de les representacions simbòliques de la sexualitat femenina, promulgades a través dels rols i estereotips de gènere tradicionals patriarcals, segons els quals les dones haurien de mantindre la disponibilitat sexual per satisfer els desitjos i interessos sexuals masculins (Maffia, 2011: 211, Cit. en Cobo 2015). Sobre açò, és necessari remarcar que la violència contra les dones atempta també contra els drets sexuals al coaccionar, establir prejudicis o discriminar el lliure exercici de la seua sexualitat (María Silvina Gygli i Diana Pierina Juárez, 2017), de manera que caldria reflexionar sobre com aquestes opinions podrien situar-se pròximes a la cosificació sexual de les xiques, com objecte de desig passiu.

[...] l'altre dia una amiga, amiga no, anem a dir coneguda, em fa "No, yo me he hecho tinder" Val, em sembla bé, fa "No, pero para hacer amigos", per a fer amics et fas Facebook, com tota la vida, tio! [...] Quan tu que eres un xic i en tinder et diuen "No, te quiero como amigo" després de vindre'm pel tinder, va a dir-te "Tu eres tonta o...?"(E7)

En relació a les convencions socials respecte el procés de conquesta i declaració afectiva-sexual en relacions heterosexuales, les i els joves mantenen que aquesta iniciativa pot vindre donada per qualsevol de les persones interessades, tot i que valoren que la figura masculina realitza aquestes proposicions amb més freqüència que la femenina. Atribueixen aquest fet, per un costat, a l'existència d'una major pressió social exercida cap a l'exposició de la sexualitat de les xiques. Aquests judicis entrarien en conflicte amb l'exercici de la sexualitat, lliure de discriminacions, que possibilitarien una salut sexual adequada (LO 2/2010, de 3 de Març, de Salut sexual i reproductiva i de la Interrupció voluntària de l'embaràs, art.2) i cobrarien la seua màxima expressió a través de l'exercici del *slutshaming* (Ringrose i Renold, 2012).

Per altre costat, relacionen també la menor costum d'aquestes per declarar-se al fet de tindre més inseguretat a ser rebutjades, sentiment que pot vindre desenvolupat per l'adquisició de pautes d'actuació des de la infantesa lligades a la passivitat i emocions com la culpa, manca d'autoestima o falta de confiança, que dificulta l'establiment de vincles afectius saludables i empenta a la subordinació (Ferreiro Díaz 2017).

Entrevistadora- [...] quan diuen... que li agrada una persona, notes diferències entre la manera d'actuar de les teues amigues i la manera d'actuar dels teus amics?

Informant- Emm... Sí. (Riu). Òbviament. [...] emm... els xics com...com a que vaig a fer-me el xulo, vaig a fer-me el guai, no sé què... i les xiques són com a què s'aparten més, tenen més vergonya... O, intenten més... [...] A les xiques de normal els costa més. [...] (E1)

Respecte als ritus de conquesta en relacions afectives-sexuals no heterosexuales, el jovent identifica l'existència d'una mirada heteronormativa en els espais socials freqüentats per aquestes i aquests, que impregna els seus imaginaris col·lectius. Com a resultat, els ocasiona dificultats per reconèixer actituds de declaració per part d'altra persona amb el mateix sexe-gènere, per percebre aquests gests únicament com d'amistat, pel biaix que genera l'heteronormativitat de cara a les relacions no heterosexuales. Aquests simbolismes responen, entre altres, als interessos del sistema social de promoure, des de les institucions i els agents de socialització, un model sexual heterosexual i reproductiu, que responga a interessos capitalistes-patriarcal (Cobo, 2008). També és destacable la influència d'èpoques anteriors en què es legitimà una normalitat sexual basada en la reproducció, a través de la ciència i la biologia, i una mena de moral, que en determinades ocasions descansava sota fonaments religiosos (Guasch Andreu 1993).

Jo és que diferenciar quan una xica a lo millor es fixa amb mi... No... No sé dir-te-ho. No ho veig a primera vista. (E6)

Per últim, en relació a la desitjabilitat sexual, es detecten una sèrie de diferències en la interiorització per part de la gent jove de determinades preferències de cara a l'atracció sexual i a l'expressió dels seus gustos.

En aquest sentit, part del jovent valora l'atenció al físic de l'altra persona com un element important per decidir iniciar o no una relació, en contraposició a altres que mantenen fixar-se en altres qualitats intrínseques per despertar atracció i manifesten que tracten de posar el focus primerament en la personalitat enfront del físic. Tot i això, una contradicció que podria ser destacable és que alguns dels discursos que aposten per una prioritització de la personalitat enfront del físic, manifesten en ocasions que el sexe biològic sí és determinant i refereixen sentir solament atracció pel sexe oposat. Els dispositius que activen els cànons de bellesa, les normes socials de conquesta i els principis de l'amor romàntic, entre altres, fonamentarien possibles causes explicatives a aquestes preferències (Maffia, 2011: 211, Cit. en Cobo 2015)

[...] m'has recordat que estava en un amic en el cotxe, amb un companyer de classe i... no és "Mira esta xica com és" o tal, fa "Mira que potent està esta. (E7)

[...] físicament està clar que hi ha dones que m'agraden, que m'atrauen més que altres, però... alhora d'establir una relació, no és alguna cosa que em fixe. Realment tinc el pensament de què qualsevol persona pot ser atractiva... per a... per a mi... (E2)

En la mateixa línia, la gent jove reconeix l'existència d'estereotips culturals que estableixen ideals corporals d'atracció. Responsabilitzen les xarxes socials de generar

aquestes tendències que afecten a l'autoestima de la gent, al mostrar constantment els desitjos mutables de la conducta humana (Lasén Díaz i Casado 2014 Cit. en Herrera Quintana 2016). Al ser l'etapa juvenil especialment vulnerable enfront de canvis corporals i socials (Sanjurjo Rodríguez 2017), el jovent tracta de detectar i rebutjar aquests estereotips en determinades ocasions. Tanmateix, reconeixen que alhora de plantejar-se l'establiment de relacions de més llarga durada intenten no aplicar aquests judicis, si bé quan es tracta de relacions afectives-sexuals esporàdiques, sí atorguen més atenció als atributs corporals més valorats positivament per la societat.

[...] és que eixos estereotips encara que tu no vulgues segurament t'afecten a eixos gustos. O siga que... e... dependrà... per a mi depén dels gustos personals i... a lo millor els teus gustos no van en concordança en els estereotips. (E3)

Al comparar els ideals corporals del jovent per gèneres, en el cas de les xiques, la gent jove detecta com estereotips corporals millor valorats socialment el fet de tenir un cul pronunciat, cabell ros, una estatura més baixa, mesures 90-60-90 i la primesa. Contràriament, de cara als xics els discursos no se centren en els adjectius físics preferents per la societat, sinó que refereixen que són considerats més atractius aquells qui ocupen una posició elevada en l'escala de popularitat social. Així doncs, les normes de desitjabilitat femenina i masculina establirien que elles obtindrien benestar si se li reconeix atractivitat, mentre que ells obtindrien popularitat a l'aconseguir conquistar una xica i mostrar-ho als seus iguals (Ringrose, Harvey, Gill i Livingtone 2013).

Tot açò dona lloc a un paradigma divers pel que fa a la comprensió i el desenvolupament de relacions afectives-sexuals per part del jovent, on principalment es destaquen les següents variants:

Taula 4. Posicions discursives derivades de les relacions afectives-sexuals que entren en tensió o es vinculen a diferents perspectives

Amor romàntic	← →	Visions alternatives a les relacions tradicionals
Monogàmia sexual en parella		Relació afectiva-sexual estable oberta sexualment a altres persones de manera puntual
Experimentació de gelosia en relació amb parella estable		Interpretació de la gelosia en una relació de parella estable com perjudicial per al benestar
Posicionament de les relacions sexuals esporàdiques en l'alteritat i crítica al seu exercici		Percepció de les relacions sexuals esporàdiques com a una opció habitual
Major expressió d'iniciativa afectiva-sexual per part dels xics que de les		Defensa de l'exclusió de la categoria sexe-gènere com determinant per expressar

xiques en relacions heterosexuals	interés afectiu-sexual cap a altres persones
Existència d'un biaix heteronormatiu que dificulta reconèixer actituds de declaració afectiva-sexual per part de persones del mateix sexe-gènere	
Crítica a la indisponibilitat sexual per part de les xiques durant un procés de conquesta afectiva-sexual	

Font: Elaboració pròpia.

5.4. Crítiques a la invisibilització i el rebuig social de determinades pràctiques i diversitats afectives-sexuals, en el marc de les opinions de les i dels joves i dels seus hàbits comunicatius

En aquest epígraf s'analitzen les principals temàtiques relacionades amb la sexualitat i la contracepció que el jovent creu que estan estigmatitzades o invisibilitzades socialment, tot afectant al seu lliure desenvolupament. Per fer-ho, els canals de comunicació que s'usen per vehicular informació sobre un tema concret són claus per comprendre l'abast de l'estigma al voltant d'un assumpte. És per això que, per abordar les qüestions que són percebudes com a tabú, s'introdueix abans un anàlisi de les pràctiques comunicatives dels i de les joves.

Primerament, sobre les pràctiques comunicatives de la gent jove, en sintonia al que s'ha exposat al llarg de la present recerca, la majoria del jovent entrevistat reconeix una manca de comunicació sobre sexualitat i control de la reproducció amb la seua família pròxima i a dintre de les institucions educatives i sanitàries. Tot i això, consideren la comunicació amb la família nuclear fonamental per sentir-se amb suport enfront de qualsevol incidència o inquietud i destaquen la importància d'introduir aquests hàbits comunicatius per eliminar prejudicis i rebuig cap a la vivència de la sexualitat del jovent. En aquesta demanda la majoria de joves identifica directament la figura materna com a referent.

[...] un factor molt important, la poca comunicació d'ella cap a sa mare, perquè jo en ma mare tenia... tinc molt bona comunicació [...]...l... el factor aixina que... més em dóna ràbia és... que... a banda de la immaduresa dels dos, per eixa part, que ella al no tindre ninguna comunicació en sa mare, en cap moment li ho pod... perquè ella dia que era verge. Saps? [...] Aleshores... jo crec que si havera estat eixa comunicació mare-filla haguera... s'haguera pogut evitar tot això. [...]... (E3)

A més a més de l'exposat, a aquest fragment emés per un xic se subroga la responsabilitat de la contracepció en la relació comunicativa mare-filla, en un exercici de desresponsabilització masculina i, tanmateix, hi ha una autovictimització. És a dir,

hi ha una posició discursiva masculina que critica les pautes comunicatives, però les situa, al mateix temps, a un lloc extern a la seua subjectivitat. També, en el següent segment de text es reconstrueix una victimització de les joves, segons la qual aquestes necessiten que la família (o altra institució) les rescate de la seua situació.

[...], jo personalment el que faria més és... en les xiques, que són les que més poden patir aquest tema, intentar que tinguen una relació... una relació en els seus pares que puguen, que puguen parlar d'això. Perquè si no hi ha suport dels pares a la filla per a que prenga, per a que vaja al ginecòleg o per a què prenga anticonceptius, si no els passa això doncs... poden haver sustos, que tinga que avortar, que això pot aportar un trauma i tot això. (E3)

Generalment, la majoria de joves reconeixen haver experimentat sensacions d'incomoditat o anormalitat alhora d'intentar comunicar-se amb les seues progenitores i els seus progenitors sobre sexualitat. Especialment enfronten aquestes converses amb dificultat a l'identificar-se com LGTBIQ+ i reconeixen haver rebutjat els interessos comunicatius de la seua mare, per no sentir-se preparades per identificar o expressar la seua sexualitat en el moment en que s'iniciaren els intents de conversa.

[...] ma mare ho va intentar, però jo la vaig tallar (riu). No (Mou el cap indicant negació. Riu). Damunt encara no havia eixit de l'armari ni res i era com... mmm no (Riu). (E2)

Hi ha una minoria de joves entrevistades i entrevistats, però, que sí manifesten parlar sobre sexualitat i anticoncepció a la seua llar amb naturalitat, en tot moment amb la progenitora. La identificació de la mare com la figura comunicativa central exemplifica com els rols de gènere que vinculen la dona amb la domesticitat (Beechey, 1981), la cura dels descendents i la reproducció continuen fent-se patents. Però, inclús aquella gent jove que manifesta que sí parla amb la seua família sobre sexualitat i anticoncepció, reconeix que al fer-ho experimenta vergonya o es cohibeix en ocasions.

Enfront d'aquesta manca de comunicació generalitzada, per a part de les i dels joves el grup d'iguals suposa un suport clau per parlar sobre experiències i inquietuds. Específicament les xiques reconeixen parlar amb detall d'aquestes temàtiques amb les amistats més pròximes i defensen la normalització d'aquestes converses dins del grup d'amistats, referenciant concretament a les converses sobre preferències i experiències sexuals com aspectes que aborden de manera natural.

Sí, perquè quan no tens ninguna informació d'un adult al final en qui parles és en els iguals. T'informes entre els iguals. De... "Mira és que m'ha passat açò" o "És que estic nerviosa i és que no sé si fer açò o si fer lo altre..." I al final són les persones amb les qui t'apoyes, les teues amigues, sobretot. (E4)

Per contra, alguns joves entrevistats reconeixen dificultats per parlar obertament sobre els seus sentiments amb altres iguals i indiquen que en voler parlar sobre afectivitat cap a altra persona acudixen a les seues iguals, ja que creuen que aquestes els escolten i aconsellen millor que ells, com s'ha vist, perpetuant-se certs estereotips de gènere. Però, tot i això, les xiques afirmen no haver parlat mai sobre preferències sexuals amb les seues amistats masculines, mentre que els discursos masculins recollits sí narren obrir-se a expressar els seus desitjos quan es manté una confiança profunda amb l'altra persona, de manera que es recullen diferents percepcions.

Ee... però, super dividit en el sentit de què, les xiques sempre parlem amb les xiques. Per exemple sobre sexualitat mai he arribat, hasta dia de hui, a parlar en... en un amic sobre sexualitat. Però en amigues sí que era molt comú el quedar sempre i parlar molt molt sobre sexualitat. (E4)

Sobre el nivell de confiança, tant xiques com xics, a través de diferents posicions, reconeixen la necessitat d'haver establert un vincle per poder compartir les seues vivències o preferències sexuals lliurement, sense por a ser jutjats i jutjades. Principalment elles manifesten tindre temor a ser jutjades per les experiències que han compartit o per mostrar desconeixement sobre la temàtica abordada, mentre que a ells els preocupa majoritàriament la reacció pels seus gustos. Aquests temors podrien ser conseqüència d'una socialització generitzada que jutja l'activisme sexual de les xiques, en transgredir els estereotips de reservada, delicada o pura, i les preferències sexuals dels xics que no corresponen amb els estereotips de la masculinitat patriarcal hegemònica vinculats amb la virilitat, la dominació i el poder.

[...] a mi m'ho fan, en pla, ella, una xica diu "Òstia mira esta". Quan és una relació molt propera a una persona, que hi ha confiança, sí que... tot el que penses com això t'ho dic, o un tio que està bó o inclús jo li dic "Òstia mira este com està", ahí sí que m'ho comuniquem. [...] Quan és algo aixina tant... de tanta... confiança. (E3)

[...] sí que és deveres que quan coneixes a una persona nova i comença a traure't el tema, perquè hui en dia és molt normal que quan comences a parlar en un xic o una xica pues, ell o ella ja va traen-te el tema des del principi de "Tu, tal" o "Tu, qual" i ahí pues sí que et dona un poc més de corte [...] Al final no tinc la confiança amb tu [...] Per a contar-te les meues coses, que eixes coses pues són més privades. (E6)

Aquesta comparació genèrica mostra com el jovent no expressa amb la mateixa freqüència, normalitat i manera les seues inquietuds respecte la sexualitat i la contracepció. A més a més dels diferents hàbits comunicatius que mostren, algunes xiques identifiquen una manera diferenciada en què les i els joves parlen sobre experiències i atracció sexual. Doncs, entre altres, creuen que ells es comuniquen amb un llenguatge més directe i superficial i elles amb un més insinuant però d'un

abordatge més profund. A més a més, creuen que en les converses de la gent jove es jutgen més els actes sexuals protagonitzats per les xiques que pels xics, per la doble moral (Ringrose, Harvey, Gill i Livingstone (2013). Els estereotips sexuals que vinculen, mitjançant la socialització diferenciada, la feminitat hegemònica amb el món afectiu-sentimental, la comunicació i l'escolta activa i la masculinitat normativa amb la seriositat i la no expressió emocional com a senyal de fortalesa, influeixen en aquest sentit, tal com s'ha vist a l'epígraf 5.2.1.

Sobre la profunditat de les converses, és destacable també que a pesar de considerar que elles mantenen parles sobre sexualitat i reproducció molt més detallades, algunes joves reconeixen haver-se reservat de compartir amb les seues amistats el fet de practicar sexe amb penetració sense protecció, per por als judicis. Açò demostra que inclús en l'entorn pròxim algunes joves experimenten temor a ser jutjades pels seus actes sexuals.

Entonces sí que... alguna vegada sí que m'he sentit un poc... aixina... en poretta de... de contar algo o opinar algo sobre el que m'ha passat perquè em jutjaren. (E6)

En aquesta línia i respecte les temàtiques que solen tractar als seus intercanvis comunicatius, per exemple elles comparteixen que, en el marc de les relacions heterosexuales, la seua parella afectiva-sexual no s'ha interessat mai pels mètodes anticonceptius que empra ni per si aquests influeixen en el seu benestar. Igualment, mantenen que, en cas de tenir alguna conversa al respecte, aquesta s'ha enfocat principalment a les tècniques que ella pot utilitzar i ells no han pres part activa. Un fet que influeix en l'anterior és que, tot i les demandes perquè el control de la reproducció s'exercisca des de la corresponsabilitat, ja que és necessari tant per a ell com per a ella, aquests processos de negociació entre dones i homes continuen sent invisibilitzats en les polítiques de salut sexual i reproductiva (Pérez Declercq, 2016). Enfront d'aquests discursos, encapçalats per les xiques entrevistades en la seua majoria, hi ha veus masculines que defenen preocupar-se pels mètodes que empren les seues parelles i haver tractat de considerar els efectes negatius per a la seua elecció. Si bé açò obriria les portes per deixar enrere la feminització de l'anticoncepció i orientar-se cap a un model d'anticoncepció més igualitari, en assumir els joves un paper actiu en l'elecció de les tècniques i en informar-se sobre aquestes, aquest canvi no transforma l'arrel, ja que la mirada continua focalitzant-se en el cos de les dones.

[...] jo vaig parlar amb ell perquè no... No sabia massa bé que fer i em va dir que al final, osiga, que si jo volia prendre-me-les que ell m'apoiava i que si no volia que no passava res. És que... que no passava res, i ja està. I jo li vaig dir "Ei pues, (això que

ho dius de broma) i perquè no et prens tu, nosé què”, “Ai, jo no, tal”. Eixe rebuig...”.
(E6)

Estretament lligat amb l'anterior, també en relacions heterosexuales alguns discursos masculins mostren haver-se cohibit de parlar amb la seua parella afectiva-sexual esporàdica, sobre el temor que sentien per por a un possible embaràs no desitjat, al no emprar protecció durant l'acte sexual amb penetració. Açò posa de manifest com alguns joves reprimeixen els seus sentiments en algunes ocasions.

Així, algunes i alguns joves perceben la comunicació a dins de la parella afectiva-sexual com central, entesa aquesta com la capacitat d'expressar les necessitats, els desitjos i escoltar les voluntats de l'altra persona, per poder compartir relacions sanes, igualitàries i positives.

Sobre aquesta comunicació a dintre de la parella, la gent jove entrevistada considera fonamental parlar sobre preferències sexuals amb la parella afectiva-sexual i reconeixen no haver-ho fet suficientment en el passat, carència que actualment tracten de canviar. D'aquesta manera, algunes i alguns joves fan autocrítica i valoren que a l'inici de les seues primeres experiències afectives-sexuals no han expressat els seus desitjos o els costava força fer-ho. Tot i això, manifesten haver intentat corregir aquesta manca comunicativa, ja que consideren essencial l'assertivitat per poder mantindre relacions afectives-sexuals de qualitat, repte que es suma a l'establiment de noves relacions entre el jovent.

M'he ensenyat a fer-ho. M'he tingut d'ensenyar. Però... però sí. Considere que és algo molt necessari. (E2)

[...] és que no sóc molt com de donar la iniciativa i si és una persona que no li tinc aixina molta confiança... Vull dir, que li tinc confiança, però no la suficient com per a dir-li exactament e... coses... pues, mm... me les calle i ja. (E5)

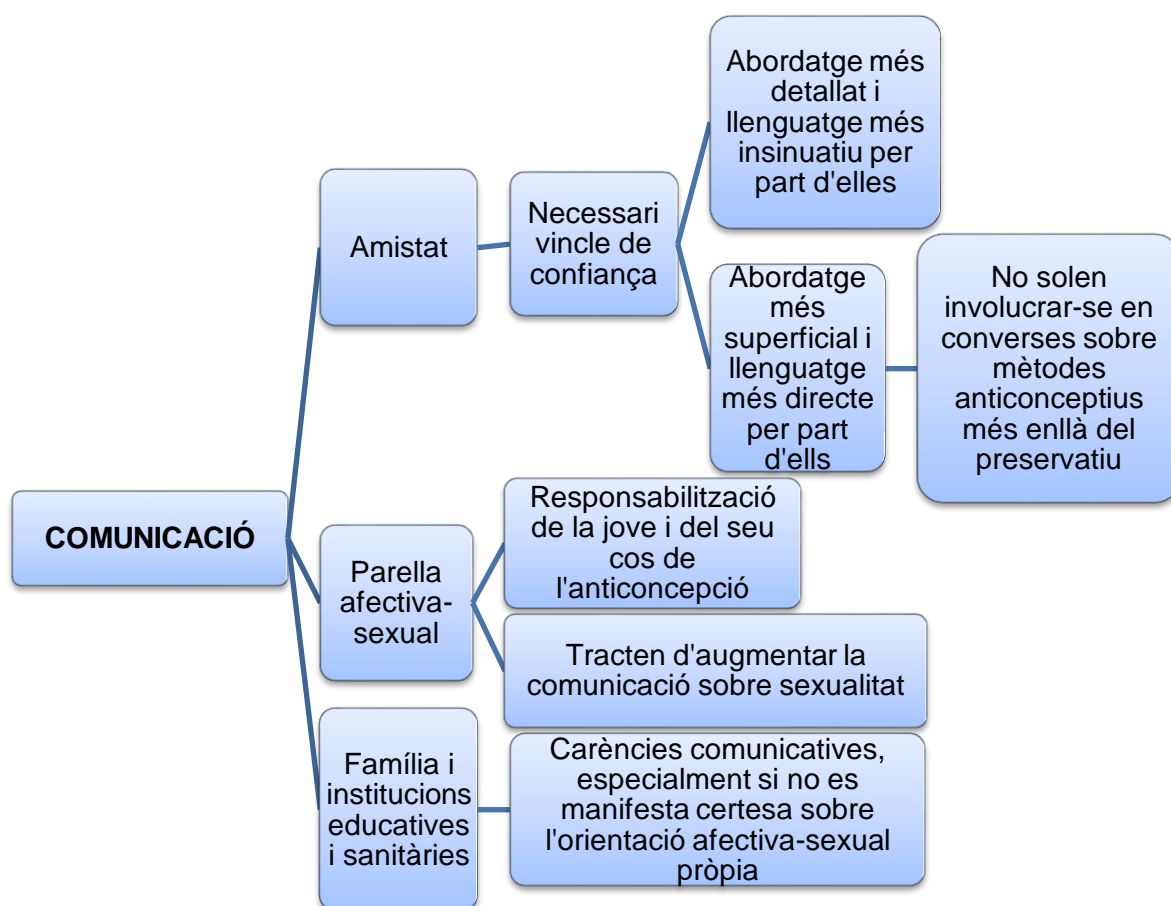
Fora del marc de la parella, respecte les comunicacions sobre mètodes anticonceptius entre el jovent, igualment les joves entrevistades perceben que els xics continuen atribuint-les la responsabilitat de les tècniques, no s'interessen d'elles i, si ho fan, és directament amb converses amb les quals també està inclosa la seua parella femenina (heterosexual). Per la seua banda, els discursos masculins admeten que en les converses compartides sobre anticoncepció se centren en el preservatiu masculí i els seus efectes, tot i que sí que manifesten haver preguntat en algunes ocasions a amigues sobre les diferents tècniques que hi ha, tant per a elles com per a ells. Les pràctiques comunicatives del jovent també en vincles d'amistat mostren novament la

feminització del control de la reproducció i els privilegis que els xics mantenen en aquest àmbit.

Jo sí que pregunte, perquè em fa curiositat, sí que a voltes li pregunte a les meues amigues del tema, perquè no... a mi no és un tema que em coste parlar, però... a mi em preguntes de marques i històries i no sé dir-te. (E7)

[...], simplement anem xarrant i escolten. I com que no tenen molta idea pues és callen (Riu).[...] No solen preguntar. No solen preguntar aixina molt. Si que... per exemple quan els vaig comentar lo del DIU i tal, si que fan "Però això fa molt de mal" i tal, i un amic, estava comentant-ho l'altre dia en el piso i un amic fa "Jo... em sap mal dir-ho però m'alegre molt d'haver nascut xic per no tindre que passar per tot això" i jo... "Ei...". (E5)

Esquema 1. Principals hàbits comunicatius del jovent

Font: Elaboració pròpia.

Seguidament, una vegada assenyalats els principals hàbits comunicatius del jovent i les crítiques i demandes que realitzen al respecte, es presenten a continuació les temàtiques centrals que valoren d'invisibilitzades, infravalorades o desnaturalitzades socialment. Aquestes opinions són rellevants, donat que la gent jove entrevistada responsabilitza a aquest tractament per part de la societat d'acabar generant una visió

social negativa dels termes en qüestió, restant-li com a mínim rellevància i exclouent-los de la normalitat.

Sobre les temàtiques que la gent jove entrevistada cataloga de manera central com tabús, en primer lloc és destacable que de manera general perceben que la sexualitat i l'abordatge de les tècniques anticonceptives estan marcades per l'adultcentrisme. Sobre açò, cal emfatitzar en com institucions com la família, l'escola, l'estat, la religió, la medicina o els mitjans de comunicació, tracten en ocasions de definir el que és o no positiu per a l'adolescència (Chávez, Guerrero, Espinoza i Ayzanoa, 2007).

Així doncs, com ja s'ha destacat a aquest mateix epígraf, algunes i alguns joves detecten reticències per part de les persones adultes per a acceptar la vivència de la seua sexualitat i contracepció de manera activa. Així, realitzen una sèrie de demandes sintetitzades a la "Taula 2 – Demandes principals sobre educació sexual" i "Taula 3 – Demandes principals sobre educació reproductiva", que s'encaminen a la petició d'un canvi en aquest paradigma.

També, es mostren disconformes en què des dels discursos institucionals no es normalitze la menstruació, ja que pensen que aquesta exclusió pot despertar actituds d'incomoditat en les joves a l'experimentar-la. Així, responsabilitzen directament a la manca de referències sobre temàtiques com aquesta en la via formal de la societat, de què el jovent desenvolupe reticències a parlar sobre sexualitat i reproducció públicament, perquè no han estat habituats a fer-ho des de la infantesa i açò genera durant l'adolescència sentiments de vergonya, temor a no saber suficient i por a ser jutjats o jutjades a l'abordar aquests temes.

[...] jo vaig ser de les últimes del meu grup d'amics de vindre'm la menstruació i totes venien i "Ai, que m'ha baixat la regla, tal" i jo em sentia com, jo arribava a casa i li dia "Mamà, perquè jo no?", "Mamà, perquè tal" i el dia que em va baixar, pues... jo que sé, ja vaig dir "luju", però sí que et sents com un poc fora de lloc, perquè dius, el meu entorn ja està, totes tot i jo per què m'atrasse? O jo per què m'adelante, saps? com a que ixes del cercle social. (E6)

Assenyalen també la masturbació femenina i la recerca del plaer sexual com temàtiques poc tractades públicament. Novament el plaer sexual de la gent jove, i específicament el de les xiques, en continuar responsabilitzant les dones de satisfer sexualment la seua parella heterosexual (Martínez Sanz, 2016), el qual subordina el plaer femení al masculí, queden en un segon pla i socialment són desnaturalitzats.

Jo crec que encara és un poc com... com un poc tabú... Perquè quan... no sé, jo que sé, juguem a coses o algo aixina i... sorgix eixe tema de... si t'has masturbat o això i algunes xiques diuen que sí, vull dir, se te queden com miran-te i... és que no ho

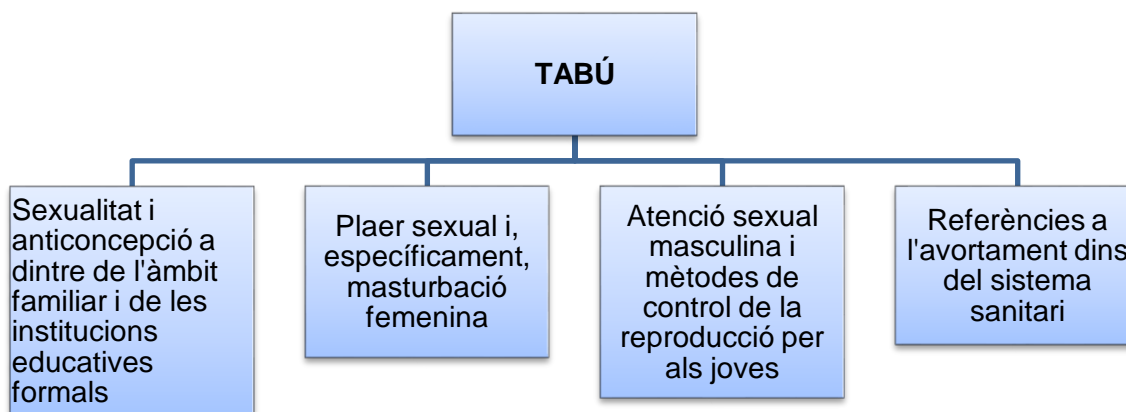

entenc, no entenc perquè se te queden mirant, quan els xics diuen que sí és lo més normal del món, pues és el mateix... I... jo tinc amigues que han dit i han perjurat que elles en la vida es masturbaran perquè és una cosa que... nosé que nosé quantos. I és simplement perquè... és simplement perquè no... no està com tant vist, tant parlat, tant normalitzat com els xics. (E5)

Tanmateix, consideren que l'atenció a la salut sexual masculina i els mètodes anticonceptius a emprar pels xics, a excepció del preservatiu, no se solen abordar. Enfront d'açò remarquen, altrament, la necessitat de que tant elles com ells coneguen el conjunt de possibilitats a emprar per a les unes i per als altres.

Per últim, aquestes i aquests reconeixen una manca d'informació respecte al procés d'avortament que atribueixen a què públicament no s'aborde suficientment.

Esquema 2. Principals temàtiques que el jovent detecta d'invisibilitzades socialment

Font: Elaboració pròpia.

Finalment, una vegada destacats els costums comunicatius de la gent jove i les principals temàtiques que consideren invisibilitzades en l'esfera social, es presenten una sèrie de realitats que identifiquen d'estigmatitzades, ja que creuen que se les etiqueta en l'altredat i la diferència, rebutjant-les o catalogant-les d'inferiors dins l'escala de desitjabilitat social. Aquests aspectes van des del rebuig a determinats col·lectius específics o perfils socials fins a la crítica a diverses pràctiques sexuals que, sense dubte, amenacen directament la satisfacció efectiva d'alguns drets sexuals dels i les joves com són la llibertat d'opinió i d'expressió sexual i l'exercici d'una vida privada (Mesa et al. 2007:186), autònoma i sense limitacions externes.

Primerament, el jovent entrevistat detecta l'establiment de prejudicis, amb connotacions negatives fonamentalment, cap a les persones que no representen els estereotips de gènere tradicionals vinculats al dualisme sexual biològic, promulgat pel

sistema sexe-gènere occidental-patriarcal. Distingeixen també discriminacions pel que fa a les persones amb orientacions sexuals no heterosexuales, diversitats invisibilitzades i que consideren que, en cas de mostrar-se referents públicament, el seu perfil s'allunya de la realitat del jovent. Açò mostra com la sexualitat pot ser de nou un espai de vulneració de drets, en oprimir l'expressió identitària (Morfin Olivares, 2019) i la identificació de l'orientació afectiva-sexual pròpia.

[...]... i quant a sexualitat, de menuda no et diuen res... No saps ni que existix ni que no... [...] entonces tu normalitzes les relacions heterosexuales, [...]... I en la tele com a molt veus a dos homes, gais, e... que estan suuper... a vore és que...[...] A veure és que... eren... dos homes gais, i en Telecinco... i en el Sálvame. Qué dius..! Pues igual no vull tindre a això com a referent. I... visibilitat lèsbica zero. [...]... I també, per exemple en Disney, qualsevol personatge que fora en algun aspecte... fora de la cisheteronormativitat era un personatge roín, era... el malo de la peli no sé... aleshores... I... costa molt acceptar-te quan no tenen ningú que et diga de... "açò és normal, açò està bé". (E2)

Arran de l'anterior, el jovent critica que a la localitat s'assetja a les persones no heterosexuales, realitat que dificulta l'expressió lliure de la sexualitat de les i dels joves de Vilallonga.

[...]... el típic que diu... "Maricón!" o coses d'eixes que dius... Està fora de lloc. Però al final tots és riuen d'això perquè està tant generalitzat... Que ja no s'ho, la gent ja no s'ho agafa com una falta de respecte quan realment sí que ho és totalment. (E6)

Seguidament, identifiquen rebuig social cap a la masturbació femenina i valoren que degut a aquesta càrrega simbòlica algunes joves l'obvien, al no formar part de les seues creences ideològiques. Açò mostra com el dret al plaer sexual (Gulia Tamayo (2001, Cit. en Chávez, Guerrero, Espinoza, i Ayzanoa 2007) i el desenvolupament complet de la sexualitat, específicament en el cas de les dones, entren de nou en risc.

Pues per exemple les meues amigues que no s'han masturbat ni es masturbaran en la vida per conforme pensen, casi totes són de dretes, i és algo que vull dir... No tindria perquè vore, no tindria perquè tindre relació, però hi ha. (E4)

També, de manera específica, les joves reconeixen una estigmatització cap al desenvolupament de relacions afectives-sexuales no hegemòniques, com per exemple no monògames, obertes sexualment a més persones o esporàdiques i admeten haver-se sentit jutjades per les seues i els seus iguals al compartir la seua opinió favorable o exercir-les. En la pràctica, de les persones entrevistades són solament les xiques les qui parlen d'aquesta penalització social, de manera que açò es pot lligar, per tant, amb el fenomen del *slutshaming* (Ringrose i Renold, 2012) i el doble estàndard (Ringrose,

Harvey, Gill i Livingstone, 2013), en jutjar-se de manera diferenciada les vivències sexuals dels xics i de les xiques, atribuint a elles la responsabilitat moral de l'acte de manera principal i jutjant-les negativament per realitzar accions de caire sexual o sensual, d'una forma molt més greu que als xics (Leanna et al, 2015).

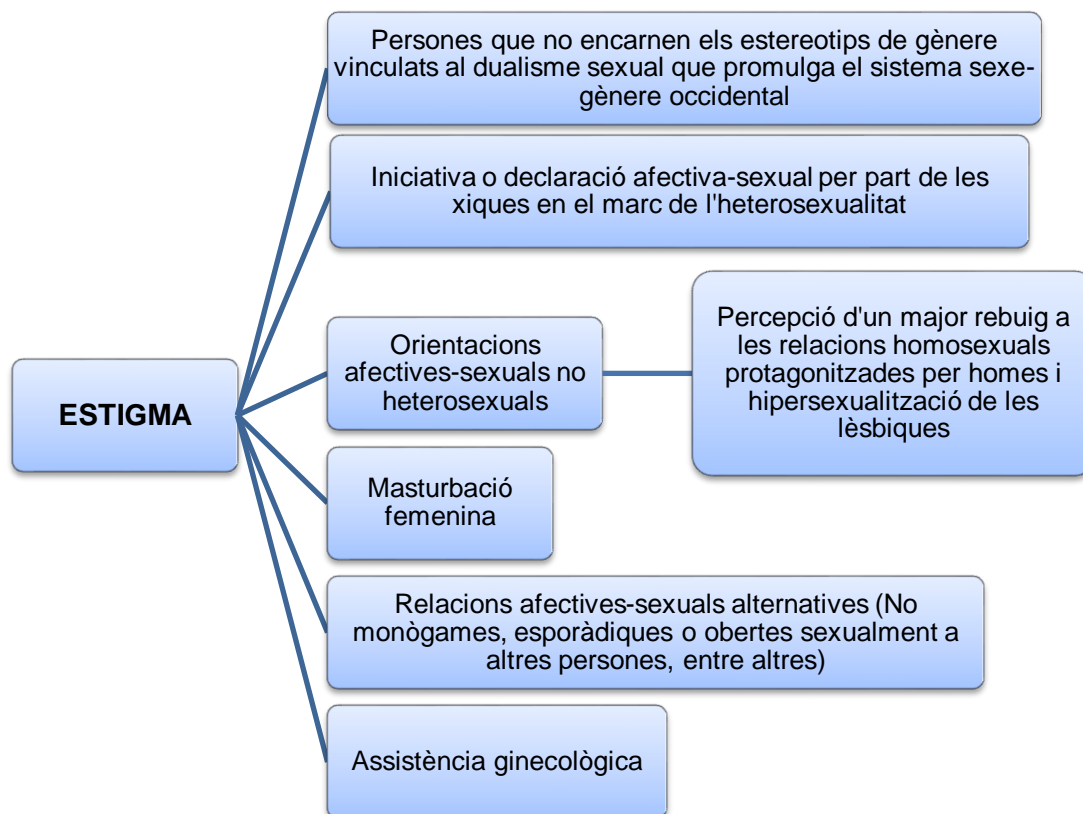
[...], sí que és deveres que jo a voltes m'he sentit jutjada, no per... No per la meua gent del meu alrededor, sinó per terceres persones que a lo millor li arriba que, si tal persona s'ha liat o ha fet tal i qual... Com a que la tracten de... Del que no és diu. I sol ser més en el cas de les xavales que dels xavals. Perquè els xavals pues diuen "Bua pues, guai", no sé que, lo que siga, però les xavales sempre que ixen d'una relació i comencen a... a viure la seua vida, perquè al final és la vida de cadaú, i fer la seua vida, com a què es jutja més de... "Eres una tal" o "Eres una qual", per fer el que a tu t'apetix o el que a tu et deixa d'apetir. (E6)

Sobre els serveis d'atenció ginecològica, alguns discursos femenins recollits deixen entreveure haver experimentat emocions de vergonya i/o rebuig alhora d'acudir les primeres vegades al servei de ginecologia, ja que consideren que durant l'adolescència es jutja aquest fet, al relacionar-lo directament amb la pèrdua de la virginitat. Açò, a més a més de fer patent la influència que continua operant el masclisme en el desenvolupament de la sexualitat femenina, mostra de nou la vulnerabilitat dels drets sexuals i reproductius de les xiques, tan bàsics com són establir relacions sexuals de manera voluntària, no ser jutjades pels actes sexuals i tindre descendència quan es decidisca (Gulia Tamayo, 2001, Cit. en Chávez, Guerrero, Espinoza, i Ayzanoa, 2007), és a dir, de mantindre relacions sexuals segures i ser conscient de la informació i formació necessària per fer-ho.

Finalment, algunes veus reconeixen que en relacions heterosexuales les xiques presenten més reticències per a prendre la iniciativa alhora de mostrar un interès afectiu-sexual cap a altra persona, perquè detecten que hi ha establerta una norma social que atribueix al xic aquesta part activa i penalitza l'exposició de la sexualitat activa per part de les joves. Tot i això, consideren que cada vegada hi ha més xiques que estan dispostes a fer-ho, obrint les portes a un canvi en el paradigma de les relacions afectives-sexuals.

Sí que hi ha molt de clixé, però també conec amigues del poble que intenten trencar-lo, que els dóna igual. De... "A mi m'agrades tu, vaig", o el que siga. [...] ...però igualment sí que... osea hi ha molt poqueta gent que diga "A mi em dona igual". Sí que hi ha molts que segueixen en el de "Ai no, però és que té que vindre ell a dir-m'ho perquè és que si no jo que vaig a fer ahí..." I és com... bbffff. (Riu). (E2)

Esquema 3. Principals fenòmens que el jovent detecta d'estigmatitzats socialment

Font: Elaboració pròpia.

5.5. Costums i consideracions de la gent jove sobre les relacions sexuals, la contracepció i l'atenció a la salut sexual i percepcions respecte al benestar

La praxi sexual i d'anticoncepció de la gent jove influeix en la determinació, mutable amb el temps, de la manera de relacionar-se amb la pròpia sexualitat i control de la reproducció, per ser les vivències experimentades una gran font de coneixement. Així, a partir de les expressions del jovent, es prestarà atenció a la posició en què es troben en relació al lliure i autònom exercici de la sexualitat i a la seua llibertat reproductiva, tractant de detectar si es fa patent l'existència de diferents tipus de violència contra les dones (María Silvana Gygli i Diana Pierina Juárez, 2017), desigualtats i discriminacions per raó de sexe, gènere o orientació sexual en aquests camps.

Per endinsar-se a conèixer els principals pensaments que el jovent entrevistat té en aquests àmbits i com influeixen les seues vivències en l'assoliment del benestar personal, es presenta en aquest epígraf una aproximació a les inquietuds que el món de la sexualitat i la contracepció els han gestat al llarg del desenvolupament de la seua quotidianitat.

5.5.1. Subjectivitats derivades de la vivència de relacions sexuals

L'exercici i el reconeixement de la pròpia sexualitat són accions que representen una part central en la identitat i que estan presents al llarg de tota la vida (Morfín Olivares, 2019).

En aquest sentit, generalment la gent jove entrevistada reconeix una major llibertat social per experimentar la seua sexualitat, atribuïnt com a unes de les causes principals la major accessibilitat a informació de la xarxa i a la diversitat d'imatges transmeses pels mitjans de comunicació. Entre altres, creuen que a través de les representacions que promulguen els mitjans s'ha tornat més habitual l'establiment de relacions esporàdiques i el gaudi de la sexualitat. De fet, valoren que les relacions de més llarga durada perden pes enfront d'aquestes últimes.

Tot i això, si bé reconeixen una major facilitat per accedir a nova informació, com s'ha vist al llarg de la recerca aquesta normalització no la senten patent a l'àmbit domèstic ni a l'entorn educatiu formal, fet que consideren que dificulta l'exercici efectiu d'una sexualitat plena que ajude al gaudi de les relacions sexuals i, sobretot, per evitar experiències negatives especialment a l'inici per desconeixement.

[...] jo crec que tenen més llibertats que abans. [...] Quant a societat, entre persones sí que hi ha més llibertat, però [...] el problema de la llibertat està... intrafamiliar. Quant els pares ho eviten.(E3)

[...] jo he tingut amigues que m'han dit "Jo és que m'arrepentisc d'haver, d'haver tingut relacions sexuals tant... tant jove, perquè realment no vaig disfrutar d'elles fins que vaig tindre 17" o coses aixina... [...] a lo millor perquè no s'havien ni com descobert a elles mateixa i... no sabien que els agradava, no sabien res del tema, [...]. (E5)

Enfront d'aquestes carències a les institucions, el grup d'iguals és central per aconsellar-se i compartir experiències, hàbits comunicatius que com s'ha introduït a l'epígraf 5.4 s'apliquen de manera diversa.

[...] estes coses s'han de parlar i a voltes necessites consell d'una persona propera a tu [...] I... pues entre les meues amigues, la gent de més de confiança, sí que solem tindre esta conversació, osea conversacions de tipus sexuals prou a sovint. (E6)

Entrevistadora-*[...] tu sols parlar amb els teus amics de... [...], d'experiències sexuals i tal?*

Informant- *Sí. [...] Però mai, mai com a tema serio.* (E7)

També, en relació a l'abordatge social de la sexualitat, algunes veus entrevistades critiquen que se la presente sempre en parella, restant importància a la relació de la

persona amb la seua pròpia sexualitat i a la pròpia capacitat per autosatisfer-se i autodescobrir-se.

Informant- Crec que les que més obertes tenen la sexualitat també hi ha que dir que tenen parelles llargues, aleshores jo crec que els ha donat... Osiga, han tingut temps per explorar en confiança tota la sexualitat, tant seua com en parella.

Entrevistadora- Osiga que trobar altra persona amb qui pugues trobar confiança també és central per poder reconèixer's?

Informant- Sí, tal com està enfocada la sexualitat hui en dia, que no et mostren la teua sexualitat si no és en parella... sí. (E4)

En relació a la sexualitat i als rols de gènere, els discursos de les i dels joves es mostren crítics amb l'imaginari col·lectiu a partir del qual es jutgen les accions sexuals de les xiques i dels xics de manera diferenciada. Dit d'altra forma, estan en desacord amb què el doble estàndard continue modulant les dinàmiques relacionals del jovent (Ringrose, Harvey, Gill i Livingstone, 2013). Alguns exemples que introdueixen a les entrevistes són l'associació del triomf masculí al major nombre possible d'experiències sexuals compartides, mentre que la popularitat femenina es valora més segons la seua atractivitat física i exposició per a la conquesta, restringint la seua expressió sexual activa i ocupant un paper insinuatiu. Aquest fet suposa pels xics una pressió cap a la vivència de la seua sexualitat, ja que les experiències que comparteixen construirien la validesa de la seua masculinitat, mentre que la pressió cap a elles radica en debatre's entre mostrar-se atractives, sense ser catalogades de puta (terme que empren majorment amb una connotació negativa) tal com exemplifica l'*slutshaming*.

Els típics xiquets de 13 anys que es creuen ací els putos amos, que volen follar, follar, follar... això és l'únic que està en el seu cap. [...] és més de xics. Almenys pel que veig jo. Açò ho sé per les xarxes socials. Les xiques... les xiques veig que són e... com a que ja es desenvolupen i ja es creuen ací... les dives. I això és algo que a mi... que és una actitud respectable sí, però és algo que a mi... com a que em xoca. (E3)

Pel que fa als actes sexuals, reconeixen l'inici de la seua vida sexual a partir de diferents experiències, en tots els casos compartides amb altres persones. Concretament, l'identifiquen amb l'acte sexual amb penetració, amb un bes amb llengua compartit de manera íntima o entre persones amb una estima més enllà de l'amistat, en realitzar tocaments i besar-se, amb un bes i amb *liar-se* amb altra persona (segons denominacions pròpies).

Doncs, jo ho consideraria en la primera vegada que... estàs en el llit d'una persona besant-se i fent... tocaments, encara que no hi haja sexe. Perquè jo abans del sexe vaig fer altres coses... aleshores jo això ja ho consideraria... (E3)

També identifiquen diferents emocions, sent destacable aquesta comparació per gèneres, donat que algunes xiques reconeixen haver-se sentit nervioses durant aquestes accions, mentre que en canvi els xics destaquen estar preparats emocionalment en el moment. Una vegada més els estereotips de gènere i els ideals vinculats a l'amor romàntic, com per exemple la preservació de la virginitat especialment per a les joves, que exerceix més pressió sobre elles, podrien ser causants d'aquestes diferències.

[...] era algo com... estrany, no? Com era algo nou, pues dius, mmm... No sé com fer això molt bé aixina que... (E5)

Específicament respecte l'acte sexual de la penetració, la consideren l'acció central més exercida durant les relacions sexuals i també la temàtica més abordada durant els intercanvis comunicatius entre el grup d'iguals. No és d'estranyar si es té en compte que la sexualitat moderna occidental s'orienta cap un model hegemònic heterosexual, procreatiu, monògam i coitocèntric (Suarez-Errekalde, Silvestre Cabrera i Royo Prieto, 2018). Però, tot i això, el jovent reconeix un canvi cap a la recerca del plaer amb altres accions alienes al coit cada vegada més notori, desvinculant-se de la sexualitat coitocèntrica i genitalitzada (Suarez-Errekalde, Silvestre Cabrera i Royo Prieto, 2018).

Així, els pensaments que comparteix la gent jove critiquen que, especialment a l'inici de la sexualitat, s'associa i redueix erròniament el sexe a la penetració. Creuen que amb una major edat i experiència sexual entren en joc altres components a més del coit, mentre que durant les pràctiques inicials es tendeix més a aquest tipus de relació, pels simbolismes de virilitat i poder que culturalment s'associen amb el 'falo' (García Polanco, 2014) i l'exercici de la sexualitat, d'entre altres. En aquesta exposició sobre la necessitat d'introduir noves pràctiques sexuals, algunes joves mostren especial preocupació cap a aquelles que no s'obrin a altres activitats, com per exemple la masturbació femenina, per a la recerca del plaer.

[...] els més joves, la majoria és penetrar i ja està. I ja són feliços, ja han fet el sexe. Això en el seu cap... (E3)

El que t'he dit, tinc amigues que sí que són sexualment molt obertes i amb les seues parelles ja no és només penetració, però tinc altres amigues que ni tant sols es masturben. Aleshores... Què per a mi és de locos!, però elles no contempen el fet de masturbar-se. (E4)

Lligat al manteniment de relacions sexuals igualment satisfactòries, com ja s'ha introduït a l'epígraf 5.2.1 algunes joves entrevistades opinen que en les relacions heterosexuals es prioritza la satisfacció al plaer sexual masculí enfront del femení. S'oposen a aquesta desigualtat que exemplificaria una forma de violència contra les

dones, en suposar una situació de discriminació generada en relacions de poder dels xics sobre les xiques, que impossibilita l'assoliment de la igualtat i trunca l'exercici ple dels drets de les dones, tal com s'especificà a la IV Conferència Mundial de 1995 de l'Organització de Nacions Unides. A més a més, en la pràctica aquesta desigualtat amplia el risc de sofrir violència sexual, en continuar responsabilitzant les dones de satisfer la seua parella (Martínez Sanz, 2015), rol que vindria a facilitar l'exercici de conductes de coerció expressades a partir de diferents extrems de violència (López, 1995, Cit. en Sueiro, Diéguez i López, 2003).

Amb conseqüència, alguns discursos reivindiquen la importància d'atendre la satisfacció de totes les parts implicades en l'acte sexual. A més a més, açò fa patent que el concepte de salut sexual integral, disposat en l'Estratègia Nacional de Salut Sexual i Reproductiva del SNS pla 2019-2020, que la considera "el major grau possible de plaer d'una sexualitat saludable, plaentera i igualitària, que fomenti la corresponsabilitat i la igualtat en les relacions afectives i sexuals [...]", que aquesta estratègia no s'ha aconseguit acomplir encara a pesar de les intencions formals.

Tot i aquesta situació desigualitària, la crítica d'aquestes veus fa patent precisament que als costums del jovent estan gestant-se nous reptes, que demanden un canvi cap a relacions sexuals on el plaer sexual siga compartit. Novament per a aquest objectiu, destaquen l'educació en assertivitat sexual i la comunicació com claus, per tal de fomentar relacions sexuals que presten atenció a les necessitats i els gustos de les persones implicades en igualtat de condicions i fomenten el compartiment de relacions sexuals positives i igualitàries. Junt a aquestes demandes la sensibilització, la prevenció i la formació en igualtat de gènere són centrals (Martínez Sanz, 2016).

[...] jo veig més que se centra en veure el plaer del xic antes que el de la xica. [...] Perquè diuen... "És que les xiques, és més difícil" o "És que les xiques, tal". [...] Entonces el plaer com a què se centra més en satisfer a... al xaval i que acabe ell i ja està, que la xica. [...] Jo pense que una relació sexual s'ha de disfrutar tant per una part com per altra. (E6)

[...] a l'acte sexual per dir-ho aixina, jo diria que no pensar en uno mateixa. [...] és més que res el parlar i comunicar-se, el saber expressar-se. (E5)

No sóc reacio a parlar-ho, perquè no em costa parlar del tema, però... pel que siga mai... mai ha eixit. (E7)

En vinculació amb la necessitat d'una major comunicació, la majoria de joves manifesten haver abordat dins del grup d'iguals d'amistat la temàtica del consentiment, sobre la qual manifesten entendre que s'ha de respectar els desitjos, la lliure voluntat i els temps de cada persona durant les experiències afectives-sexuals compartides.

[...] els límits, està en... el consentiment pràcticament. I el que vol una persona. [...] O siga, clarament tu no vas a fer alguna cosa que una persona no vol, [...] jo crec que ahí estan els límits. (E3)

Per últim, pel que fa a la reacció que provoca compartir una relació sexual amb penetració sense emprar mètode anticonceptiu, tant xiques com xics reconeixen haver-ho fet i haver-se sentit malament posteriorment i atribueixen com única causa el temor a un possible embaràs. Aquestes reaccions destaquen la rellevància que té per a la gent jove poder compartir relacions sexuals segures.

Això que dius... Bueno és la meua parella, tal, pues... Hui no gastem. I tens ahí un sustet, però no res. És queda en un susto. [...] Mal, molt mal (Riu amb timidesa). T'agarra ahí un drama de dir... No sé què fer, tal. (E6)

5.5.2. Maneres d'entendre i experimentar l'anticoncepció

La joventut mostra una especial dificultat per identificar maltractament o assetjament de diferent tipus dins les relacions íntimes, especialment de tipus psicològic o sexual, com per exemple la imposició de conductes relacionades amb la sexualitat o al control de la reproducció, donat que associen principalment aquest tipus de violències a l'alteritat i a la violència física (Sanjurjo Rodríguez, 2017).

Per tal d'analitzar si en els discursos recollits entren en joc estratègies coercitives o que exerceixen un control desigualitari sobre els cossos de la gent jove i atendre detalladament com es relacionen les parelles sexuals per negociar l'ús dels mètodes, en aquest epígraf es presenten les diferents postures que pren la joventut entrevistada davant la contracepció.

Primerament, sobre la percepció del jovent cap al control de la seua reproducció, és destacable com pràcticament la totalitat de la joventut entrevistada identifica que les tècniques anticonceptives estan feminitzades, com ja s'ha introduït als anteriors epígrafs. La majoria prenen críticament aquesta realitat, si bé altres continuen responsabilitzant les joves dels seus usos i de les conseqüències de no emprar-les correctament. Opinions que, habitualment, es podrien vincular amb estratègies neomasclistes o exercides a través d'un masclisme benevolent (Sanjurjo Rodríguez, 2017) i provarien que els avanços que es desenvoluparen en drets sexuals, que feren èmfasi en la voluntat d'assumir conjuntament la responsabilitat de les conseqüències dels comportaments sexuals per part de les persones implicades (IV Conferència Mundial Sobre la Dona, Beijing 1995), no s'han fet efectius en la seua totalitat. Més específicament, aquesta responsabilització és també una manera d'exercir control

social sobre les dones, perquè se li adjudiquen unes necessitats sanitàries i educatives concretes i, per tant, s'objectualitza el seu cos (Harcourt, 2011: 47, Cit. en Pérez Declercq 2016).

Per superar aquestes discriminacions, alguns d'aquests discursos crítics reivindiquen la importància de què la figura masculina prengui part activa en el control de la reproducció, objectiu per al qual assenyalen que s'ha de repensar i qüestionar l'exclusió dels joves al sistema d'atenció públic a la sexualitat masculina.

[...] el tema dels mètodes anticonceptius, jo els veig molt que tiren sempre cap a la dona. I jo ahí com a què tinc un poc de rebuig de per què hem de ser nosaltres les que hem d'utilitzar-lo i patir nosaltres els efectes secundaris quan és que al final, és cosa dels dos i hauria de ser tant per a ell com a per a mi. (E6)

[...] jo com generalment o he estat en pastilles o en el DIU, ha sigut com algo meu. Que ha sigut una decisió meua i crec que mai ho havia parlat amb ningú, la veritat. (E4)

Sobre les tècniques anticonceptives que utilitza el jovent entrevistat, específicament sobre els usos del preservatiu masculí mostren opinions contraposades. D'una banda, l'identifiquen com el mètode prioritari al considerar-lo el més accessible i conegut, mentre que d'altra algunes i alguns joves reconeixen utilitzar-lo gairebé poc si empenen altre mètode que protegís de l'embaràs, ja que açò és suficient per a la majoria d'elles i d'ells. Especialment l'estabilitat de relacions i el coneixement d'altres mètodes de control de reproducció provoca que els i les joves de més edat utilitzen cada vegada menys el preservatiu (García Polanco, 2014).

Fins a casi posar-me el DIU he estat en pastilles des dels 13-14 anys [...] El que fa això és que al final l'ús del preservatiu te'l deixes molt de costat. (E4)

Sobre la manca d'abordatge d'altres formes de control de la reproducció més enllà del preservatiu per part dels xics i el desconeixement generalitzat d'altres possibilitats, la masculinitat patriarcal podria ocupar un paper central en la invisibilització d'opcions anticonceptives que despertarien temor a perdre la seua "virilitat". Com que aquesta resulta central per a la masculinitat hegemònica culturalment es rebutgen algunes alternatives, per tal que els cossos masculins no es vegin afectats, a diferència dels efectes que han d'experimentar els de les dones (Pérez Declercq, 2016).

Pel que fa a les tècniques anticonceptives emprades per les xiques i les subjectivitats que es desprenen dels intercanvis comunicatius del jovent, les entrevistes realitzades mostren diferents interessos segons el sexe-gènere cap a les mateixes, tal com s'ha vist. En resum, hi ha un desinterés generalitzat pels mètodes femenins en relacions

heterosexuals per part dels xics, una manca de responsabilitat activa per la seua banda i, en cas d'implicar-se mínimament, es fa patent el perpetuament del cos femení com a responsable de la contracepció. Així, creuen que ells coneixen aquestes tècniques únicament de manera superficial i que se solen centrar en l'abordatge del preservatiu masculí normalment.

[...] de normal sols es coneix el preservatiu i ja està. (E1)

[...], és que m'enrecorde que allò de la pastilla, del dia a dia, e... jo quan vaig tindre la meua primera novia, aixina formal... M'enrecorde que jo li vaig preguntar "Això com funciona? És que no ho entenc" I m'ho va explicar ella. (E3)

Pel que fa al gènere femení i les parles sobre anticonceptius per a xiques, és destacable que el conjunt de joves entrevistades manifesten malestar per haver patit i/o tindre temor a experimentar en un futur possibles efectes secundaris negatius derivats d'anticonceptius. Aquest patiment sembla haver-se tornat habitual, donat que moltes dones que utilitzen mètodes manifesten obertament sofrir conseqüències fisiològiques, emocionals o sexuals, entre altres (Pérez Declercq, 2016). Però, tot i ser conscients d'aquest risc i criticar la normalització d'aquestes conseqüències, continuen emprant les tècniques habitualment. De nou, aquests discursos deixen patent la desigual responsabilització de la contracepció, a partir de la qual les joves assumeixen la necessitat d'emprar mètodes anticonceptius per la seua banda, els provoquen o no malestar (Pérez Declercq, 2016).

[...] jo sols espere que no em faça molt de mal. Jo les conseqüències ja les sé, que em varen dir que sangraria durant setmanes i que tinc molèsties i tal, però... És que tinc una amiga que no li va com afectar casi res, i una altra que va estar en dolors com un any. [...] I en molèsties. Aleshores espere que no em faça mal i ja. [...] és que... tinc molta paranoia sempre... [...] A veure, encara que utilitze preservatiu sempre tinc el run-run, run-run. (E5)

Sí que és veritat que jo m'he plantejat, fa poc, el començar a prendre'm les pastilles i tal, [...] Però també em tira enrere tots els efectes secundaris que té. (E6)

Enfront d'aquestes carències i encapçalant un possible canvi de paradigma, cal destacar que tant elles com ells demostren interès per conèixer més possibilitats per tal que els xics puguen controlar la reproducció de manera activa, més enllà del preservatiu masculí.

Entrevistadora- [...] consideres que els mètodes anticonceptius que dius tu que hi ha hui en dia per als xics són coneguts o estan a l'abast o...?

Informant- No, no. Jo els veig molt difícil de... Hi ha xics que ni saben lo que... Lo que és la mitat de coses i... Jo que sé, a lo millor si li parles a algun xic sobre mètodes

anticonceptius de xiques, li dius el què és un DIU i no saben dir-t'ho, o el parxe o l'aro, això ells no saben d'eixa existència i són coses que... Tant si són per a xiques com per a xics s'han de tindre en compte. (E6)

Pel que fa a les causes que empenten a decidir o no utilitzar protecció, tot i que també presten atenció a les ETS, aquestes perden rellevància enfront del temor a un possible embaràs no desitjat, criteri primordial alhora de decidir protegir-se. Aquesta darrera afirmació representaria una de les causes explicatives de què les orientacions sexuals no heterosexuales siguen considerades propenses a no emprar mètodes anticonceptius, segons l'INJUVE 2020 (Simón et al., 2020). Així, elles i ells mateixos fan autocrítica i reconeixen una falta de conscienciació de la gent jove respecte als riscos de no emprar tècniques anticonceptives. De fet, alguns discursos emfatitzen amb què l'embaràs adolescent és un risc real que cal abordar públicament.

Jo crec que valoraria e... com els punts a favor de cada cosa. Aleshores jo pense que de moment el preservatiu perquè és el de no contagis de ETS i tot açò. (E1)

Si tinc temps passaré i compraré condons en el pica-pica (Riu) o... si em dius que gastes pastilles pues no. Encara que sé que en teoria, bueno en teoria no, és veritat, està mal perquè les enfermetats també estan ahí, però mai li he prestat tanta atenció. Vull dir, en el primer que penses dels mètodes anticonceptius és això, concebir, no en l'enfermetat. (E7)

[...] crec que les xifres d'embaràs adolescent estan pels núvols... Que mira... [...] Que... tu veus les estadístiques i has de fer algo, saps? Que... no pots... Cal fer més èmfasi en conscienciar als joves sobre els mètodes anticonceptius. [...] Perquè jo crec que no són conscients de què... en no res pots embarassar a una persona. (E3)

En aquesta línia, alguns discursos recollits deixen entreveure com part del jovent fa ús de la “*marxa arrere*”, segons denominacions pròpies, com a una pràctica normalitzada durant algunes de les seues experiències sexuals. El següent fragment demostra novament com en relacions heterosexuales el manteniment de relacions amb penetració sense protecció els genera posteriorment malestar per preocupacions.

[...] al principi les primeres vegades que ho feia ho vaig fer sense condó. Ee... acabàvem fent-ho, en consentiment i tot, però jo al principi en eixe moment, en eixe moment no el preocupes, perquè és l'últim que et passa pel cap. Però després, dos setmanes després, eixe “I si sí” eixe en el cap, “I si em toca el premio gordo” i dius... òstia que mal rotllo. (E7)

En darrer lloc, pel que fa als processos de negociació sobre l'ús de tècniques per al control de la reproducció, els discursos recollits presenten diferents realitats. Per un costat algunes i alguns joves comparteixen haver experimentat una manca de comunicació amb la seua parella sexual, per a abordar qualsevol incidència o

inquietud relacionada amb l'ús de les tècniques de protecció durant relacions sexuals esporàdiques, si bé per altre costat altres reconeixen una bona comunicació alhora d'escollir el mètode a emprar conjuntament.

Entrevistadora- *Val i tu quan tenies eixe moment més d'angustia i tal, tu vas poder parlar amb ella d'això o... simplement t'ho vas guardar [...]...*

Informant- *No... Sí... jo vaig creuar els dits, vaig resar dos padres nuestros i... (Riu) [...] O siga, no vaig resar tal qual però... m'has entés.*

Entrevistadora- *Però, almenys, que t'avisara quan li vinguera la regla o... tampoc?*

Informant- *No. (E7)*

[...] sí que buscar el que siga el més còmode per als dos. [...] Perquè jo sé que les pastilles... Açò ho he après ara de fa molt poquet, que les pastilles hormonals del dia a dia, que aporten canvis a la dona, o siga, bueno pot aportar canvis com... Pot fer que engorde o que... depressió inclús, no sé. Té efectes que... tu dius... "Joder, si es poden evitar millor!". (E3)

5.5.3. Valoracions i demandes respecte l'atenció a la salut sexual i reproductiva

La LO 2/2010, de 3 de març, de Salut sexual i Reproductiva i de la Interrupció voluntària de l'embaràs recull que, tenir una salut reproductiva adequada implicaria una "[...] condició de benestar físic, psicològic i sociocultural en els aspectes relatius a la capacitat reproductiva de la persona, [...]". Igualment, a la mateixa LO la definició de la salut sexual integral constitueix que, per assolir la major satisfacció possible de plaer sexual, s'haurien de tindre en compte els diferents condicionants socials, culturals, econòmics i de gènere que afecten al desenvolupament de la sexualitat.

En aquest epígraf s'aborden les opinions del jovent de Vilallonga respecte als serveis públics sanitaris que aquestes i aquests tenen assignats i que, per tant, tenen la responsabilitat de curar i atendre la seua salut sexual i reproductiva. Algunes valoracions contribueixen a la comprensió sobre les condicions que determinen la manera en què la gent jove viu i experimenta la seua sexualitat i contracepció.

En primer lloc, sobre els serveis d'atenció pública ginecològica el jovent mostra opinions que difereixen.

Primerament, com ja s'ha introduït a l'epígraf 5.2.1, és destacable que algunes joves manifesten haver tingut prejudicis cap a l'assistència al servei de ginecologia, donat que creuen que aquest fet convida a què socialment es jutge la seua vida sexual. Aquest fet es vincularia amb la falta de normalització de la sexualitat del jovent i,

específicament, amb la major penalització social que s'exerceix cap a l'expressió activa de la sexualitat femenina (Ringrose, Harvey, Gill i Livingstone, 2013).

També, de manera general, valoren que no es coneixen amb profunditat el conjunt de serveis i recursos que ofereixen els serveis públics d'atenció a la salut sexual femenina, concretament es destaca el desconeixement a l'atenció especialitzada d'urgències. D'aquesta manera, una vegada més la manca d'informació i formació prèvia suposaria una dificultat per a la vivència de la sexualitat d'una manera plena i sense haver de patir riscos.

Seguidament, pel que fa a les experiències de les joves en aquests serveis, d'una banda valoren positivament aquests recursos, especialment els del sector públic sobre els del privat i, generalment, els associen amb experiències positives quant a les exploracions físiques. En canvi, d'altra banda valoren negativament aquests serveis pel que fa a l'atenció humana rebuda i a la poca atenció que creuen que se li presta a les molèsties que pateixen derivades dels usos de tècniques anticonceptives i a la manca d'informació que se'ls proporciona al respecte. Altra vegada els discursos recollits denoten una especial preocupació sobre la normalització dels efectes secundaris dels mètodes, ja que creuen que se li resta importància a les seues conseqüències negatives.

A través de les manifestacions anteriors es pot inferir que les experiències en anticoncepció de les joves estan marcades per haver de fer front en diferents ocasions a diverses formes de manifestació de la violència obstètrica, entesa aquesta com aquella que *“ejerce el personal de salud sobre el cuerpo y los procesos reproductivos de las mujeres, expresada en un trato deshumanizado, un abuso de medicalización y patologización de los procesos naturales”* (Arguedas, 2014: 169). Sobre aquests patiments, diverses de les xiques entrevistades reconeixen haver deixat d'utilitzar certs mètodes per iniciativa pròpia, pel malestar físic i/o emocional, sense consultar prèviament amb un/a especialista. Sens dubte, és rellevant com a pesar de ser conscients de què les tècniques a emprar minvaran el seu benestar, les joves es veuen abocades a responsabilitzar-se del control de la reproducció de manera general.

Altre factor important que critiquen és que durant les atencions ginecològiques creuen que la seua intimitat no s'ha respectat en totes les ocasions.

[...] però tampoc et parlen de... mateixa la pastilla anticonceptiva dels efectes que té...
(E2)

[...] el tindre dolors i no saber el per què. El preguntar i el, com si fora algo indiferent, que sols et passa a tu i és com “Òstia, sóc jo la rara”. I després, en canvi, quan va

passant el temps te n'adones que no eres tu la rara. I jo crec que moltes vegades quan vas al ginecòleg, sobretot en catorze-quinze anys que vas més nerviosa que ningú, estaria molt bé que et parlaren també d'estes coses. I també, a mi em va molestar, per exemple, la primera vegada que vaig anar, ee... que ma mare entrara amb mi [...] Osiga a mi això em va matar. Clar, era menor d'edat, ella estava amb mi, però... A mi em va matar que estiguera ma mare amb mi. (E4)

Sobre els serveis d'atenció a la salut sexual masculina, en general atribueixen un gran desconeixement i desaproven la consideració de què mai els han presentat ni donat a conèixer, dit d'altra manera, critiquen que els xics continuen sent estranys en els departaments de salut sexual i no s'aborda específicament la seua atenció sexual (Pérez Declercq, 2016). Enfront d'aquesta falta d'informació alguns dels joves entrevistats manifesten que en ocasions s'han qüestionat la manca d'atenció a la seua sexualitat, ja que reconeixen no saber on acudir en cas de requerir atenció sanitària especialitzada sobre sexualitat i/o reproducció, sentint-se desatesos pel sistema. Junt a aquesta denuncia, altres discursos també remarquen com les accions d'assistència, prevenció i promoció a la salut reproductiva se centren en les dones, regulant únicament la seua vida (Harcourt, 2011: 47, Cit. en Pérez Declercq, 2016).

Jo considere que està prou lluny. Que està, vull dir, no es prestà tanta atenció. En veritat sí que de vegades m'ho he plantejat. I... després de la famosa revisió, no sé si és la d'abans de passar a l'institut, que ens fa el metge ficar-te en boles, jo crec que és l'única, el més propet que tenim els homes de ginecologia [...] no sé ningú puesto que digues... pots anar ací, pots anar allí... (E7)

També critiquen la falta d'informació i accessibilitat al servei de sexologia. La majoria de joves entrevistades i entrevistats desconeix la seua finalitat, mentre que aquelles poques que tenen un major coneixement, destaquen que no sabrien on trobar-lo ni què fer en cas de voler acudir-ne.

D'igual manera, es mostren disconformes en què des de les institucions sanitàries no s'aborden públicament de manera suficient les ETS i responsabilitzen directament a aquesta invisibilització de què la majoria de la població jove infravalore els seus riscos i no les tinga en compte com a factor clau alhora d'escollir mètodes anticonceptius.

[...] sempre penses en els mètodes anticonceptius per evitar això, per evitar ser papi, no per les enfermetats. (E7)

En una última posició, els seus discursos denoten novament un cert desconeixement respecte al procés d'avortament i la seua atenció des del sistema sanitari públic. Així, reconeixen no saber on dirigir-se en cas de necessitar assessorament o suport institucional, de manera que enfront d'aquesta manca d'informació acudirien

principalment a la figura materna en l'àmbit informal. Dins l'àmbit formal es dirigirien directament a la metgessa o metge de capçalera i no referencien a cap altra o altre professional especialitzat en sexualitat i reproducció al que anirien.

Entrevistadora- [...] alguna vegada t'han parlat sobre les opcions que hi ha en cas de què prengues la decisió d'interrompre un embaràs de manera voluntària?

Informant- Mmm... no

Entrevistadora- Mai vos han parlat en cap lloc?

Informant- L'únic la pastilla del dia després. I...

Entrevistadora- I a partir d'ahí?

Informant- I... "Pots avortar". De quines maneres? Doncs... Amb una perxa (riu amb ironia). (E2)

A aquest fragment d'entrevista s'observa novament la referencialitat a la figura de la mare com a la qual acudir en situació d'urgència, fet que fa pensar en les desiguals maneres de gestió d'una crisi en l'àmbit de la sexualitat i la contracepció en funció dels diversos règims familiars. Així mateix, els discursos del jovent entrevistat posen de manifest la relació distant i, fins i tot, de desconfiança amb les institucions sanitàries que, en les seues trajectòries vitals, no són vistes com aliades de la seua salut sexual i reproductiva.

5.5.4. Percepcions respecte al benestar

Una vegada s'ha tractat de prendre consciència dels principals condicionants socials que afecten al lliure desenvolupament sexual i contraceptiu del jovent, de la informació recollida per a aquesta finalitat, es pot extraure també una sèrie de testimonis que deixen entreveure la valoració subjectiva de la gent jove entrevistada respecte al seu benestar en aquests àmbits.

Així doncs, tot i que no siga un objectiu central d'aquesta investigació, a continuació es presenta una recopilació sintetitzada de les principals experiències que dificulten el benestar de les i dels joves, per resultar aquestes percepcions de gran interès alhora de desenvolupar noves estratègies que respecten la dignitat sexual i contraceptiva del jovent, promovent la seua aproximació cap un nivell de benestar personal òptim.

Taula 5. Experiències a considerar per salvaguardar el benestar de la gent jove, durant el desenvolupament de la seua sexualitat i anticoncepció

Afluència d'emocions negatives durant les primeres experiències sexuals per desconeixement de la matèria. Escassa educació sexual i reproductiva.
Experimentació de malestar després de mantindre relacions sexuals amb penetració sense protecció en relacions heterosexuales.
Vivència de relacions afectives-sexuals masclistes.
Patiment de crisis d'identitat sexual, de gènere i d'orientació afectiva-sexual, al no reconeixer's segons els paràmetres cisheterosexuales vinculats de manera dicotòmica a la feminitat o la masculinitat i no comptar amb altres models de referència.
Valoració negativa del propi cos en el procés d'experimentació de la menstruació, per la invisibilització i connotació social negativa d'aquest fenomen.
Feminització dels anticonceptius i normalització dels efectes secundaris perjudicials per als cossos de les xiques.
Relació distant dels departaments d'atenció a la salut sexual i reproductiva amb el jovent. Inexistència de vincle de cara als xics i valoració d'un tracte deshumanitzat per la banda de les joves.
Pressió social exercida cap als cossos, marcats culturalment pels prototips d'ideals corporals vigents en cada moment, especialment cap al cos de les joves.
Judicis socials, amb major connotació negativa sobretot de cara a les xiques, alhora de compartir relacions afectives-sexuals.
Posicionament cultural de les relacions no heterosexuales en l'alteritat. Major rebuig a les relacions homosexuals i hipersexualització, com objecte de plaer sexual per al desig masculí heterosexual, de les relacions lèsbiques.
Manca de comunicació amb la família pròxima i el grup d'iguals, per no existir hàbits comunicatius sobre sexualitat i contracepció o per experimentar dificultats per expressar emocions i sentiments propis.

Font: Elaboració pròpia.

VI. CONCLUSIONS, REFLEXIONS FINALS I FUTURES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ

La present recerca es va tractar d'orientar cap a la comprensió de les vivències sexuals i contraceptives del jovent entrevistat, per tal de poder detectar a través de l'anàlisi dels seus discursos si el gènere i altres condicionants situen a les i als joves en posicions diferenciades pel que fa a la sexualitat i l'anticoncepció, així com per recollir les principals crítiques, demandes i necessitats que fan patents.

En aquest sentit, l'aproximació al discurs en primera persona del jovent ha suposat un repte no sols per les peculiaritats d'entrevistar a la gent jove, sinó que aquest desafiament s'ha incrementat encara més per la temàtica de les entrevistes. Al llarg del treball de camp s'ha tractat d'aconseguir que les i els joves donaren la seua veu en un clima de confiança, tot tenint en compte que la sexualitat i la contracepció són considerades dins la societat temàtiques privades, íntimes o inclús tabú.

Com a investigadora primerenca en investigació qualitativa, els inicis de l'estudi van ser complexos per la incertesa que genera el procés de contactació amb els i les informants. El temor principal era no despertar l'interés entre la gent jove de la localitat i no trobar persones amb els perfils dissenyats que volgueren participar voluntàriament. Superat aquest procés, durant la realització de les entrevistes el major repte ha estat mantenir l'equilibri constant entre la consecució dels objectius i el manteniment d'una obertura a l'entrevista que permetera que entrara la subjectivitat, interessos i neguits de les persones entrevistades. En aquest intent de desenvolupar entrevistes útils per a la investigació, però pròximes i informals, hi ha ocasions en que les subjectivitats que es desprenen de les converses entre les i els participants i la investigadora es fan més patents. El desenvolupament tècnic del treball de camp ha resultat enriquidor i constructiu: s'ha pogut apreciar la diferència entre aquelles entrevistes en les quals s'ha aconseguit crear un clima proper i còmode i aquelles en què, malgrat el desenvolupament d'estratègies per a la dinamització no directiva, no s'ha aconseguit aquesta aproximació. El procés de transcripció ha estat molt interessant per poder reflexionar sobre la dinamització de les entrevistes.

La pràctica artesanal d'interpretació dels discursos és laboriosa. Després de dur a terme la transcripció de la manera més exhaustiva possible i tractar de ser fidel amb les interpretacions del llenguatge i els modes d'expressió corporal, el procés de relectura i codificació amb Atlas.ti ha permés interioritzar els arguments, les veus i les reaccions de les persones entrevistades, la qual cosa ha facilitat la interpretació dels discursos. Eixa interpretació, amb la cautela que requereix, s'ha fet tot procurant que integrar en ella el conjunt dels discursos.

Amb tot, per tal de valorar les aportacions de la recerca als estudis feministes i de gènere en el camp de la sexualitat i la contracepció de la gent jove, cal prendre consciència de les limitacions que han sorgit al llarg de la investigació: les limitacions de temps per dur a terme la recerca i la manca de diversitat sociodemogràfica són els principals aspectes que han delimitat l'obtenció d'un cert coneixement. Especialment la manca de participació voluntària d'un nombre major de xics, identitats sexe-gènere i orientacions afectives-sexuals alternatives a la cisheteronormativitat han entorpit l'escolta a més discursos marcats per distintes opressions. És destacable també que solament una participant ha estudiat en institucions educatives privades o concertades-religioses i que sols altra d'elles és estrangera.

Tenint en compte aquestes limitacions, a continuació es desenvolupen les conclusions de la recerca en relació a les hipòtesis plantejades:

“La població jove experimenta una sexualitat diferenciada segons la seua posició dins del sistema sexe-gènere.”

Aquesta hipòtesi es plantejada arran de la revisió de part de la literatura exposada a la fonamentació teòrica i a l'estat de la qüestió. Dels discursos obtinguts en aquest estudi es pot extraure la conclusió de què el jovent viu, experimenta, sent i desenvolupa la seua sexualitat i anticoncepció d'una manera diferenciada segons determinats condicionants com són no sols la identitat sexual i el gènere, sinó també l'orientació sexual. En aquest sentit, la distinció principal es podria assignar entre la gent jove que s'enquadra dins de la cisheteronormativitat, marcada per normes patriarcals que regeixen l'amor romàntic tradicional i on es produeixen judicis i expectatives diferenciades per als xics i per a les xiques, i aquelles i aquells joves que transgredeixen aquesta norma, tant pel que fa a la seua identitat i/o expressió del sexe-gènere, com a l'orientació afectiva-sexual i la superació d'estereotips i models relacionals generitzats.

“Les tècniques de control de reproducció estan feminitzades, tant pel que fa al seu coneixement per part dels i les joves, com als seus usos.”

Als anàlisis dels discursos es confirma que el jovent percep aquesta feminització de control de la reproducció. Malgrat les diferències en quant a apertura i vivència de la sexualitat, hi ha una única posició discursiva en aquest terreny: la joventut entrevistada creu que els mètodes anticonceptius estan feminitzats, de manera que en relacions heterosexuales recau en les joves la responsabilitat d'emprar-los i curar-se dels possibles riscos de no utilitzar-los adequadament, norma social que preval actualment. Igualment, el jovent opina que una conseqüència d'açò és que la majoria de xics es

mantenen aliens a aquestes tècniques més enllà del preservatiu masculí, perquè els consideren externs als seus quefers. Sobre les diferents formes en que confirmen aquesta hipòtesi, el total de les xiques entrevistades critiquen fermament aquesta feminització i demanden un canvi cap a la corresponsabilitat, tot i que la majoria d'elles continuen perpetuant aquesta desigualtat a través de les seues pràctiques. Pel que fa als xics, reconeixen un desconeixement generalitzat de les tècniques contraceptives, a excepció del preservatiu masculí, realitat que atribueixen a no poder emprar-los directament per ells mateixos. A l'identificar al seu abast molts més mètodes anticonceptius femenins, acaben per responsabilitzar les xiques de manera directa dels possibles riscos de practicar sexe sense protecció. En relacions no heterosexuales, no s'ha obtingut gaire informació específica, si bé es fa patent la necessitat de sensibilitzar sobre les ETS i en donar a conèixer tots els tipus de mètodes anticonceptius i les seues utilitats.

“Les i els joves amb una orientació sexual no heterosexual senten infrarepresentada la diversitat afectiva-sexual, especialment pel tipus de model d'educació sexual que es promulga des de les institucions formals acadèmiques.”.

A través dels seus discursos la joventut entrevistada es mostra disconforme amb l'exclusió de les diversitats afectives-sexuals alternatives a l'heterosexualitat desde la infància, fet que creuen que dificulta la seua normalització dins les vides humanes. Així, critiquen que, si bé en l'educació sexual rebuda dins de l'àmbit formal s'han introduït referències a aquestes diversitats, la informació és superficial, puntual i es comparteix de manera tardana, abordant tota la resta des de l'heteronormativitat. A més a més, critiquen també la manca de tracte normalitzat a aquestes diversitats dins l'àmbit informal de la societat, tant pel que fa a la família propera com al veïnat del municipi. En relació al seu grup d'iguals, tot i que la majoria de joves sí reconeixen un avanç en la visibilització i acceptació de les relacions no heterosexuales, algunes i alguns d'ells no les consideren integrades amb normalitat. A ambdós esferes reconeixen actituds homòfobes, lesbòfobes o bifòbiques, fonamentalment violència verbal encoberta en forma de bromes i acudits, cap al jovent qui expressa una orientació sexual no heterosexual.

“Les adolescents se senten més jutjades en l'escala de desitjabilitat social que els adolescents alhora de desenvolupar activitats d'índole sexual.”.

Diferents relats i opinions recollides en l'estudi confirmen la hipòtesi, proposada a partir de diferents investigacions exposades a la fonamentació teòrica d'aquesta recerca, ja

que l'*slutshaming* i la doble moral aplicada a la sexualitat de les i dels joves continuen vigents i socialment es penalitza majorment l'expressió sexual activa per part de les xiques que dels xics. A elles se les jutja per activitats d'índole sexual més lleugeres o insinuants, és a dir, se les critica més prompte per dur a terme accions amb una càrrega sexual molt menor que a ells. No obstant això, tot i que com s'ha dit aquests judicis no s'apliquen de manera igualitària, els joves també narren sentir que la seua sexualitat és jutjada en l'escala de desitjabilitat social. Així, mentre que en ells es valora en major mesura el nombre de relacions sexuals mantingudes, donat que la masculinitat patriarcal continua promulgant una sexualitat incontrolable i poderosa per als xics, sent més populars aquells qui mantenen més relacions i posant-se en dubte la virilitat d'aquells que no expressen una sexualitat activa, les xiques són penalitzades socialment a l'expressar la seua sexualitat, mantenir diferents relacions esporàdiques o obrir la seua relació a estable a altres encontres sexuals.

Seguidament, sobre la vivència de la sexualitat i l'experimentació de la contracepció del jovent entrevistat, de l'anàlisi dels resultats es poden extraure a mode de conclusions dos perspectives diferenciades de manera general:

En primer lloc, d'entre la joventut entrevistada es pot apreciar la reproducció de postures més tradicionals per regir la sexualitat i l'anticoncepció en determinats aspectes, com per exemple una minoria qui reitera de manera directa a través del seu discurs la responsabilitat de les joves en l'anticoncepció, mentre que altres, tot i mostrar-se crítiques a aquesta realitat, la perpetuen a través dels seus actes. També, sobre el coneixement de les tècniques de control de reproducció que se li aporta al jovent des dels centres educatius, s'aprecia escassa innovació científica i una educació centrada únicament en el preservatiu masculí i l'abordatge a la resta de tècniques femenines de manera superficial. A més a més, aquestes formacions i les que tracten la sexualitat resulten limitadores, ja que es realitzen de manera estàtica des de la cisheteronormativitat i reproduïxen relacions de poder dels xics sobre les xiques i de les relacions heterosexuales sobre altres diversitats afectives-sexuals, a través de l'estampa (conscient o no) d'estereotips de gènere que instauren patrons de conducta en els processos de conquesta i l'establiment de relacions entre el jovent.

En contra, hi ha un grup de joves qui demostren un alt interès i reivindicació de la inclusió del col·lectiu LGTBIQ+ dins les relacions socials d'una manera normalitzada i demostren també un nivell d'acceptació alt a l'establiment de relacions sexuals alternatives com no monògames o esporàdiques, vincles basats en l'assertivitat, la confiança i la comunicació per mantenir relacions afectives-sexuals sanes i igualitàries. Igualment, rebutgen la feminització de les tècniques anticonceptives i demanden

l'erradicació d'aquesta sobrecàrrega per les dones. Exerceixen aquestes posicions transgressores de la sexualitat i contracepció tradicionals a través d'una posició d'agent, realitzant demandes per transformar l'educació sexual i contraceptiva actual, tant en l'àmbit formal com en l'informal, que possibilita un canvi real des de la base en les relacions i permeta a tothom desenvolupar-se i relacionar-se lliurement sense prejudicis pel que fa al sexe, gènere i a les relacions afectives-sexuals compartides.

Per últim, tenint en compte el procés d'anàlisi de la informació recollida en aquest estudi i les darreres conclusions, es presenten a continuació possibles línies futures d'investigació que, al comptar amb més recursos i ampliar l'objecte de la recerca, es podrien abordar per tractar de contribuir a millorar les vivències sexuals i contraceptives del jovent, promovent la igualtat en aquests camps:

- Aprofundir en les dinàmiques de poder que s'estableixen a dintre del grup d'iguals per motius de sexe, gènere i orientació afectiva-sexual i analitzar quin paper juga per a cada jove l'expressió de la seua sexualitat dins l'escala de popularitat social.

- Estudiar els costums i modes de negociació dels usos de les tècniques de protecció i control de la reproducció a dintre de parelles afectives-sexuals.

També és necessari assumir el pes que les institucions formals i informals aboquen sobre l'autonomia personal del jovent en aquests àmbits (Chávez, Guerrero, Espinoza i Ayzanoa, 2007), per tal d'encaminar-se cap a un procés de canvi educacional:

- Recavar informació sobre com afecten els hàbits comunicatius del jovent amb les seues i els seus progenitors en la vivència d'una sexualitat i contracepció saludables i positives.

- Endinsar-se en les subjectivitats derivades de la relació existent entre les institucions sanitàries especialitzades en sexualitat i contracepció i la gent jove i la valoració de l'atenció a les seues necessitats.

- Construir una guia coeducativa, que integre la diversitat sexual, de gènere i afectiva-sexual, i la corresponsabilitat contraceptiva en les relacions sexuals, adaptades a cada etapa del cicle vital des de la infància. Per fer-ho de manera completa seria convenient fer una comparativa de l'alumnat de centres que empren recursos educatius sobre sexualitat i contracepció, que contemplen les diferents opressions que condicionen les relacions humanes i altres centres que no utilitzen material amb perspectiva de gènere invisibilitzen la desigualtat de tracte a tot allò extern a la cisheteronormativitat. Aquesta comparativa intentaria detectar i tractar de superar les principals carències formatives.

VII. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Alcoff, Linda. 1988. «Cultural feminism versus poststructuralism: The identity crisis in Feminist Theory». *Sings*, 13 (3).
- Amnistía Internacional. 2020. «Derechos sexuales y reproductivos. Sea quien sea y viva donde viva, las decisiones que afecten a mi cuerpo deberían ser mías». Disponible a <https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/temas/derechos-sexuales-reproductivos/>.
- Andueza, Manu. 2018. «Superar el patriarcado». *Educación*(nos), 82: 20-21
- Arcos Estela, Molina Irma, Repossi Angela, Uarac Myrna, Ritter Paola i Arias Leonor. 1999. «Violencia doméstica y sexualidad». *Revista médica de Chile*, 127(11): 1329-1338.
- Arguedas, Gabriela. 2014. «La violencia obstétrica propuesta conceptual a partir de la experiencia costarricense». *Cuadernos Intercambio sobre Centroamérica y el Caribe*, 11(1): 145-169.
- Badenas Eugenia, Del Socorro Chávez Beatriz, Orozco Chamorro María, Milena Claudia i Merchán Galvis Ángela María. 2014. «Conocimientos y prácticas de métodos anticonceptivos en una población universitaria en el año 2010. Un estudio descriptivo». *Revista Facultad Ciencias de la Salud*, 16(2): 10-16.
- Beechey, Veronia. 1981. «Sobre el patriarcato». *Papers. Revista de sociología*, 15: 69-94.
- Blanco, Jessie. 2009. «Rostros visibles de la violencia invisible». *Revista venezolana de estudios de la mujer*, 14(32): 63-70.
- Bosque Cruz Mayelín, Cruz Gorgoy Hanny i Montané González Bárbara. 2011. «Reflexiona ¡Sexualidad Responsable!». *México*, 9(3):193-198.
- Bravin Clara i Prievi Néstor. 2008. «El Documento Metodológico Orientador para la Investigación Educativa», *Organización de Estados Iberoamericanos* i UNICEF. Buenos Aires: Ministerio de Educación de la Nación.
- Casique, Irene. 2011. «Conocimiento y uso de anticonceptivos entre los jóvenes mexicanos». *Estudios demográficos y urbanos*, 26(3): 601-637.
- Caudillo-Ortega, Lucía et al. 2019. «Factores relacionados con la conducta anticonceptiva en mujeres jóvenes: Estudio mixto». *Health and addictions: salud y drogas*, 19(2): 160-172.

- Cerretti, Gabrielle. 2016. «Análisis de las diferencias de género en las relaciones de pareja en estudiantes de bachillerato: la situación en Mallorca». Tesis doctoral. Castelló: Universitat Jaume I.
- Chávez Susana, Guerrero Rossina, Espinoza Janeth i Ayzanoa Gabriela. 2007. «Concepciones y percepciones sobre los derechos sexuales y reproductivos en la adolescencia». Lima: Consorcio de Investigación Económica y Social. Observatorio del Derecho a la Salud.
- Cobo, Rosa. 2008. «El Valor de la palabra = Hitzarenbalioa». Hacia la ciudadanía del siglo XXI, 6: 99-113.
- Cobo, Rosa. 2015. «El cuerpo de las mujeres y la sobrecarga de sexualidad». *Investigaciones feministas*, 6: 7-19.
- Colina, Carlos. 2009. «La homofobia: heterosexismo, masculinidad hegemónica y eclosión de la diversidad sexual». *Razón y Palabra*, 67.
- Cubedo Pinazo, Victoria. 2015. «Reseña Mediaciones Tecnológicas, afectos y subjetividades». *Política y Sociedad*, 52, (2): 581-585.
- Dirección General de Salud Pública, Calidad e Innovación. 2019. «Estrategia de Salud sexual y reproductiva del SNS, plan operativo 2019-2020». Madrid: Ministerio de Sanidad, Consumo y Bienestar Social. Disponible en https://www.mscbs.gob.es/organizacion/sns/planCalidadSNS/pdf/equidad/Plan_Operativo_ENSS_2019_20.pdf
- Eresta Plasín Mª Jesús, DelpinoGoicochea Mª Antorieta i Rivas Pérez Cristina. 2013. «Relaciones afectivas y sexualidad en la adolescencia». Madrid: Gobierno de España. Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad.
- Faus-Bertomeu Aina i Osborne Raquel. 2019. «Sexualidades en movimiento: género, cuerpos identidades, deseos». *Encrucijadas. Revista crítica de Ciencias Sociales*, 17: 1-10.
- Fernández Liporace, Mercedes. 2004. «Autodescripciones sexuales y estereotipos de género en estudiantes universitarios». *Psicodebate. Psicología, Cultura y Sociedad*, 4: 89-104.
- Ferreiro Díaz, Lola. 2017. «(Co)educación afectivo-emocional y sexual, para despatriarcalizar la escuela y caminar hacia la igualdad». *Atlánticas: revista internacional de estudios feministas*, 2(1): 134-165.

- Ferrer Victoria A. i Bosch Esperanza. 2005. «Introduciendo la perspectiva de género en la investigación psicológica sobre violencia de género». *Anales de Psicología*, 21(1), 1-10.
- Ferrer Victoria A. i Bosch Esperanza. 2019. «El género en el análisis de la violencia contra las mujeres en la pareja: de la “ceguera” de género a la investigación específica del mismo». *Anuario de Psicología Jurídica*, 29(1), 69-76.
- Fraser, Nancy. 2000. «Heterosexismo, falta de reconocimiento y capitalismo: Una respuesta a Judith Butler». *New LeftReview*, 2: 123-133.
- García Polanco, Mª Dolores. 2014. «Las conductas sexuales de riesgo de los adolescentes españoles». *RqR Enfermería Comunitaria (Revista de SEAPA)*. 2 (2): 38-61.
- Gimenez Vicente, Marzocco Teresa, Pozzolo Valeria S. i Farano Alexa. 2016. «La subjetividad político-jurídica de las mujeres y la biotecnología como política de reproducción». *Bioderecho.es: Revista internacional de investigación en Bioderecho*, 3: 1-78 págs.
- Gómez Nicolau Emma i Marco Arocas Elisabet. 2020. «Desafiando las reglas: articulaciones políticas del activismo menstrual». *Revista Española de Sociología*, 29 (3): 155-170.
- González Jiménez Antonio José i Pérez Molina Gloria. 2010. «Cultura, sexualidad y juventud». *Revista Fuentes*, 10: 154-172.
- Guasch Andreu, Òscar. 1993. «Para una sociología de la sexualidad». *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 64/93: 105-121.
- Giddens, Anthony. 1995. «*La constitución de la sociedad: Bases para la teoría de la estructuración*». Buenos Aires: Amorrortu.
- Herrera Quintana, Elena. 2016. «Vida online: Tecnología y relaciones humanas». *Revista Interdisciplinaria de Estudios de Género*, 2 (4): 172-175.
- Izquierdo, María Jesús. 2013. «La construcción social del género». En *Sociología y género* (pp. 87-110), ed. Capitolina Díaz y Sandra Demas (pp. 87-110). Madrid: Tecnos.
- Lillo Muñoz, Daniela. 2017. «Menstruación y patriarcado. Discursos de poder en los carteles de baño de mujeres». *Contextos: Estudios de humanidades y ciencias sociales*, 38: 46-63.

Lozano Estivalis, María. 2002. «*La construcción del imaginario de la maternidad en occidente. Manifestaciones del imaginario sobre la maternidad en los discursos sobre las nuevas tecnologías de reproducción*». Tesis Doctoral. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

MacInnes John i Pérez Díaz Julio. 2008. «La tercera revolución de la modernidad; la revolución reproductiva». *REIS: Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 122: 89-118.

Margulis, Mario. 2001. «Juventud: una aproximación conceptual». En *Adolescencia y juventud en América Latina* (pp. 41-56), comp. SolumDonasBurack. Cartago, Libro Universitario Regional.

Martínez Sanz, Alicia. 2016. «*Estudio de la violencia sexual sobre las mujeres en la relación de pareja, y las repercusiones de la violencia en pareja sobre la sexualidad de las mujeres. Estudio realizado en servicios públicos de la Comunidad Valenciana*». Tesis doctoral. Alacant: Universitat d'Alacant.

Màster en Igualtat i Gènere en l'Àmbit Públic i Privat (2021). Material didàctic SRM031, SRM033, SRM034 i SRM036. Castelló i Alacant: UJI i UMH.

Mesa Alicia, Suárez Claudia, Rodríguez Gabriela, Mayén Beatriz i Santos Elsa. 2007. «Marco Internacional y Nacional de los Derechos Sexuales de adolescentes». México: Comisión de Derechos Humanos de Distrito Federal Afluentes.

Mies, María. 1999. «Towards a methodology for feminist research» En *Qualitative Research*, ed. Fryman A. i Burgess R. G. Londres: SagePubl.

Morfín Olivares, María Guadalupe. 2019. «Violencia en la sexualidad». *Archivos de Criminología, Seguridad Privada y Criminalística*, 22: 20-37.

Ortega Rosario, Ortega Rivera Francisco Javier i Sánchez Virginia. 2008. «Violencia sexual entre compañeros y violencia en parejas adolescentes». *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 8 (1): 63-72.

Ozonas Lidia i Pérez Alicia. 2004. «La entrevista semiestructurada. Notas sobre una pràctica metodològica desde una perspectiva de gènere» Centro Interdisciplinario de Estudio de Género. Facultad de Humanidades. Universidad Nacional del Comahue. Disponible en <http://www.biblioteca.unlpam.edu.ar/pubpdf/aljaba/n09a19ozonas.pdf>

Papp Leanna J., Hagerman Charlotte, Gnoleba Michelle A., Erchull Mindy J., Liss Miriam, Miles-McLean Haley i Robertson Caitlin M. 2015. «Exploring Perceptions of Slut-Shaming on Facebook: Evidence for a Reverse Sexual Double Standard». *Gender Issues*, 32, 57-76.

Pérez Declercq, Ana María. 2016. «*Cuidarse: Un estudio etnográfico sobre el proceso asistencial de las prácticas anticonceptivas en Salta, Argentina*». Tesis Doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona.

Postigo Asenjo, Marta. 2001. «El patriarcado y la estructura social de la vida cotidiana». *Contrastes: revista internacional de filosofía*, 6: 199-208.

Remacha, Belén. 2018. «La responsabilidad sobre los anticonceptivos recae en las mujeres: “Es imprescindible que ellos sean partícipes”». *Eldiario.es*. Disponible en: https://www.eldiario.es/sociedad/anticoncepcion_0_833617604.html.

Requena Mora Marina, Gómez Nicolau Emma i Muñoz-Rodríguez David. 2018. «El fetichismo de la transcripción: Cuando el texto pierde el lenguaje analógico». *EMPIRIA. Revista de Metodología de Ciencias Sociales*, 39: 79-101.

Ringrose Jessica i Renold Emma. 2012. «Slut-shaming, girl power and ‘sexualisation’: thinking through the politics of the international Slut Walks with teengirls», *Gender and Education*, 24 (3): 333–343.

Ringrose Jessica, Harvey Laura, Gill Rosalind i Livingstone Sonia. 2013. «Teengirls, sexual double standards and ‘sexting’: gendered value in digital image exchange». *Feminist theory*, 14(3): 305-323

Rioja Salud. 2010. «*Protocolo de actuación sanitaria ante la violencia contra las mujeres*». Logroño: Gobierno de La Rioja. Disponible en https://violenciagenero.igualdad.gob.es/en/profesionalesInvestigacion/protocolosAmbitoAutonomico/sanitario/docs/Protocolo_actuacion_sanitaria_La_Rioja.pdf

Sanjurjo Rodríguez, Belén. 2017. «*Iconos del patriarcado contemporáneo en las relaciones de género entre la juventud*». Tesis doctoral. Madrid: Universidad Rey Juan Carlos.

Silvina Gygli María i Pierina Juárez Diana. 2017. «Violencia sobre las Mujeres. Capacitación en servicio para trabajadores de la salud en el primer nivel de atención». Programa de Equipos comunitarios. Cobertura Universal de Salud. Buenos Aires: Ministerio de Salud, Presidencia de la Nación. Gobierno de Argentina. Disponible en http://www.msal.gob.ar/images/stories/bes/graficos/0000000943cnt-Violencia_Sobre_Mujeres_17.pdf.

Simón Pablo, Clavería Silvia, García-Albacete Gema, López Ortega Alberto i Torre Margarita. 2020. «*Informe juventud en España 2020*». Madrid: Dirección General del INJUVE y Observatorio de la Juventud en España. Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030”.

Soler, Françoise. 2005. «Asesoramiento/educación sanitaria a la mujer. Métodos anticonceptivos naturales (II)» *Matronas profesión*. 3: 5-13.

Suarez-Errekalde Maialen, Silvestre Cabrera María i Royo Prieto Raquel. 2018. «Rompiendo habitus, (re)orientando caminos. Prácticas e identidades sexuales emergentes como resistencias subversivas al orden sexual patriarcal». *Encrucijadas: Revista Crítica de Ciencias Sociales*, 17: 1-25.

Sueiro Encarnación, Diéguez Jose Luís i López Félix. 2003. «Violencia sexual y actitudes y doble moral sexual». Disponible en: <https://www.educacion.udc.es/grupos/gipdae/documentos/congreso/viiiicongreso/pdfs/465.pdf>.

Téllez Infantes, Anastasia. 2002. «Identidad socioprofesional e identidad de género. Un caso empírico». *Gazeta de Antropología*, 18-12.

Ubillos Silvia, Goiburu Eider, Puente Alicia i Pizarro Juan Pablo. 2016. «Adaptation and validation of the Double Standard Scale in Basque adolescents / Adaptación y validación de la Escala de Doble Estándar en adolescentes vascas-os» *International Journal of Social Psychology. Revista de Psicología Social*, 31(2):368-397.

Vasallo, Brigitte. 2019. «Pensamiento monógamo, terror poli amoroso». Madrid: Oveja Roja.

Welzer-Lang, Daniel. 2002. «La crisis de las masculinidades: Entre cuestionamientos feministas y críticas contra el heterosexismo». *Los hombres ante el nuevo orden social*. Bilbao: Emakunde/Instituto Vasco de la Mujer. Disponible en: https://www.emakunde.euskadi.eus/contenidos/informacion/publicaciones_jornadas/es_emakunde/adjuntos/congreso2002_es.pdf

Willem Cilia, Araüna Núria i Tortajada Iolanda. 2018. «Chonis and pijas: Slut-shaming and double standards in online performances among Spanish tenns». *Sexualities*, 22(4): 532-548.

Yago Simón, Teresa. 2016. «Anticoncepción y embarazo no planificado en mujeres jóvenes. Determinantes culturales, de género, familiares y personales». Tesis doctoral. Zaragoza: Universidad de Zaragoza.

ANNEX –INFORMACIÓ DE LA RECERCA PER A PARTICIPANTS

“Hola XXXX (S’inclou el nom per establir un diàleg més proper), el meu nom és Sílvia. Actualment sóc estudianta del Màster en Igualtat i Gènere en l'àmbit públic i privat de la Universitat Jaume I i de la Universitat d'Elx, i estic desenvolupant una recerca sobre joventut i sexualitat. Per dur-la a terme estic entrevistant joves d'entre 18 a 20 anys, per tal de recollir informació respecte les opinions i les percepcions de la sexualitat i les tècniques anticonceptives.

De participar les teues dades personals i/o identificatives no seran recollides en cap moment, de manera que se't garantitza totalment l'anonimat, incloent pseudònims en cas de ser necessaris.

La participació es realitzarà a través d'una entrevista individual, que podrà dur-se a terme en format presencial (Sempre que la situació derivada de la covid-19 ho permeta) o en línia, segons la teua disponibilitat i preferència. L'entrevista tindrà una durada aproximada de 40-60 minuts i es desenvoluparà durant els mesos de gener i febrer de 2021, havent de concertar el dia i l'hora. Es tractaran, principalment, les següents temàtiques:

- 1 - Cos i sexualitat.*
- 2 - Educació sexual i reproductiva.*
- 3 - Joves i amor romàntic.*
- 4 - Mètodes i pràctiques anticonceptives.*

L'objectiu d'aquesta entrevista no és obtindre coneixement sobre les pràctiques sexuals realitzades o no, sinó que se centra en captar opinions, els sentiments i les percepcions subjectives sobre la sexualitat per entendre les necessitats i demandes que la gent jove puga tenir.

M'acomiade recordant, de nou, que des d'aquesta primera pressa de contacte, el teu anonimat com a participant està garantitzat, de forma que no serà possible detectar la teua identitat com a autora o autor dels discursos recollits.

Gràcies per la teua atenció, espere que pugam establir contacte prompte i así et deixe les meues dades. Per a qualsevol dubte estic a la teua disposició. Fins prompte.

Atentament,

Sílvia Roselló Ribes – 64XXXXXXX – roXXXXXX@XXXmail.com